Mihai Măniuțiu

UN ZEU APROAPE MURITOR

Dacia

debut '82

Intîia carte a lui Mihai Măniuțiu e una destul de neobișnuită. Toate povestirile sale reprezintă un fel de schalii, de comentarii cvasi-epicizate ori cvasi-poematice în jurul cîte unei „scripturi" care, adeseori, este la fel de inventată ca și meditațiile prozatorului mascat în mitograf. Intr-un sens, Mihai Măniuțiu ne oferă crochiuri ale unui real miraculos, care încape, parțial, în definiția dată conceptului de către Alejo Carpentier, întrucît povestirile circumscriu, fără excepție, un nesfîrșit și veșnic viu proces de închegare a mitologiilor. De aceea, ele sînt, de fapt, niște apocrife ori „adaosuri la o hagiografie" în care este schițat profilul cîte unui „zeu aproape muritor"... Asceți și profetese, prostituate sacre, saltimbanci, pitici, iluzioniști și artizani de toate felurile, toți la un loc închegă o atmosferă de bîlci și ritual fastuos, cu unde crepusculare. Aici se întîlnește îngerul Rafael cu Diavolul cel amator de jocuri mecanice, Iov cu ciudații mesageri necunoscuți, iar Don Quijote își adaugă o nouă năstrușnică ispravă, călătorind prin burta Leviatanului.

Mihai Măniuțiu este un fervent vizitator al Bibliotecii Babel și, în consecință, proza sa livrescă reclamă un cititor pe măsură, care trebuie și el să fi trecut, măcar fugar, prin coridoarele aceleiași ilustre „instituții". Urmărit de himere și scriind „ficțiuni", el este un fiu spiritual al Cavalerului Tristei Figuri, iar cartea sa — asemeni personajelor sale — stă, așadar, sub semnul simbolic al Morilor de Vînt...

Ion Vartic

Lei 7,75

Coperta de IOAN HORVAT-BUGNARIU

MIHAI MĂNIUŢIU

Un zeu aproape muritor

CLUJ-NAPOCA 1982
EDITURA DACIA

Cei ce caută fericirea pe pămînt, în viața de apoi devin umbre. De aici se trage excepționala vocație pentru fericire a făpturilor nocturne.

În cea dintîi noapte alesul visează mări necuprinse pe care le străbate neobosit.

În cea de a doua noapte visul îl poartă peste pustiuri fără număr și el ajunge dincolo de ele, neînsetat.

În cea de a treia noapte el se trezește la capătul lumii. Și atunci un dor mistuitor îl cheamă înapoi și-i rostuiește măsurata întoarcere.

Dar viața alesului se dovedește întotdeauna prea scurtă pentru drumul ce-l are de făcut.

SIBILA SY

Preoții îi spuneau Sy, rostind cu emfază inițialele numelui său ascuns. Sibila Sy străjuia muntele sfînt din Hilos. Prin sfîrcul fiecărui sîn avea trecut un inel cu sigiliu divin, pe care credincioșii trebuiau să-l sărute, ferindu-se s-o atingă.

Plăsmuitoare, vie, carnea feței sale arămii putea lua orice formă, oglindind cu fidelitate chipurile celor ce veneau să i se închine și s-o întrebe; un chip numai al ei, unic și desăvîrșit, sibila nu avea și nici nu avusese vreodată.

Slujitorii ce stropeau în fiece dimineață coloanele templului cu licori euforice erau scopiți și rași în cap chiar de mîna ei. Numai efebilor le era îngăduit să-i împletească părul și să-i anine de șuvițe ciucuri aurii, la fel cum doar adolescentele nevăzătoare se puteau culca la umbra ei, spălîndu-i o dată pe zi coapsele adîncate.

Sibila Sy primea-n dar, atît pentru a-și pune la încercare tăria, cît și spre a-i încredința pe oameni de harul ei, ierburi, rădăcini și băuturi otrăvite, consumîndu-le în timp ce profețea. Mulți o socoteau nemuritoare; așezată pe un dîmb înverzit, cu picioarele îngropate într-un mușuroi de furnici și spatele sprijinit de muchia altarului, ea nu cunoștea somnul firesc.

O dată pe lună, un stol de păsări mici, alburii o acopereau din creștet în tălpi, ciugulindu-i pielea și curățind-o de ofrandele mucegăite pe care i le aruncaseră pelerinii de la distanță.

Cînd sibila visa zei, pe masca mobilă a feţei sale apăreau imaginile acestora, trasate cu acurateţe şi-n amănunt. Pictorii de vase sacre le copiau ceas de ceas şi o venerau ca pe cea mai de preţ inspiratoare şi protectoare a lor. Cei ce încercau să-i schiţeze ne-chipul piereau însă de boli misterioase.

Prin ani, faima ei s-a întins atît de mult încît, într-o vreme, însuşi Sfinxul a venit să o cerceteze. Încercarea aceasta a durat şase decenii deoarece, oglindindu-se în sibilă, văzîndu-se perfect reprodus în carnea ei, Sfinxul a căzut în extaz, nemaivoind să se clintească din loc. În acest răstimp, slujitori mascaţi l-au biciuit cu îndîrjire pînă la sînge şi unii, luîndu-şi inima în dinţi, au cutezat chiar să-i înfigă ace în sînii femeieşti. Cunoscîndu-le isprava, sibila a rîs; a rîs atunci şi de multe ori după aceea, pentru că rîsul n-a ocolit-o ca pe alte făpturi din cinul ei. Ea a fost iniţiatoarea a numeroase mistere ludice, între care misterul Noului Sex le întrecea în năstruşnicie pe toate celelalte. În prima zi a primăverii, lîngă Hilos se adunau cei mai ingenioşi, cei mai îndrăzneţi, cei mai fantezişti artişti şi, sub arbitrajul sever al sibilei, căutau în cele cîteva ore de întrecere să născocească un sex nou, necunoscut, cît mai sofisticat şi complicat cu putinţă, pentru nevoile nepotolite şi mereu crescînde ale zeilor bărbaţi, închipuindu-l şi făurindu-l fie din piatră, fie din lemn ori din muşchi, fie din mătăsuri, fie din aur, din flori, fie din apă, foc, femei şi ierburi, fie din toate acestea la un loc. În cei cincisprezece ani cît misterul competitiv a fost practicat cu succes şi mare afluenţă de public, sibila a fost desemnată cîştigătoare de zece ori, sculptorul Semias de trei ori şi Alfias, un copil încă, de două ori.

Mai puţin populare, dar captivante, luptele rituale dintre gemeni au luat naştere tot la poalele muntelui Hilos, iar Jocul ieşirii din labirint s-a desfăşurat în galeriile lui subterane pînă ce, din pricina numărului prea mare de victime, a fost abandonat.

De mai multe ori, fanatici ai altor sibile au jurat s-o ucidă pe Sy, dar de tot atîtea ori, printr-un joc simplu al oglindirilor și metamorfozelor chipului său sacru, ea și-a salvat viața, împingîndu-i pe asasini la sinucidere.

Autoare a unei cărți de mare răsunet printre mitografii vechi și noi, sibila Sy a făcut figură aparte între profeții și profetesele Eladei. Poeți și-nțelepți cu brațul stîng străpuns de o vergea argintie (semn al benignei străfulgerări apolinice) s-au stabilit pe muntele sacru, dornici să-i pătrundă învățătura. Lor și nu preoților ce-o îngrijeau le-a dictat Sy celebra carte a *Enumerării și Evaluării Zeilor*, carte de la care, în chip surprinzător, i s-a tras ceva mai tîrziu moartea. În cuprinsul opusculului, sibila i-a fixat fiecărui zeu din panteonul olimpic un preț (fabulos, e adevărat, dar totuși comensurabil), preț la care zeitatea putea fi cumpărată și folosită după voie, ca orice altă marfă sensibilă. Nici o ființă divină n-a fost omisă din catalogul iconoclast și n-a scăpat de rușinoasa, dar bine cumpănita echivalare în bunuri materiale și umane. Zeus, de pildă, a fost prețuit la o sută de mii de tauri, jertfiți într-o singură zi, puntînd în coarnele răsucite fecioare cu sînii neapărat tatuați și gurile pline de aur. Pallas Athena putea reveni aceluia ce izbutea să așeze pe întreaga întindere a pămîntului, din zece în zece pași, cîte o statuetă de-a sa. Apollo Smintheus devenea proprietatea oricărei femei ce-i putea zămisli un fiu stînd întinsă pe un rug aprins și care adăuga, pe deasupra, treizeci de limbi de cîntăreți imnici; Ares era transformat în atîtea și atîtea brațe de fenicieni, Afrodita în atîtea și atîtea coapse de zebră și așa mai departe. Spre sfîrșitul cărții, mai mult în glumă, sibila Sy și-a fixat și ei ca preț o mie de aripi de cocor îmbrăcate în plăci de argint și aramă.

La un an după dictarea sfruntatei cărți, pe muntele Hilos a urcat un străin cu înfățișare ștearsă și nasul

mîncat de o plagă urîtă. S-a așezat lîngă sibilă și-n urma lui au început să sosească sclavi tuciurii, goi pînă la brîu, cărînd în spinare aripi de cocor îmbrăcate în cnemide argintii și aurii, aidoma unor scuturi. Al o mie unulea scut era prins în plăci de aur și străinul l-a pus la picioarele pălizitei Sy ca pe o ofrandă. Apoi și-a scos cuțitul din teacă și a înjunghiat-o tăcut, cu pricepere, în inimă.

UN ZEU APROAPE MURITOR

Mitologia nu-i păstrează numele, el nefiind dintre cei care să poată spori faima senină a Olimpului. Un zeu pentru care gîndirea era singurul mijloc de supraviețuire nu putea face parte din pleiada născuților cu lauri nepieritori pe creștet. Pe de altă parte, viața lui era socotită între cele artificiale, prelungită amarnic, prin siluiri ale destinelor umane. Fiu al lui Cronos, el învățase de timpuriu arta îmbinării și desfacerii firelor timpului și singura lui preștiință era durata destinelor omenești. Era hotărît ca anii netrăiți de nefericitul muritor ce-i cădea victimă să-i fie adăugați lui. Cu o asemenea nemurire, primejduită continuu de fatumul omenesc, era firesc să devină un zeu trist și gînditor, măscărici al timpului, spre a putea fi puțin deasupra lui. Întreagă priceperea și profunzimea lui erau cheltuite pentru suprimarea unei vieți omenești înainte de vreme. Și acum era în ultimul an al vieții cîștigate cu ceva timp înainte și abia legase prietenie cu tînărul filosof căruia îi erau dați optzeci și cinci de ani, timp în care harul lui urma să umbrească mulți gînditori din vechime. Noapte de noapte zeul aproape muritor căuta să pătrundă filosofia ce urma să fie descătușată de puterea minții tînărului său prieten. Și în fiece dimineață îi descoperea tainele la care acela trebuia singur să ajungă în aceeași zi. Văzîndu-și mereu cunoașterea precedată și sleită de o alta mai puternică, nefericitul își puse capăt vieții în ultima zi ce îi mai rămînea zeului ucigaș de petrecut printre cei vii. Muri la două-

zeci și cinci de ani, așa că zeul cîștigă o amînare liniștitoare de șaizeci de ani.

Dar spaimele morții prin care trecuse îl hotărîră să-și caute de pe acum viitoarea jertfă pentru altaru-i nefericit. Auzi de un mare poet mistuit de doruri nepămîntene. Își făgădui ca și pe acesta să-l sfîșie pe altarul său, nu peste mult. Ajuns în Cetate, o zări pe fecioara Euridike și hotărîrea lui fu luată.

ABSENȚA

S-a aflat că Satana va trece cu un tren de noapte prin oraș. Și cel puțin pînă la următorul internațional ce avea să sosească spre dimineață, nu încăpea îndoială că va poposi undeva între zidurile lui. Avînd această certitudine, locuitorii norocosului burg au convenit mai repede ca niciodată asupra celor ce aveau de făcut. Mai întîi au fost închise barierele, neîngăduindu-se nici unui străin să le treacă pe timpul nopții. Cele ce aveau să urmeze erau socotite drept o afacere internă a comunității. Fără împotriviri prea serioase, s-au ferecat porțile anumitor lăcașuri ce ar fi putut tulbura trecerea întunecatului. Chiar dacă era un lucru deja de prisos, s-a interzis circulația după căderea serii — asta pentru ca alegerea Satanei să nu fie influențată prin semne exterioare și să se petreacă într-o libertate deplină. Aceasta, precum și calmul desăvîrșit al tuturor locuitorilor, dovedesc că nici unul din ei nu se îndoia că alegerea va cădea asupra lui. Și pricini serioase să creadă acest lucru avea probabil fiecare. Teologii s-au închis de la bun început în biblioteci sau în chilii, înarmați cu argumente și cărți docte, potrivindu-și oarecum înfățișarea și însemnele, pentru a-l putea induce un timp în eroare pe diavol. Ateii s-au bucurat ca de o confirmare a părerilor lor, pregătindu-se să-i demonstreze inexistența și falsitatea. Cei vicleni au scos la iveală toate faptele care i-ar fi putut conduce altădată la spînzurătoare, gata să le etaleze în fața noului venit. Încîntarea n-a fost străină nici de cei mai subtili gîn-

ditori, care urmăreau, cu toată ironia ce le era caracteristică, să-i sugereze o veche complicitate. Cei buni s-au socotit oarecum primejduiţi şi au fost cuprinşi de o nelămurită frămîntare înaintea unei atît de hotărîte alternative ce li se punea.

Despre starea de spirit ce-i însufleţea pe toţi a vorbit îndeajuns lipsa oricărei temeri sau animozităţi, în ciuda punctelor de vedere divergente asupra existenţei sau înfăţişării Satanei.

Înainte de căderea serii, oraşul a cunoscut o activitate laborioasă, neîntreruptă şi obstinat tăcută. Totul s-a desfăşurat cu o grabă meticuloasă şi cu o precizie uluitoare, ca şi cum oamenii ar fi fost dintotdeauna pregătiţi pentru o împrejurare atît de insolită.

S-au trasat cu vopsele de diferite culori itinerarii întortocheate, de la gară pînă în pragul caselor ce se voiau vizitate cele dintîi. Cei mai mărginiţi cetăţeni şi-au pus la porţile caselor variate însemne cabalistice — astfel s-a putut remarca inepuizabila rezervă de obiecte oculte ce se afla-n pivniţele oraşului.

Odată cu ivirea întunericului, datorită circularei municipalităţii, dar mai ales mulţumită acelei negrăite convingeri a fiecăruia că Satana nu-l va ocoli, străzile şi pieţile s-au golit şi oamenii s-au izolat în cămările lor întunecate şi scunde. A fost pentru prima oară că cei bogaţi şi-au urît încăperile spaţioase şi strălucitoare. Îndată ce au reuşit să rămînă singuri, unii au aprins lumînări, iar alţii au rămas în întuneric, socotindu-l mai prielnic aşteptării lor. Oricum, în acea noapte nu s-a folosit lumina electrică.

Numai la gară ardeau în voie semnalizatoarele şi neoanele din sala de aşteptare. Trenul anunţat a sosit puţin înainte de miezul nopţii. Ultimul vagon a fost desprins şi tras pe o linie laterală. După însemnul heraldic zugrăvit pe tabla-i neagră, a putut fi recunoscut. Şi a rămas acolo, cu toate geamurile larg deschise şi luminate strălucitor. Dar nu mărturisea nici un semn de viaţă. Abia după miezul nopţii s-a văzut o umbră

străbătînd coridorul și a coborît între traverse un singur călător. Părea tînăr, dar pelerina îi înfășura trupul și pălăria cu boruri largi îi acoperea fața. Totuși gura-i putea fi puțin zărită. Mai ales atunci cînd a pășit pe peron cu zgomot ascuțit, ca și cum ar fi avut încălțări de fier. Tenul, în jurul gurii, era neted, ușor bronzat și fără țepi de barbă. Numai buzele îi erau înspăimîntător de albe. El a străbătut peronul cu pași mari și a intrat în sala de așteptare, înzestrată cu cîteva automate și a jucat de unul singur toată noaptea. Dimineața, cu cîteva clipe înainte ca vagonul să-i fie alipit primului internațional, a părăsit sala neobservat și nimeni nu l-a mai văzut.

ADAOSURI LA O HAGIOGRAFIE

1 SFINȚII JUDECĂTORI

Valul uriaș, iscat din senin, mătură insula pietroasă, pierdută-n pustietatea mării și, retrăgîndu-se, lăsă pe plajă douăsprezece jețuri înalte de lemn.

Trecu o săptămînă și picioarele acestora se-afundară adînc în nisip.

Valul veni din nou, dar ceva mai domol de astă dată, și așeză pe jețurile împărătești cele douăsprezece trupuri ale sfinților uciși de Leviatan. Acestea, care de care mai hidoase, mai descărnate și-mpletite-n alge, prinseră din nou viață de-a lungul unei săptămîni. La capătul ei, duminica, erau din nou întregi, maiestuoase și fără de urmă de putreziciune într-însele, cum se cuvenea.

În acel ceas, dinaintea jilțurilor de judecată se arătă Leviatanul — rămase sufocîndu-se pe plaja umedă, dar nu pieri, căci judecătorii nu avură nevoie de mult timp pentru a delibera și pentru a-i găsi o pedeapsă exemplară. În numai cîteva clipe se hotărîră, poruncindu-i ca numaidecît să pornească în căutarea omului numit Iona și să-l înghită, ținîndu-l în pîntecele său atît cît va fi nevoie.

Leviatanul se cutremură de scîrbă și trupul îi fu atins parcă de moarte. Se supuse însă și porni spre osîndă.

Înaintă prin ape buimac, tremurînd din tot trupul, înfiorîndu-se și auzind deja, în adîncul lui, cu groază, litaniile și ruga și plîngerile și cearta, nesfîrșita, chinuitoarea ceartă a smintitului cu Dumnezeu.

În tinerețe, sfîntului Ieronim, ori mai degrabă celui ce avea să devină curînd după aceea marele sfînt Ieronim, îi plăcea să se plimbe în razele strălucitoare ale răsăritului pe malul mării.

Într-o bună zi, el văzu în larg o plută purtată-ncoace și-ncolo de valuri și pe plută un leu de-o frumusețe înfricoșătoare.

Sub imperiul unei porniri irepresibile, se avîntă într-o barcă pescărească și, cu prețul a multe eforturi, reuși pînă spre seară să aducă pluta la țărm.

Leul sări pe plajă și, la îndemnurile cuminți ale sfîntului, veni să-i lingă mîinile, lăsîndu-se mîngîiat în voie. Apoi îl urmă-n încăperea lui sihastră și nu se mai clinti de acolo ani îndelungați.

Trecerea vremii nu lăsă asupra lui nici o urmă. Sfîntul lucră inspirat și cu mare rîvnă în acest timp. Rareori, cînd deznădejdea mijea-n adîncul lui, îi era de-ajuns să arunce o privire spre blîndul animal, pentru a se liniști. Copilăros, cugeta-n sinea lui: „... dacă și *el* — și rostea cu evlavie acest cuvînt, amintindu-și cum îl găsise odinioară, în tinerețe, înainte de a fi un sfînt recunoscut, — dacă și *el*, atît de tînăr, de puternic, de mare și de frumos, stă aici, veghindu-mi pacea și nu-i pasă de viață, cum, oare, aș putea îndrăzni să mă plîng eu, nevrednicul?"

Divinele-i opere se-nmulțeau, faima-i sporea-n lume și nimeni nu cunoștea taina însuflețirii și puterii lui uriașe de muncă.

Cele mai spirituale lucrări ale sale se născură în vraja somnolentă, atemporală și letargică pe care o emana neîncetat sălbăticiunea tăcută, pe-a cărei coamă își sprijinea noapte de noapte capul, spre a se odihni cîteva ceasuri.

Sfîntul își păstrase obiceiul de-a se plimba pe malul mării, dar, pentru că ieșea întotdeauna însoțit de leu,

pretena amurgul, cînd plaja era pustie și nu se zărea țipenie de om primprejur.

O dată, numai o dată, în anii tîrzii, cînd barba și pletele-i erau deja albe, simți nevoia să iasă la ceasul răsăritului, pentru a-și aminti bucuros de-nceputuri, de tinerețe, de minunata captură ce-i călăuzise întreaga viață — o dată, o singură dată își plimbă sălbăticiunea pe plajă în fapt de răsărit și regretă apoi zile și nopți fără număr.

Leul începu să dea semne de neliniște, gustul vieții se redeșteptase în el, chilia-n care-și petrecuse zeci de ani deveni prea strîmtă și zbuciumul său nu mai conteni o clipă.

Sfîntul nu mai izbutea să doarmă nici măcar o oră pe noapte. Inspirația divină îl părăsi. Gîndurile-i deveniră tot mai confuze. Începu să nu-și mai priceapă propriile opere, recitindu-le.

În cele din urmă înțelese că sorocul conviețuirii cu marele trimis trecuse.

Se porni să construiască de unul singur o plută, deoarece i se părea drept să-și elibereze leul pe aceeași cale pe care odinioară îl luase-n blînda și minunata-i captivitate.

De-ndată ce văzu aceste pregătiri, leul se liniști și sfîntul își putu încheia în liniște ultimele opere. Iluminarea îl copleși din nou.

La ceasul hotărît, leul fu urcat pe plută și pluta împinsă în largul mării.

Cu fața-nmuiată într-o lumină nostalgică și ochii-mpăienjeniți de lacrimi, sfîntul urmări pînă la asfințit jocul sălbatic, nervos al animalului pe pluta lucitoare și lunecoasă, măturată de valuri.

În aceeași noapte muri și nu mai avu cum să afle că, ajuns pe o insulă îndepărtată, leul eliberat de el face ravagii, îngrozind oamenii cu nestăpînita și incredibila lui cruzime.

3 SFÎNTUL FĂRĂ NUME

Pasul său incendia pragurile — de aceea nu putea intra în case, în sinagogi, în cetăți ori bazilici. Era un sfînt al deșerturilor, al spațiilor vaste și pustii — fără praguri.

Predica pe înălțimi și-n mijlocul nisipurilor mișcătoare, departe de mare — odată trecuse pe la marginea ei și mai bine de-o sută de zile plaja arsese de-un foc nedomolit.

O ceată numeroasă de ucenici și curioși îl urma pretutindeni, nu atît pentru adevărul doctrinei sale ascetice — practic de neurmat — cît pentru a descoperi în clipa privilegiată a morții sale pragul de taină al împărăției de jos.

Cînd sfîntul muri, din herghelia cea mai apropiată, de la marginea deșertului, ieșiră-n galop, înnebuniți de spaimă, cuprinși într-o mare vîlvătaie, un cal alb, un cal roșu, un cal negru și un cal galben-vînăt. Tuspatru goniră în flăcări, nechezînd sălbatic, spre apus.

4 SFÎNTUL CAIN

Trăia pe cele mai mari înălțimi, în preajma pietrelor de sacrificiu, și cuțitul lui Avraam era în dreapta lui. Necontenit aducea slavă Celui de sus și fumul jertfelor sale se-nălța curat și zvelt spre ceruri.

Degetele mîinii stîngi, cu care ținea de obicei jertfa, erau lungi, agile și înșelătoare iar degetele mîinii drepte, scurte și puternice, învățate să strîngă prăselele de piatră.

Pletele-i erau adunate într-o coadă groasă ce-i cădea pînă la brîu, din care pricină înfățișarea sa aducea cu

cea a unui preot păgîn. Pielea-i era arămie şi ochii migdalaţi, de-o incredibilă şi suavă bunătate.

Doar linia gurii, subţire, tăiată parcă în carne vie de un tăiş hain, era demnă de un jertfitor cu faima lui.

Avea picioarele musculoase şi ceafa şi umerii-i erau acoperiţi cu solzi. Se-ncingea cu un brîu aspru şi de aceea mijlocu-i sîngera tot timpul. În dreptul inimii avea o cicatrice enigmatică şi foarte veche.

Numele, spun cei care l-au cunoscut, i se cuvenea întru totul, deoarece singură lovitura lui de maestru izbutise să-l mîntuie de neodihnă şi nemurire, după veacuri şi veacuri, pe nefericitul ucigaş Cain.

MĂSCĂRICIUL BRIO

Măscărici de geniu, om al unei vocații unice, scandaloase, Brio dovedise încă din adolescență o excepțională rezistență la tortură. Uluindu-și contemporanii, izbutise să doarmă cu ambele mîini strînse în menghină, să cînte pe patul lui Procust, să recite coerent din psalmi avînd picioarele vîrîte în apă clocotită și să rămînă zîmbitor sub șfichiuirile biciului plumbuit. Odată rămăsese închis într-o sferă de sticlă, lipsit de hrană și de apă, nouă luni — trupul i se adunase, dobîndind o curioasă sfericitate.

Avea ochi migdalați de asiatic și pleoape transparente. Chipul îi putea fi lesne confundat cu o mască, atît de ascuțită îi era bărbia, atît de lată fruntea, atît de simetrice toate liniile feței. Membrele-i subțiri, deformate, semănau cu cele ale unei păpuși de carnaval. Hipnotizator temut și membru al confreriei castraților, Brio rîdea rareori și nasul coroiat i se împurpura la mînie.

De cînd încercase să umble pe ape, repetîndu-și exercițiul de cincizeci-șaizeci de ori pe zi, indiferent de anotimp, strănuta și era mereu răcit. Iubea vinul, dar nu-l putea sorbi decît amestecat cu cenușă.

Cu caravana lui de măgăruși costumați colinda tîrgurile și se oprea din loc în loc, stăruind pe lîngă oameni să-l schingiuiască după cum le era voia, în schimbul unor tarife derizorii. Supraviețuia tuturor încercărilor și deseori torționarii ocazionali erau cei care-și pierdeau firea, leșinînd de groază.

Cuferele lui ascundeau un bazar ameţitor şi aberant al teroarei. Cleşti zimţaţi, securi, căţuie cu jar, ţepuşe. peceţi ale Satanei, seturi complete de căluşe erau puse la dispoziţia clienţilor stupefiaţi, alături de unelte bizare, inventate chiar de el: clănţănitoarea, maştera din Rheims, neasemuitul clonţ. În jurul vîrstei de cincizeci de ani, Brio a inventat maşina care, mai tîrziu, avea să poarte numele unui oarecare plagiator: ghilotina.

Lipsit de orgoliu, pasionat şi timid, măscăriciul n-a acceptat niciodată funcţia de călău, deşi ofertele n-au lipsit.

Ca întemeietor al branşei victimelor voluntare, el şi-a oferit trupul, în repetate rînduri, pentru testarea şi antrenarea călăilor regali, s-a supus flagelărilor demonstrative şi a trecut cu bine printr-o execuţie publică.

Oricît ar părea de ciudat, breasla iniţiată de el a avut un oarecare răsunet în epocă şi nu a rămas fără adepţi. Cîţiva osîndiţi celebri au intrat în rîndurile ei cu puţine ore înaintea morţii. Ioana d'Arc a fost cea dintîi. Datorită misteriosului său dar, măscăriciul a dezvăţat-o pe Fecioară de teroarea focului şi a ajutat-o să urce demnă, senină, pe rug. Lui i se datorează în mare parte şi aşa-zisa recădere în erezie a acesteia.

La fel, nefericitul prinţ din Aquitania a ajuns să preţuiască tăişul securii, iar Villon n-a tremurat în faţa spînzurătorii, apucînd chiar să-i dicteze o ultimă baladă pioasă.

Astfel, fără voia sa, sfielnicul şi neînţelesul Brio a intrat în istorie.

De murit, a murit în pace la o sută şaisprezece ani, ţinînd în gură un bol mistuitor de foc. După ce l-au spălat, conformîndu-se doleanţelor sale testamentare, servitorii i-au zăvorît trupul neînsufleţit şi indestructibil într-un sicriu sferic de sticlă.

TURNUL

Îngerii ne-au distrus, ne-au risipit, ne-au pierdut. Pentru că nu am fost atît de nevolnici şi nefericiţi dintotdeauna.

La început eram numai noi, oamenii, înainte de a se amesteca ei, nemuritorii. Vorbeam o singură limbă, eram fiii aceloraşi părinţi, aşa că am crezut firească dorinţa să clădim împreună. Ne-am întîlnit în pustiu şi ne-am bucurat de mulţimea conturilor, de bogăţia altarelor noastre. Cei mai înţelepţi au cercetat cărţile sfinte, în timp ce tinerii noştri se bucurau unii de alţii ca de o viaţă nouă. Am părăsit de la bun început gîndul unei cetăţi înlăuntrul căreia să ne retragem cu avuturile şi familiile noastre; eram prea simpli şi iubeam prea mult spaţiile fără hotar spre a fi ispitiţi de o asemenea zidire.

În cele din urmă ne-am înţeles să ridicăm un turn — un ochi treaz pe obrazul nepătruns al cerului. Ne-am împărţit în două tabere egale: unii aveau să aducă prin deşert, de la mari depărtări, materia necesară construcţiei, iar ceilalţi urmau să facă scripeţi uriaşi pentru ridicarea pietrelor şi potrivirea lor una peste alta. Pe atunci timpul nu conta pentru noi, aşa că nu ştiu cît am avut de aşteptat aşezarea giganticei temelii. Odată terminată însă, turnul sporea văzînd cu ochii, făgăduindu-ne gloria şi pomenirea în veac. În vremea de început a acestei necurmate creşteri, pe nesimţite, au prins să coboare îngeri pînă la noi. Îmbătaţi de reuşita visului nostru, ne-am lăsat înşelaţi de înfăţişarea

lor apatică, de chipurile lor nepăsătoare şi nu i-am alungat. Planau lin deasupra turnului, oprindu-se pe cele mai înalte creneluri. Cercetau cu pas liniştit, suveran, coridoarele şerpuitoare, scările masive, punţile abisale cu al căror aer de veşnicie ne mîndream atît de mult. Nu rămîneau niciodată peste noapte şi nu se auzise încă o vorbă din gura lor.

Sporirea simţitoare a numărului îngerilor pogorîtori se legă în chip tragic de un alt eveniment mult mai neliniştitor pentru noi, şi din această pricină trecu neobservată atît înmulţirea, cît şi schimbarea atitudinii nemuritorilor faţă de soarta turnului. Moartea, căreia rar îi dădeam socoteală, ne împresură de pretutindeni. Avea ceva deşănţat, nemilos, care ne împiedica să vedem în ea o poartă deschisă spre o altă viaţă. Totodată deşertul începu să ne duşmănească, lărgindu-se pe măsură ce din înălţimea turnului puteam să-i privim necuprinderile. Cît de muritori şi plini de spaime eram! Pentru cei dintîi răposaţi întrerupeam lucrul o zi întreagă, petrecîndu-i cu jelanii pînă la groapa săpată în solul dur al pustiei. Aşa am descoperit, sub valurile mişcătoare de nisip, platoul de piatră. Dar eram prea tulburaţi şi năuciţi de durere spre a vedea în asta altceva decît o trudă istovitoare mai mult. Au trebuit să vină îngerii, mai tîrziu, să ne deschidă ochii — dar cu ce preţ!

Fericiţi cei dintîi morţi! Curînd am ajuns să nu mai întrerupem lucrul pentru cei răposaţi. Numai familiilor le era îngăduit să-i petreacă la groapă. Caravanele cu piatră se întorceau în deşert conduse de fiii şi nepoţii vechilor cărăuşi. În aşa măsură pusese stăpînire moartea pe noi, încît nu ne mai tulbura săvîrşirea celor sub cinci sute de ani. Sentimentul, necunoscut pînă atunci, al nesiguranţei şi al trecerii ne-a deschis însă prea puţin ochii. În acel timp de restrişte nimeni n-a făcut legătura atît de vădită între apariţia zburătorilor şi nenumăratele nenorociri care ne surpau. Abia cînd a fost prea tîrziu am văzut limpede acele mărunte evenimente

care, prevenindu-ne la timp, ne-ar fi putut salva. De pildă, deşi nu intraseră încă în vorbă cu noi, îngerii rămîneau săptămîni întregi în tabăra pustiită supraveghindu-i toate mişcările. Nu păreau mişcaţi de prăpădul care îi înconjura. Dimpotrivă, se ferecaseră într-o tăcută răceală, aşteptînd parcă sfîrşitul seminţiei noastre. Iar noi clădeam, ne îngropam morţii, clădeam, naşterile erau oprite, clădeam, cîtă speranţă mai era în noi? clădeam, clădeam . . .

Şi asta, poate, ne-a scăpat de ultimul măcel. Îndată ce îngerii ne-au făcut să înţelegem că vor să fie părtaşi la construcţia noastră, moartea a dispărut. Cum oare ne puteam învinge orbirea pricepînd manevra îngerilor care aveau nevoie de vieţile noastre, de puterea braţelor noastre, pentru înălţarea turnului? Nici unul din noi, oamenii, nu a vrut să creadă în ameninţarea cereştilor. Ne stăpînise atît de puternic certitudinea că nici unul din noi nu va supravieţui turnului şi că neamul nostru va dispare, încît nu e de mirare că i-am primit ca pe nişte eliberatori, fără să le bănuim gîndurile de supremaţie. Nici unul din noi nu s-a opus în noaptea aceea zidită ca niciodată în beznă intrării zburătorilor în frăţia noastră. Poate ne-am fi înfiorat de mulţimea lor care aproape o copleşea pe a noastră, ne-ar fi înspăimîntat poate mai mult decît moartea să trădăm cele mai frumoase vise ale profeţilor şi eroilor noştri. Dar n-a fost aşa: un somn adînc ne-a cîştigat pe toţi şi dimineaţa ne-am trezit într-o rînduială străină datinilor noastre. Îngerii ne-au vorbit şi aici s-au ivit cele dintîi greutăţi. Făceam mari eforturi spre a-i înţelege. Nici un heruvim nu vorbea o limbă aidoma cu a celuilalt. Curios era că se înţelegeau între ei, ca şi cum numai pentru noi ar fi existat deosebiri între graiurile cu care ne dictau legea lor. Şi am făcut din nou greşeala de a-i privi ca pe nişte fraţi: nemuritori, dar într-o măsură minoră mai puternici decît noi. Nu ne-am revoltat cînd şi-au revendicat temelia şi rostul planului nostru. N-am spus nimic cînd ultima caravană a sosit condusă de îngeri. Pînă

acolo ajunsese nimicnicia noastră încît vedeam în această tacită sclavie o învoială care ne salva de pieire. Am început să ținem socoteala timpului și ne-am obișnuit atît de repede cu neliniștea lui, încît n-am mai căutat să aflăm dacă cereștii erau vinovați de această nouă tulburare.

E adevărat, la început am simțit din plin superioritatea minții lor și a însușirilor cu care erau dăruiți. Mai întîi au deschis izvoare în deșert. Se ridicau la mari înălțimi și, frîngîndu-și brusc zborul, cădeau înfundîndu-se ca niște sulițe în pămînt. În urma lor rămîneau puțuri cu apă. Apoi, au hotărît să scoatem piatra din temelia însăși a pustiei. Am lucrat un an bătut pe muchie pentru scoaterea primului bloc uriaș, dar cariera fiind o dată deschisă, munca ni s-a ușurat. Numărul nostru, al oamenilor, se dublase cu cel de la caravane și am ajuns din nou să fim mai mulți decît îngerii. Infirmitatea lor s-a dovedit odată cu ridicarea marilor blocuri de piatră la nivelul atins de turn. Erau mult prea firave trupurile lor străvezii și brațele lor obișnuite să lase greul pe seama aripilor pentru a ajuta aievea la deplasarea și suprapunerea blocurilor marmoreene. Rolul lor în construirea turnului s-a micșorat simțitor și balanța era aproape echilibrată. Faptul că nimeni nu mai murea ne-a redat sentimente pierdute și în suflete instinctul de stăpîni a renăscut. La un moment dat ni s-a ivit chiar prilejul unei supremații, dar pe vremea aceea eram prea nobili spre a ne îngădui astfel de gînduri. Ni se părea de ajuns că eram din nou frații îngerilor. Ocazia s-a arătat odată cu mărturisita lor teamă de întuneric. Firavele lămpi îndestulate cu grăsime de animale nu îi mulțumeau, obișnuiți fiind cu lumina aparte a înălțimilor. Îngerii au hotărît atunci un lucru cumplit, socotit între ei cu totul firesc; dar noi, oamenii, am fost copleșiți de oroare. La căderea serii ne strîngeam într-un mare cerc alcătuind o arenă de luptă și doi îngeri înarmați cu săbii se băteau în fața noastră. Cel învins se supunea arderii aripilor.

Lumina pe care o dădeau acestea dura întreaga noapte. Fosforescența mirifică a flăcării, puterea ei neobișnuită de pătrundere ne-au fascinat și ne-au înspăimîntat din prima clipă. Purtam și noi săbii învățînd deprinderea lor, spre a ne apăra de prorocita invazie pomenită de Cartea sfîntă, în fragmente obscure, dar nu văzusem pînă atunci o luptă adevărată și o bizară amețeală, o înfiorare necunoscută a inimii ne cuprindea cînd heruvimul rănit și dezarmat se dădea învins la capătul unei îndelestări epuizante. O, Doamne, cît de repede am învățat ce e cruzimea! și ce lesne ne-am deprins cu oribila și minunata jertfă a îngerilor! Lumina flăcării se însuflețea întîi într-un roșu sîngeriu și convulsiile ei erau imaginea suferințelor celui golit de sînge și putere. Culoarea de un albastru pal anunța perioada arderii albe, egale și foarte înalte, care venea întotdeauna la miezul nopții. În lumina asta, tinerii făceau dragoste, femeile nășteau liniștite ca de o zi senină și îngerii reușeau, în sfîrșit, să adoarmă. Era lumina cea mai calmă și totuși cea mai zguduitoare. Ea părea să vorbească despre darurile creațiunii pe care serafimul, acum, le pierdea. Se făcea în tot locul o zi fără seamăn, cu umbre lungi, pînă la marginea deșertului. Culoarea verzuie, ce aducea și scăderea flăcării, se îngîna cu zorii curați ai pustiei. După răsăritul soarelui flacăra devenea vineție, lăsa prima oară un fum negru, înecăcios, și zburătorul era alungat cu pietre. Celor jertfiți le era peste putință să mai ajungă cu ciotul aripilor, dintr-un singur avînt, pe vîrful tot mai înalt al turnului. Din această pricină și poate din altele, rămase pentru noi ascunse, îngerii învinși fură înlăturați de la construirea turnului și trimiși la munca în carieră. Un fenomen ciudat însoțea această mazilire: trupul lor se făcea tot mai întunecat, mai pămîntos, spre deosebire de cel al confraților nejertfiți. Pedeapsa era crîncenă: ziua se vedeau siliți să rămînă în obscuritatea terifiantă a carierei tăind blocurile de piatră și numai

noaptea se linişteau, la lumina înaltă, albă a altei jertfe într-aripate.

Nopţile acelea rămîn neşterse în amintirea mea. Pe lîngă nefericita ucenicie a cruzimii şi mult deasupra acesteia, stătea prilejul prieteniei intime cu îngerii aleşi. M-am legat mult de îngerul Rafael: la început din recunoştinţă, căci a fost singurul care nu ne-a silit să-i învăţăm graiul, vorbindu-ne el într-al nostru, şi în cele din urmă, iubindu-l aievea. Îndată ce se hotăra arderea unui zburător, Rafael se închidea într-o meditaţie sumbră, opacă, dar cînd, peste mult timp, deschidea iarăşi ochii, aceştia erau strălucitori şi senini. Tristeţea mlădioasă şi înţelegerea cu care m-a întîmpinat mereu m-au ajutat să văd mai adînc în lucruri. Îmi pare nespus de rău că n-am reţinut nimic din tîrziile lui monologuri despre rai, dar oboseala de peste zi mă dobora, capul pe genunchii lui lesne mi-l răpea somnul şi glasu-i se amesteca în vis îndulcindu-mi himerele. Aşa că raiul începe pentru mine cu miasma aripilor arse de înger şi cu un glas molcom care spune totul, dar nu îngăduie nici o amintire.

Sorţii luptei rituale din fiecare seară au căzut într-un sfîrşit asupra iubitului meu Rafael. Am urmărit cu strîngere de inimă, cu mînie, cu ură, lupta stîngace, revoltătoare, care-l condamna pe heruvim. Aveam să înţeleg abia mai tîrziu măreţia şi dispreţul cu care se lăsase învins. N-am închis ochii toată noaptea, m-a scurmat şi pe mine un foc nemilos şi ziua următoare am lucrat năuc de suferinţă. În prima seară îngerul m-a ocolit. N-am reuşit să-l întîlnesc, deşi am rătăcit prin tabără chemîndu-l pe nume. În cea de-a doua noapte a venit de bunăvoie lîngă mine. Trupul lui începea să semene cu cel al pămîntului. Răspîndea un miros greu şi, în ciuda eforturilor mele de a-mi ascunde greaţa, l-am văzut pălind. Din acea noapte nu mi-a mai vorbit despre paradis. O altă lume în schimb s-a deschis minţii mele întrebătoare şi chinuite. Pentru prima oară am văzut în cruda, în condamnata lor lu-

mină, faptele al căror autor eram alături de toți frații mei. Rafael mi-a dezvăluit sentimentele și prefacerile înfricoșătoare ce animau lumea subterană a condamnaților, a lucrătorilor de la carieră. Noi, oamenii, eram lăsați pradă celei mai amarnice amăgiri, în vreme ce îngerii, în vinovatul lor orgoliu, provocaseră ruperea noastră în două tabere iremediabil potrivnice, folosindu-ne drept pavăză în cearta lor cu Divinul. O competiție monstruoasă hrănea ura ascunsă și pătimașă a celor două grupări ale cereștilor. Turnul se înălțase atît de mult încît noi, oamenii, aveam speranța că vom atinge raiul înaintea morții. Dar complotul celor din adîncuri ne-a arătat adevărata față a lucrurilor. Pe măsură ce turnul creștea, se adîncea și cariera din care era scoasă piatra. Înălțimii care ne înspăimînta bucuros sufletul, îi răspundea ca o umbră infernală un turn răsturnat, gol, în adîncuri. Exista primejdia, mi-a spus îngerul Rafael, la ultima noastră întîlnire, ca cei-de-sub-pămînt, îmbărbătați de ura lor tot mai mare să ajungă la porțile iadului înainte de a atinge noi pragul împărăției eterne. Și atunci ne vom pierde pentru totdeauna.

Am spus toate acestea fraților mei, oamenii. A doua zi, după ce înțelepții au lămurit înțelesul fragmentelor obscure din Cartea sfîntă și noi toți știam că trebuie să înfruntăm îngerii nemuritori în luptă, ne-am răzvrătit. La început, zburătorii, surprinși, au dat înapoi. Peste puțin, s-au retras pe treapta cea mai înaltă a turnului. Pe măsură ce urcam spre ei încurajîndu-ne, moartea a prins să secere din senin printre noi. Decimați, la jumătatea scărilor spre vîrf, am aruncat armele.

Îngerii ne-au făcut robi socotindu-ne aidoma celor necuvîntătoare. Au interzis orice contact între ei și oameni. Cei nesupuși erau pedepsiți: omul — ucis, heruvimului i se ardeau aripile. Au îngăduit în schimb continuarea cursei care amenința pămîntul cu descătușarea puterilor întunecate. Eram păziți de îngeri înarmați și întreaga noapte auzeam zbaterea aripilor deasupra capetelor noastre. Dimineața eram sculați cu strigăte duș-

mănoase și eram mînați la muncă. Orice nesupunere era pedepsită cu trimiterea în măruntaiele carierei. Astfel, numărul celor din adînc creștea continuu. Turnul gol înainta mult mai repede decît cel clădit la suprafață. Pierdusem orice speranță, bătrînii noștri își puneau cenușă în cap și mureau de foame în pustiu, femeile își sugrumau copiii și se izbeau cu capul de pietre.

Într-una din nopți, o zarvă nemaipomenită ne-a ridicat pe toți în picioare. În lumina albă, clădită calm pe aripile unui alt condamnat, am văzut cerul înțesat de îngeri mînioși care păreau să caute ceva. Vînzoleala a durat pînă dimineața. În ziua aceea n-a muncit nimeni. Zvonuri stranii circulau în șoaptă. Unul din ele m-a cîștigat numaidecît și buzele mele au rostit fără voie numele lui Rafael. Un serafim din subterane înșelase paza și încercase să se ridice iarăși în tării. Îngerii neliniștiți îl căutaseră pretutindeni și, negăsindu-l, se așteptau la tot ce putea fi mai cumplit din partea cerului stîrnit de veștile duse de el.

A doua zi, bolta se acoperi în întregime. Pe la amiază, împins de o mînă nevăzută, fără a i se clinti o piatră, turnul se răsturnă în forma lui oarbă din adînc. Prăbușirea se întîmplă aproape pe nesimțite. Îngerii își pierdură capul, se rotiră înnebuniți prin văzduh și, acuzîndu-se reciproc, scuipîndu-și vorbe de ocară, se năpustiră unii asupra altora. Viermuiră într-o luptă absurdă, nelegiuită pînă la căderea serii. Avură totuși destulă putere să se impună celor mai slabi dintre noi și, luînd conducerea unor tabere izolate, plecară care încotro.

Cu o mînă de oameni credincioși m-am împotrivit pînă la urmă acestei ultime năruiri și am rămas în pustiu să ispășesc blestemul seminției noastre.

NENUMIŢII

UNU

Slujitori cerniţi, cu feţe supte şi mîini tremurătoare veghează necontenit în jurul pietrei de sacrificiu pe care doarme El şi-i ung trupul cu uleiuri aromate.

O dată la răsărit şi o dată la apus, femeile-i spală fruntea înspinată şi pleoapele, cu bureţi înmuiaţi în vin roşu. Noapte de noapte, o fecioară curată din neamul ales se strecoară în culcuşul Lui rece şi-l mîngîie, pierdută, pînă în zori. Din înaltele turnuri spiralate, paznicii dau glas trecerii orelor şi bocitoarele murmură secrete litanii. Prin somn El tresare şi şarpele încolăcit pe glezna-i arămie îi muşcă în van călcîiul îmbrăcat în solzi implacabili.

La fiece echinocţiu, în fapt de seară, din pulberea deşertului răsar patru călăreţi cu cranii lucitoare, binecuvîntînd poporul ce dănţuie fără vlagă în jurul lor, şi urcă treptele circulare spre piatra de sacrificiu. Lipindu-şi frunţile de muchia ei, îngenuncheaţi îşi leapădă toate veşmintele — femeile cad atunci cu faţa la pămînt, iar bărbaţii-şi acoperă unii altora chipurile cu aspre şi întunecate eşarfe.

Livid şi netulburat, El doarme mai departe. Cel mai vîrstnic dintre noii veniţi îi smulge dintre degetele încleştate cuţitul sacru şi, ridicîndu-l deasupra capului, i-l înfinge în inimă.

În timp ce poporul geme, craniile lucitoare aşează trupul însîngerat pe un linţoliu punctat de arabescuri aurii şi pornesc spre mormîntul de piatră ce se înalţă dincolo de fluviu.

Dintre coloanele uriașe ale criptelor, străjerii privesc absenți, zidiți parcă-n armurile lor încinse, presărate cu țepi lungi de oțel, apropierea micului alai. Mai-marele gărzii înaintează singur spre purtătorii jertfei, îngenunchează umil în fața trupului străpuns de lovituri și se apleacă asupră-i, cercetîndu-l cu încordare. Cîteva clipe rămîne în cumpănă, dar apoi dă din cap, mîhnit, și face calea întoarsă spre coloanele siniliii, fără să mai privească înapoi. Craniile lucitoare se bat cu pumnii în piept, gurile li se cască largi fără să poată scoate vreun sunet și, neîntîrziat, abandonîndu-și prada, încalecă pe armăsari și se pierd în pustie.

La cîteva ceasuri — uneori la cîteva zile — după aceasta, unul, doi, sau mai mulți trecători dau ca din întîmplare peste Cel părăsit, îl recunosc și biruiți de milă îl înfășoară-n lințoliul sfîșiat de vulturi și de hiene și-l redau poporului său.

În chipul cel mai firesc cu putință, mulțimea pune din nou stăpînire pe El, femeile-l spală, fecioarele-l mîngîie și bărbații, încinși cu flori la coapse, îl culcă pe piatra de sacrificiu.

În noaptea ce urmează regăsirii, El doarme senin în mijlocul poporului ales și e pace.

Din cînd în cînd, doar, de peste fluviu se face auzit, crepuscular, hohotul gărzii de onoare la marile cripte.

DOI

Ce mort frumos deasupra mării — gura lui e roșie pînă la răsărit și trupu-i livid pare-n noapte o lumină.

Răsare la orizont după mari furtuni și crîncene uragane și razele lunii-i sunt unicul veșmînt.

Plutește în voia curenților de seară, la cîțiva stînjeni de oglinda apelor frămîntate și numai membrul viril și buzele îi sunt vii. Mîinile-i stau blînd încrucișate pe pîntec și chipul îi e mereu îndreptat spre cer.

Pletele-i lungi, de abanos, ating crestele înspumate ale valurilor, împletindu-se printre alge și epave într-o coadă grea ce aproape-l trage-n afund.

Bărbaților el nu li se arată niciodată, iar femeilor doar rareori, după naufragii.

Cînd, singuratică, o fecioară izbutește să se agațe de o plută ori să se ghemuiască într-o luntre cruțată de urgie, el se ivește-n preajma celei salvate, urmînd-o protreguitor ori încotro o poartă valurile.

La capătul unor nopți de-ndoială, de spaimă, de-nfrigurare și de neînțeleasă ispită, fecioara întinde mîinile spre pletele lungi ale blîndului pețitor și-l trage alături de ea.

Printre buzele vii, întredeschise ale adormitului se preling picuri de lapte — lacomă soarbe fecioara sucul dătător de viață și cu fiece sărutare trupul i se-ntărește și-n adîncul său crește nemăsurat setea de dragoste.

Cu gingășie, presimțind în mădularul fierbinte o făgăduială aproape-mplinită, ea se străduiește nopți după nopți să-l aducă-n simțiri pe adormit, ca iubirea să le fie deplină, dar pătimașele-i încercări se dovedesc rînd pe rînd de prisos.

Împinsă de vînturi din ce în ce mai prielnice, luntrea ajunge într-un tîrziu pe un țărm — întotdeauna pustiu, întotdeauna neatins de picior omenesc — și atunci, în ultimul ceas, văzînd cum trupul jinduit începe să se înalțe, părăsind-o, simțind că nici o putere nu-l va putea reține alături de ea, încă ezitînd și înspăimîntată de fapta ei ca de o profanare, neștiută de cineva, în taină și nestăpînit, fecioara se-mpreunează cu membrul viu al adormitului.

TREI

Ca o stea a nopții, departe, s-a arătat soarele. Pînă aici, iubito, numai pînă aici. Am plîns și apoi am ieșit din coliba scundă. Răcoarea fluviului mi-a pătruns în

oase, înfrigurîndu-mă. Pînă aici, numai pînă aici, părul tău greu, mătăsos ... Șchiopătînd, bătrînul mi-a luat din mîna înghețată banii de argint, i-a numărat mormăind și pufnind pe nas, înfășoară-ți mantia în jurul umerilor, e atît de frig, a aruncat banii în focul la care ne încălzeam și metalul încins s-a scurs în cana de lut, n-o să te doară, mi-au spus, sunt sigur că n-o să te doară, cîțiva picuri au ajuns și a orbit, e mai bine așa, șchiopătînd bătrînul așează posac lopețile în luntrea îngustă, e mai bine așa decît să orbești încetul cu-ncetul, și-au pornit cînd s-a făcut noapte, privește înapoi, cîteva clipe încă, luntrea grea de părul iubitei se scufundă, strigam n-o să te doară, mi-au făgăduit, n-o să te doară, mi-a fost teamă cînd a scos cuțitul de la brîu, dar apoi mi-a venit să rîd de temerea mea, i-a tăiat părul și l-a aruncat în undele repezi și luntrea s-a reînălțat tăind valurile colțoase, n-o să te doară, mi-au spus, n-o să te doară, de ce nu-ți întorci chipul măcar o clipă înapoi? ...

PATRU

A sosit în fața bătrînilor și a judecății, purtîndu-și cenușa mîinilor în gură. Stingher și inutil, pumnalul îi atîrna la șold nepătat de sîngele osîndit.

S-a prosternat în fața pietrei triunghiulare și a scuipat pe ea bolul de cenușă îmbibat cu salivă. Despovărată, gura i s-a arcuit într-un zîmbet trist.

A rămas nemișcat sub miile de priviri sticloase și a orbit.

Punctișoare purpurii i-au apărut pe obraji și, unindu-se, au desenat complicate hieroglife — scribii le-au copiat, conștiincioși, pe tăblițele lor de lut.

Cînd la porțile cetății străjerii au început să biciuiască legiunea de oșteni fără brațe, fruntea i s-a scobit, surpîndu-se în propria-i adîncitură.

Prăbușindu-se peste piatra triunghiulară, părul sîrmos i s-a desprins de pe creștet ca o perucă.

CINCI

«Iat-o, iat-o pe cea înviată», spun părinții mei și le arde carnea buzelor cînd mă numesc fiică înviată din morți, «iat-o pe cea înviată», strigă copiii pe uliță și se risipesc ca un stol de păsări speriate cînd le arunc bănuți de aramă, rugîndu-i să mă cruțe «iat-o, iat-o . . .», spun cei ce-și închid porțile la trecerea mea, cei ce mă așază la ospețele lor într-o cămară aparte.

M-au purtat prin tîrguri și starostele m-a arătat, pe catîr, mulțimii întrebătoare, «iat-o, iat-o», m-au înveșmîntat în zece rînduri de straie ca nimeni să nu mă poată atinge, înțelepții se feresc de mine ca de o profanare și tinerii se tem să mă îmbrățișeze. Femeile mă ocolesc și nașterea îmi e interzisă. Neștiută trec pe ulițele rostuite celor zăbavnici, «iat-o, iat-o», murmură buzele mele nedeprinse să mai rostească alte vorbe, «iat-o», auzul mi-e plin de nerostirea numelui meu, «tu ești, tu ești», îmi acopăr chipul cu o maramă, dar cerșetorii de la porțile cetății mă recunosc, «iat-o», trec prin murmurul lor și ies în largul cîmpiei, sunt temerară și pe ghizdul fîntînii aștept seara, blînda, albastra înșelăciune, îmi amintesc de mine, de-o nevolnică așteptare, «iată-mă, iată-mă», spun și e ceasul cînd nimic nu poate fi înserat mai deplin, pretutindeni «iată-mă», te aștept pe tine, singurul care, pe tine, ajunge să vrei, ajunge pleoapele să-mi atingi ca ele să se închidă și înserarea să pogoare în mine, «iată-mă, iată-mă», spun și răceala fîntînii îmi îngheață tălpile goale, «nimeni nu va ști — nu-ți fie teamă» . . .

ȘASE

Capul, izbindu-se de pereții lărmuitori ai clopotului, spînzurat în locul limbii prăbușite, zicînd, ding-dong, fără cuvînt, fără sînge, sabia răsucită în gură și aripa

ce l-a atins înainte de-a bate aerul, triumfală, el, dăinuitorul, el, smintitul în dăinuire, ding-dong, capul izbind pereţii răsunători, în exil, în exil, deşi exilul nu mai e cu putinţă, aerul plin de singuratice aripe lipsite de trupuri şi tîmplele învineţite, acoperite de-o crustă metalică, lucitoare, ţipătul peste ruinele nivelate în pripă, o, răpiri ale serii fără capăt, el, limba, el, dănţuitorul sub cupola încinsă, acum, acum, şi încă o vreme fluviul de nisip ce urcă spre jilţul de judecată din Omphallos, trezind paşii Nemîngîiatului.

ŞAPTE

Îl cinsteşti cu vin pe vestitorul năduşit, apoi întinzi braţul şi îi arăţi calea spre cel mai apropiat oraş. E seară şi tropotul calului său se aude limpede multă vreme. Te urneşti din loc doar atunci cînd tăcerea se face iarăşi deplină.

Mai întîi zdrobeşti capul şarpelui casei şi-l îngropi sub prag, apoi cobori în tainiţă şi de pe soclul strămoşului iei sabia cu mîner de platină. Ţi-o încingi fără grabă, iar din panoplia cu măşti o alegi pe cea mai senină şi mai uşoară. Ajutat de pajul imberb, te dezbraci şi-ţi ungi cu uleiuri scumpe armura, să lunece mai bine pe trupul tău gol. Din obişnuinţă sau, poate, pentru a respecta o ancestrală tradiţie, îi pui centura de castitate bătrînei tale mame.

Pentru că într-o singură noapte nu poţi bea tot vinul, îl dai animalelor din grajduri, taurilor şi cocoşilor tăi de luptă.

Cum în ultima conflagraţie ai făcut parte din legiunea inorogilor, scoţi cornul de bronz dintr-o ladă cu vechituri şi-l fixezi pe fruntea armăsarului împlătoşat.

La oblîncul şeii, alături de felinar şi de merinde, anini şi Cartea Virtuţilor, legată în cheutori de fier.

Din depărtări crește zvonul marșurilor — montate pe culmi, megafoanele lansează spre toate zările aceeași și-aceeași chemare punctată de strigăte triumfale.

Călărești singuratic și pe boltă pioură stele mărunte. La răscruci te întîmpină saltimbanci ce-ți oferă leacuri miraculoase și ierburi ce tămăduiesc orice rană. Preoții dănțuie în jurul obeliscurilor de piatră, iar în șanțuri dorm, leneșe, mii de vivandiere. Cu glasuri molcome, unele te îmbie.

În pustie au ieșit blindatele și șacalii. Pe la mijlocul nopții, ostenit, întîlnești în sfîrșit coloana purtătorilor de scuturi. Descaleci și, mai mult în șoaptă, începi să te tocmești cu unii și cu alții dintre ei.

Abia spre dimineață izbutești să închei un tîrg convenabil și atunci, cu un ultim efort, te întinzi pe patul de scuturi. Purtătorii lui te saltă pe umeri și-și urmează calea, grăbindu-se să ajungă coloana ce le-a luat-o cu mult înainte.

Învingătorii se prosternează dinaintea ta și hohote îndoielnice te-nsoțesc la tot pasul.

OPT

Ești cea mai curată, ți-au spus, cea mai ispititoare, corăbiile stau nemișcate la mal, lipsite de vînt și jertfa ta se cere dusă la capăt — acum, după ce bătrînele s-au încredințat de fecioria ta și pletele ți-au fost tăiate, după ce părinților tăi li s-a pus călușul în gură și războinicii au prins să dănțuie cufundați pînă la brîu în apele moarte, nu mai ai de ce să te zbați . . .

Prea bine, ai spus, prea bine, lăsați-mă singură o clipă, să plîng ce a mai rămas de plîns în mine și, vă rog, litaniile mu'țimii să înceteze, ai urcat pe terasa zgrunțuroasă a casei și dintre sînii palizi ai scos fluierul — la șuierul său ascuțit, din tării, a răspuns vulturul

dresat de preoți, vulturul care te-a apucat gingaș în gheare, ridicîndu-te în văzduh deasupra taberelor și a războinicilor.

Ești cea mai curată, ți-au spus, în timp ce pasărea te purta peste mare, ești cea mai slăvită și, poate, nemuritoare — ți-ai deschis larg brațele și vulturul te-a lăsat să cazi peste cetatea vrăjmașă. Oamenii s-au strîns cutremurați în jurul trupului tău zdrobit și n-au înțeles pînă ce o mie de corăbii n-au acostat în vuiet de marșuri la țărmul lor.

NOUĂ

Umbla din oraș în oraș, cu sabia înfiptă în coapsă, șchiopătînd, și povestea cui voia să-l asculte despre lupta cu îngerul.

Pentru un bănuț sau doi, le dădea voie tinerilor să-i pipăie rana cicatrizată, iar războinicilor, pentru o cupă cu vin, să încerce să-i scoată tăișul din carne.

Bărbia-i tremura de bătrînețe, dar brațele arămii îi erau încă puternice.

Într-o noapte, la trecerea unui rîu egal depărtat de două vestite cetăți, un oștean cu chivăra lăsată pe față și cu armura umflată la spate (ca pentru a ascunde două cocoașe) i-a plătit obolul și a reușit să-i smulgă sabia din trup.

Rămas singur, bătrînul și-a făcut o năsălie din pietre de rîu, s-a culcat pe ea și a murit.

ZECE

Dacă n-ar avea unghiile întărite cu lame fine de oțel, n-ai ști că sunt vînători și că, în felul lor, iubesc sfincșii.

Șiragurile de amulete conturează pe pieptunile lor goale semicercuri largi de piele tatuată. În afara palorii vag-albăstrii, nimic nu le indică obîrșia.

Numai decoratorii de ruine din Fayum intră în contact cu ei pentru a le oferi frunze de laur în schimbul unui praf albicios, obținut din oase de sfincși, praf mai puternic ca orice alt drog cunoscut pe pămînt.

Morțile lor sunt în chip osebit orgolioase: cînd simt că li se apropie ceasul, ei le pun cailor aripi de ceară și se aruncă-n abis din înaltul celor mai strălucitoare faleze.

Caii, înainte de saltul final, sunt încununați cu lauri.

UNSPREZECE

Oasele capului îi erau simetric deformate, închipuind o coroană, iar din urechi, prelungindu-i lobii pînă la coate, îi atîrnau cercei de fier.

Din pricina sutelor de chei legate la cingătoare, umbla șchiopătînd și avea genunchii mereu vineți. Pungile de sub ochi arătau cît de puțin iubea somnul. Umbra-i pitică și săltăreață putea fi întîlnită pe cele mai neașteptate căi ale lumii, în orice anotimp.

Pelerinii cumpărau de la el sare, pipe sau carapace de broaște țestoase, frumos colorate.

Îndrăgit de copii și de saltimbanci, se știa, în schimb, temut de cetăți, deoarece, în urma lui, lacătele porților cu zeci de încuietori rămîneau descuiate și toate centurile de castitate ale fecioarelor — desferecate.

DOISPREZECE

Conducătorii carelor alegorice sună din trîmbițe și coloana se urnește însoțită de aplauze voioase. Înaintea tuturor, ținîndu-și pumnul drept încleștat în coama asinului, pășește primul locțiitor al Maestrului de cere-

monii. În mașina blindată ce îl urmează stau ceilalți locțiitori.

Asupra lui participanții la sărbătoare aruncă cu pietricele colorate, cu săgeți, iar alții, mai îndîrjiți, voind ca tradiția să fie respectată întru totul, ațintesc archebuze.

Șase rînduri de cămăși purpurii îi acoperă trunchiul scheletic, mascînd orice pată de sînge. Sexul priapic îi e înfășurat într-o frînghie albastră, al cărei capăt atinge caldarîmul.

Încălțările de fier și steagurile așternute dinaintea lui îi împiedică mersul. Pe parcursul traseului, cînd simte că leșină, locțiitorul Maestrului încalecă pe asin.

În fața tribunelor face reverențe și din tașca ce-i atîrnă pe umăr scoate amulete cu chipul idolului, azvîrlindu-le bărbaților zilei.

În piața centrală, înainte ca viermele alb, insesizabil, să-i pătrundă în gură, el moare. Puțini își dau seama de asta, pentru că asinul sălbatic îl apucă cu dinții de mijloc, tîrîndu-i afară din cetate, iar al doilea locțiitor îi ia numaidecît locul.

TREISPREZECE

La orele cinci ale dimineții, negreșit, el va fi-njunghiat printre columnele de flori metalice, în locul știut. Spirtul va arde îmbelșugat în cupe și tichiile celor ce vor purta racla au să zornăie din pricina mulțimii de clopoței. Vor fi rîsete, va fi și tristețe. Trimiși din șaizeci de țări vor participa la solemnitate. Li se vor servi băuturi rafinate și vor sta în loje săpate în peretele de calcar. Copii bine făcuți îi vor spăla pe picioare și se vor plimba cu evantaie printre ei. La orele cinci ale dimineții, negreșit. Deși unii spun că nu se cuvine să verși sînge pentru atîta lucru, eu îți spun să-ți încingi sabia și să vii, lăsînd poarta casei deschisă, ca bocitoarele să nu trebuiască s-o spargă.

PATRUSPREZECE

Temnicerilor le-a fost milă de el și l-au cruțat pînă ce, într-o zi, primind porunca să îl dezbrace și să îl spele în vederea unei mari inspecții regești, au constatat cu stupoare că epoleții nu-i pot fi desprinși din carnea umerilor. Mîhniți, l-au ținut în aburi fierbinți, i-au sfîrtecat epiderma cu lovituri de cuțit și l-au implorat să facă ceva pentru a șterge urmele compromițătoare.

Obosit de atîtea tracasări, osînditul a încins un cleşte în foc și, gemînd, și-a smuls epoleții argintii de pe umeri. A sîngerat din abundență o săptămînă, dar la capătul ei temnicierii recunoscători i-au redat libertatea.

Din răni au ieșit doi bulbi întunecați cărora el nu le-a dat nici o importanță.

Fericit, a rătăcit toată ziua pe cîmpuri și a înnoptat la rădăcina unui arbore înalt. Nu a visat nimic. Dimineața, cînd s-a trezit, în locul bulbilor crescuseră două capete cîinești, acoperite cu un puf mărunt și argintiu. Resemnat, și-a împărțit restul merindelor în trei, după care a început să colinde lumea, cerșind pentru el și pentru cîini de-ale gurii.

Oamenii nu-l primesc în casele lor, dar, cunoscîndu-i trista poveste, nu-i refuză niciodată pomana — îl compătimesc și-l alungă din preajma satelor. Din cînd în cînd, adolescenți curajoși îi aruncă cu dibăcie, de la distanță, junghere tăioase. Zîmbind, el lasă armele să-i cadă din mîini, fără a schița vreun gest. Brațele-i sunt pline de mușcături și abia și le mai poate mișca.

CINCISPREZECE

S-a născut cu inconfundabilul semn pe frunte, cu buze osoase, cu gura ascuțită, aidoma unui clonț și cu obrajii acoperiți de puf. Părinții s-au despărțit fără durere de

el, lăsîndu-l în seama bătrînilor. Treizeci de ani a fost hrănit numai cu vin și cu cenușă de păsări. Femeile nu s-au apropiat de el și magii i-au smuls limba ca nu cumva să vorbească.

Cînd a venit vremea să-și împlinească menirea, a fost lăsat liber. Știa ce are de făcut și nu era încercat de îndoieli.

După ce a fost uns cu mir, a pornit în căutarea Păsării.

Datorită instinctului său înnăscut, nu i-a venit greu s-o găsească. Mîndră, nepăsătoare, sigură de veșnicia ei, Pasărea nu a încercat să-i scape. S-a lăsat săgetată în aripă, arsă de vie și înghițită, iar el s-a întors în mijlocul bătrînilor mîngîindu-și extatic pîntecul.

Magii l-au îmbrăcat în trei rînduri de armuri impenetrabile, apoi l-au așezat în sicriul de piatră. Sicriul de piatră l-au pus în cel de plumb și sicriul de plumb în cel de oțel și pe acesta în racla de platină. Copiii lor au construit mai tîrziu în jurul raclei o criptă fastuoasă, numai din sticlă incasabilă.

ȘAISPREZECE

Îi plăcea să facă fantoșe după chipul și asemănarea sa și să le ardă pe ulmi.

În tinerețe le lucra singur, izbutind să termine una sau două pînă la căderea serii.

Le înălța ruguri și le incendia cu solemnitate. Cu anii, a devenit mai nesățios și din pricina vederii slabe a trebuit să-și ia ajutoare — grădinile lui erau continuu acoperite de cenuși.

Pentru că se temea de semnele bătrîneții ce începuseră să-i apară pe chip, și-a comandat o mască de aur de care nu se despărțea nici în somn. Pe unicul său fiu, ce a cutezat să-și făurească o mască la fel, l-a dat morții.

Soțiile lui au început să nască fii de sclavi și fiicele i-au fugit cu negutători nomazi.

Cînd s-a proclamat *imperator mundi* a poruncit arderea a o mie de fantoșe identice cu sine. În semn de devoțiune, călăii acestora au urcat și ei pe ruguri, cîntînd imne.

ȘAPTESPREZECE

Deși e scopit din pruncie, neamul femeiesc îi poartă un adînc respect.

Cînd la marginea unei așezări mărunte ori în piața unui oraș se arată caravana lui de măgăruși, femeile se grăbesc să-l întîmpine, să-i spele picioarele, să-l hrănească și chiar să-i înalțe, cu puterile lor slabe, cortul greoi și înzorzonat; înscriindu-se una după alta pe lista întocmită de fiica sa adoptivă, îl zoresc nerăbdătoare la treabă.

Afară așteaptă cioclii și bărbații. El e cel mai vestit țintaș, cel mai bun aruncător cu cuțitul din lume, dar faima sa o întrece pe-a oricărui pribeag făcător de minuni.

Rînd pe rînd, fecioare, tîrfe, soții, amante și fete în pragul măritișului pășesc în manej, hotărîte, cu umbra disperării pe chip, se opresc sub luminile colorate la cîțiva pași distanță de el, în dreptul unui panou ciuruit, se lasă legate la ochi și dau semn că sunt gata să se supună încercării, deși știu prea bine că pentru cea neiubită de vreun bărbat, pentru cea neîmplinită în dragoste ori disprețuită în patima ei, ochii lui vor fi atinși de orbirea sacră și brațul său va deveni ucigaș.

O dată, de două, de trei ori, respectînd ritualul, el își sfătuiește clientele să renunțe și, proptindu-și bine picioarele în rumegușul umed, scoate din teacă primul din cele zece cuțite zimțate.

Totul amuţeşte atunci şi se pot auzi limpede şuierul armei în zbor şi respiraţia înăbuşită a femeilor. Unele pier, altele, fericite în dragoste, scapă nevătămate.

Cioclii îşi fac treaba şi bărbaţii privesc prin crăpăturile cortului cu ochii măriţi de spaimă.

OPTSPREZECE

Sumbru, neştiut de aezi, neslăvit în cîntările templelor, el veghează în faţa pustiului de piatră şi ochii-i sunt roşii de nesomn.

O mie de suliţe îi stau la-ndemînă în panoplii de bronz şi sclavii le înroşesc continuu în foc, mereu alte şi alte generaţii de sclavi; din pricina vechimii lor, suliţele au deja vîrful bont sau topit — dar cine să i-o spună, cine să cuteze să-l smulgă din meditaţia lui? Unii au încercat să o facă, odinioară, dar au căzut ucişi pe loc . . .

Sumbru, neştiut de aezi, neslăvit în cîntările templelor, el veghează în faţa pustiului de piatră, aşteptînd învierea ciclopilor.

DON SCARGRAV

„Îngerii au căzut pentru că s-au împotrivit creării omului", îmi șopti don Scargrav. Șoptea mai tot timpul, altfel nici nu voia să vorbească, de ce, nu știu... Pe fundul cupei se afla puțin vin chihlimbariu. Și-l turnă, sorbindu-l cu reculeasă voluptate. „Chiar așa, îngerii n-au căzut la-nceputuri, cum se spune, și din orgoliu, ci cu o zi după facerea omului, iar răzmerița lor n-a urmărit decît spulberarea Edenului". Întoarse clepsidra și lichidul vioriu dinlăuntru începu să se scurgă cu un susur blînd dintr-o cupă în alta.

De cînd încetase să-i mai ducă-n ispită pe oameni, lepădîndu-se public de sine, se tocmise grădinar la castelul Seymur. Își petrecea zilele în grădină, cultivînd-o grijuliu și nu dădea nimănui vreun motiv să se plîngă de dînsul. Excentric, tatăl meu îi îngăduise să crească un șarpe de casă, inofensiv și somnolent, și în afară de mine numai acesta-i ținea tovărășie. Din pricina șarpelui se învățase, poate, să vorbească răgușit, șuierat.

„Dite, spuse el, ridicîndu-și doctoral degetul mic (cu unul din acele gesturi anevoie și greșit deprinse de la oameni), n-a căzut pe pămînt, sub pămînturi sau în infern, ci în Eden. El singur a nimerit în Eden și artificialitatea insulei l-a îngrozit din prima zi. Nu e oare ciudat?"

Flacăra feștilei crescu. Cîteva picături de ulei încins îi căzură pe mînă; don Scargrav nu le simți arsura, continuînd să-și fumeze în liniște pipa pe care i-o dădusem în dar cu trei ani în urmă. Tăceam amîndoi, nu

îndrăzneam să-l tulbur. Știam că, oricum, avea să vorbească.

Într-un tîrziu își cuprinse fruntea în palme. „Singur, șopti el abia auzit, singur cu Șarpele în pustietate. Se spune că sunt atît de mulți fluturi *acolo* încît nu poți respira aerul fără ei“. Zîmbi: „Ce scîrbă trebuie să-i fie. Nemuritor. Nemuritori și el și Șarpele. Cred că-i e teamă, dar nu poate plînge. Nu știe să plîngă, nu, fiindcă el singur s-a oprit din Cădere în Eden.“

Din nou tăcerea și susurul clepsidrei. Simțeam sub tălpi lunecarea șarpelui casei. Fără gravitate, vlăguită vocea-i reveni: „Nimeni nu poate urî mai mult ca el. Ura, asta da, a-nvățat-o“. Cuvintele lui don Scargrav, ca dealtfel toate gesturile și faptele ce-i compuneau existența, erau lipsite de patimă. Disprețuia deopotrivă bărbații și femeile, dar semăna în grădină, pe furiș, plante afrodisiace și le vindea la un preț bun. Cumpăra în schimb vin și indulgențe cu care își tapeta pereții — cînd i-am dăruit pipa, mi-a vîrît și mie, sub pelerină, cîteva duzini.

„Se spune că e o insulă luxuriantă — buzele i se mișcau inexpresive — se spune... O insulă a fecundității — nu?... Aerul și arborii și pămîntul și fluturii și ierburile și apa și pietrele germinează *acolo* necontenit. Numai el și Șarpele — sterpi. Numai cu el putînd să zămislească Șarpele, urmărindu-l de aceea pretutindeni, încolăcindu-i pulpele, brațele... Cu siguranță că îi e frică și nu-și poate îngădui să doarmă“.

Don Scargrav avea buze galbene, ochi cenușii, mari și urechi ascuțite. Fruntea-i fusese încinsă cu un cerc de fier ca semn al damnării. Oamenii îl ocoleau pe cît cu putință, dar nu se temeau de el. La beție, bărbia și mîinile îi tremurau bătrînește. Tremura și acum, zîmbind absent.

„Insula, pare-se, e indestructibilă. Și focul devine zămislitor în atingere cu ea. Și focul și apa. Numai el e sterp și, în pofida Șarpelui, rămîne neatins. Pe el insula nu îl înșală“.

În prima zi de şedere la Seymur, băuse o sută de litri de vin sub ochii comesenilor şi gentilomilor adunaţi de tatăl meu la o vînătoare; de atunci, însă, nu mai voise să se atingă de băutură decît cel mult în prezenţa mea. Avea pîntecul supt, obrajii traşi şi pleoapele vinete. Obişnuia să vorbească singur şi-i păsa prea puţin dacă-l asculţi ori nu. „Se spune, zise el, că Şarpele ar fi alb şi atît de subţire, c-ar putea încăpea, în ciuda lungimii lui, în căuşul palmei unui copil. Alb şi insesizabil".

Pe zidul proaspăt văruit dinspre răsărit, atîrna biciul plumbuit cu care fusese supus la cazne expiatorii în ziua apostaziei. Don Scargrav nu-l folosea, ar fi fost şi inutil, trupul lui rămînînd nesimţitor la durerile obişnuite. Întoarse clepsidra şi de pe poliţa căminului luă scoica purpurie, cu vinişoare spiralate, apropiindu-şi-o de ureche. Susţinea că o scosese cu mîna lui din apele primordiale, ape ce băteau încă, înspumate, pierduta insulă a Edenului. Mă lăsa uneori să-i ascult vuietul ritmic, miraculos de apropiat.

„Se spune că pe insulă ninge o dată pe an în amintirea Căderii. Şi atunci totul înlemneşte, Şarpele e amorţit de frig, iar el doarme. Acoperit de zăpezi, uitîndu-şi nemurirea. Puhoaiele dezgheţului spală pămîntul şi o pustietate lucioasă dăinuie cîteva ceasuri după aceea. Şarpele nu se mai poate ascunde şi el îl striveşte sub tălpi, cu frenezie . . ."

Aşteptam miezul nopţii. Jocul spre care mă împingea o obscură, neliniştită mirare avea să se repete, nu dădeam niciodată înapoi. Don Scargrav picotea cu bărbia lipită de piept. Suspina în somn, geamătul îi era şi el moale, dezarmat. „Pe insulă a naufragiat odată o femeie şi Dite şi-a-nchipuit că îi aduce solia mîntuirii. Imaginează-ţi . . ."

Îmi era milă de el, dar îl trezeam şi-i umpleam cupa cu vin. Buimac, mă lăsa să-i duc paharul la gură şi-l golea dintr-o sorbitură. Îşi revenea repede, dar se plîngea de frig. „Dite vede cu ochii Şarpelui şi Şarpele cu ai săi. Lupta-ntre ei nu poate avea, de aceea, sfîrşit. Dite

se contemplă pe sine din Şarpe iar Şarpele îşi urmăreşte perversele încolăciri de sub pleoapele moi ale Neatinsului. Ce tristeţe . . ."

Puţin înaintea miezului nopţii mă cuprindea slăbiciunea. Fruntea mi se-nroşea, aşteptam bătăile orologiului şi ele veneau, implacabile. Pentru a mia oară, atunci, îi întindeam pactul, tremurînd, pactul iscălit cu sînge şi el îl lua, febril, tremurînd mai tare ca mine, un zîmbet strîmb îi desfigura chipul, citea manuscrisul de mai multe ori, parcă fără să înţeleagă, şi-n cele din urmă mîna i se întindea deasupra focului, lăsîndu-l să se mistuie. Mîna ardea şi ea în flăcări. „Se spune că-n insulă sunt atît de mulţi fluturi, încît aerul e mai greu de străbătut decît un zid. Fluturi de noapte cu elitre fine, mucegăite. Imaginează-ţi . . ."

1

Cum aş putea uita caii aceia negri, într-o seară, şi pămîntul ce sărea-n întîmpinarea noastră, goana sălbatică şi vînturile reci, biciuindu-ne trupurile abia trezite la viaţă, cerul gol, chemările pline de-alean şi mulţimea şerpilor zdrobiţi de copitele ghintuite, ţărmul rătăcitor, apoi, şi marea acoperită de gheţuri, înserarea minerală şi amforele cu vin stătut în scorbura stîncilor, păsările uriaşe, idolii sculptaţi în trunchiul oricărui Arbore, flamurile ce ardeau pe culmi arătîndu-ne *calea*, pragurile de foc prin care-am trecut pierzînd toate podoabele şi răsuflarea grea, din ce în ce mai sfîrşită a armăsarilor?
O, cum aş putea uita aripele lor căzute şi tremurul morţii atunci, iarba uitării sub tălpile goale şi ploile de sînge ce-au căzut trei zile şi trei nopţi, neîntrerupt, spălîndu-ne chipurile după care, spăşiţi, ne-am recunoscut bărbaţi şi femei.

2

Uram arborii, uram orice fruct, marea împingea spre ţărm peşti uriaşi şi unii din noi s-au lăsat înghiţiţi şi duşi în străfunduri, ca să uite. Primul a fost Lev-athan, de aceea şi peştilor, mai tîrziu, le-am spus leviathani.

3

Cum am ajuns să ne temem de orice zburătoare, nu știu. Să fi fost, oare, amintirea slujitorilor tăi înaripați sau, poate, lupta cu pasărea Archeopterix pe care am ucis-o ca să ne ridicăm din pielea ei corturi ferite de vîntul înghețat al Oceanului?

4

Frigul, numai frigul crîncen cu care nu eram învățați a fost pricina cioplirii pietrelor circulare pe culmi și nicidecum sfruntarea ori lipsa de căință din sufletele noastre.

Soarele încălzea pietrele, le înfierbînta și culcați pe ele ne puteam odihni, visînd la desfătările de odinioară.

Dacă fiii noștri au început să aducă jertfe pietrelor nu e vina noastră sau, mai bine spus, e numai vina graiului prea sărac în care le-am vorbit despre Obîrșie.

5

Nu ucideți, le-am spus, nu ucideți și vom trăi veșnic, cu toate că nu întru totul fericiți, nu ucideți, le-am spus, dar ei au vrut să apropie soarele și toți luminătorii cerești de pămînt, să trăiască iarăși în pierduta beție luminoasă și mi-au înjunghiat fiica, risipindu-i sîngele pe culmi.

În aceeași seară, cîțiva dintre cei mai vechi au căzut la pămînt și din gură le-a curs apă amestecată cu sînge. Femeile au început să-i bocească de parcă ar fi fost dintotdeauna deprinse cu bocetul.

Am aprins focul în fața omului și atunci mi-am dat seama că Cineva stă-n întuneric, ferit, și mă privește. N-am tresărit și nu i-am dat prilej să-nțeleagă că-l descoperisem. După un ceas sau două de nemișcare, am luat o piatră încinsă din foc și-am aruncat-o fulgerător spre el.

Piatra l-a nimerit în frunte și l-a amețit, așa că am izbutit să-l leg și să-l duc la adunarea de dimineață a cetelor noastre.

Tinerii au rîs de mine și i-au dat străinului să bea vin, dezlegîndu-l. M-am împotrivit, dar ei s-au mîniat pe mine și m-au lovit, spunîndu-mi să nu mai cutez să m-ating vreodată de cel pe care chiar ei, demiurgii, îl făcuseră din țărînă și scuipat, după pilda Înfricoșatului.

Am îngenuncheat în fața mării, am plîns și-am mușcat țărîna, cerînd ca orbirea să se ridice de pe ochii lor, dar totul a fost în zadar.

În fiece noapte, cînd ațîț focul, din întuneric, ferit, mă privește Cineva. Nu îndrăznește să se apropie, nu-mi vorbește și nu-ntinde cupa să-i torn vin, deși la toate celelalte focuri străini aidoma lui beau pe-ndestulate.

7

Aproape nu a fost zi în care o plută, două sau chiar mai multe să nu ajungă la țărmul nostru, purtînd stranii mesaje din lumea de odinioară a bătrînilor.

Plutele au venit încărcate cu iarba Grădinii din Răsărit, cu resturi din țărîna ei purpurie, cu veșminte de preț putrezite, cu lințolii străvezii ce se pulverizau la cea mai ușoară atingere, cu coroane, cu încălțări, cu pieptare din lauri și, uneori, cu animale sfinte ale căror nume nu le mai știam rosti și care ne înspăimîntau.

Pe rugul din fața mării am dat pradă focului toate acele înșelătoare daruri și-am îngropat cît mai adînc cu

putință cenușile fierbinți. Numai cărțile nu le-am ars ci le-am înghițit.

Plutele au continuat să sosească cu sutele și cu miile (cine le-a ținut, oare, socoteala?) pînă în dimineața cînd am tras la mal, de unul singur, epava pe care zăceau în nesimțire, acoperiți de alge și vineți la chip, Adamah și Hawwah.

Le-am împărțit în pripă veșmintele mele, le-am dat să bea, să mănînce și nu i-am ars de vii. Bărbatului, încă buimac, i-am atîrnat la cingătoare cuțitul de piatră și i-am arătat pustiul spre care să fugă neînttîrziat.

Nu l-am ucis, e adevărat, dar l-am alungat departe de ochii mei și l-am blestemat în inima mea.

8

A fost un timp în care cei mai înțelepți dintre noi au socotit că e mai bine să ne stingem și să pierim fără urmași. Așa au socotit și nunțirile au fost interzise.

Eu însumi nu m-am îndoit o clipă că e mai bine să dispărem odată cu vina noastră decît să trăim în ea și s-o lăsăm moștenire, dar într-o noapte am descoperit că îmi crescuse încă un sex bărbătesc și, ceva mai tîrziu, încă unul, și din ce în ce mai multe, în fiece noapte, și am văzut aceeași schimbare la toți bătrînii legiuitori.

I-am chemat la căință și ei s-au căit și curînd am redevenit bărbați întregi și firești la trup.

Și am zămislit.

9

Sa-ànay bătrînul și-a pierdut mințile. După săptămîna în care a plouat întruna, apăsător, fără răgaz, l-a încolțit teama. O teamă crîncenă, de neînțeles pentru noi.

Cu toate că am încercat să-l împiedicăm, a izbutit să-și facă în grabă o plută acoperită și, cînd a văzut-o gata, să urce în ea, lăsîndu-se în voia valurilor.
A luat cu el doar un pui de vultur și un șarpe, să-i țină de urît pe-ntinderea nemărginitelor ape.

10

În urma lui, Mat-sèmay străvechiul s-a smintit și el. A săpat o groapă îngustă, le-a cerut tinerilor să prindă un leu și să-l coboare viu în adîncul ei, după care, gol, fără arme, strigînd numele Înfricoșatului s-a aruncat în ghearele fiarei.
Descumpăniți, fără putința de a-l mai salva, am privit inegala luptă de pe buza gropii.

11

Ana-teòn, părintele a multe cete de bărbați, s-a dus pe aceeași cale.
Mai întîi și-a cioplit chipul într-o stîncă, mărindu-l de două sau trei ori, apoi a aprins un foc dinaintea lui și i s-a-nchinat. La început s-a mulțumit să arunce în flăcări vreascuri, flori și grăsime de animale, dar mai tîrziu a început să-și înjunghie fiicele și soațele, oferindu-si-le ca jertfe.
A trebuit să-l legăm de-o piatră în cortul lui și să-l lăsăm să moară de foame.
Set-tèon, străvechiul, la puțină vreme după aceasta, într-o dimineață, a încercat să-și ucidă întîiul-născut, pe o piatră de sacrificiu, dar bătrînețea l-a-nvins și a murit înainte de a-și putea duce la capăt gestul.
Din pricina repetatelor sminteli, tinerii, deși nu erau cu mult mai cuminți decît noi, s-au răzvrătit și ne-au închis într-un țarc strîmt, hrănindu-ne numai cu ierburi și apă.

12

I-am văzut dansînd în flăcări fără să-i doară, i-am văzut căzînd de pe stînci abrupte fără să se fărîme, i-am văzut străpungîndu-şi braţele şi obrajii fără să geamă, aşa că n-am fost uimit văzînd că puteau sta o zi şi o noapte striviţi, întinşi unii peste alţii, în număr foarte mare, alcătuind un turn sau o piramidă de trupuri mai semeaţă ca orice înălţime zărită vreodată.

N-am fost uimit de dibăcia ori de rezistenţa lor nefirească, ci de încordarea extatică cu care fiii şi fiicele noastre le urmăreau jocul, repezindu-se-n cele din urmă, cînd ultimul trup desăvîrşea turnul nemişcător, spre vîrf, căutînd parcă să atingă cerul cu mîna.

Pentru ca jocul să devină din ce în ce mai pasionant, străinii îi îndemnau pe tineri să făurească alte şi alte făpturi aidoma lor, din ţărînă şi din scuipat.

Şi tinerii mimau gestul dătător de viaţă şi inima mea era ca de cenuşă.

13

De zece ori zece sute de nopţi am stat în ţarcul îngust pînă ce în sufletul meu a încolţit iarăşi nădejdea; am lăsat-o să se-nfiripe, să crească şi cînd m-a cuprins, deplină, am trecut de taberele noastre şi de străjeri de parcă nici n-ar fi foşt.

Am ajuns în locul unde îngropasem sabia pe care *atunci, la început*, înaripatul mi-o înfipsese în coapsă, uitînd de ea, şi mi-am încins-o, ridicînd, senin, fruntea spre cer.

La răsărit am urcat pe culmea primei coline ce mi s-a ivit în cale şi l-am chemat pe Înfricoşat la luptă. Şi am ştiut că El n-are să vie, dar că, neputînd răbda sfruntarea, îl va trimite curînd pe fiul său, ca pe el însuşi, şi-am aşteptat să se zămislească fiul.

SINIS

La fiece sărbătoare a reînnoirii anului, din gura sibilei delphice ieşea Sinis, rîvnitul şarpe.

Nu mai lung de un deget, albicios şi foarte subţire, semăna în primele ore cu un vierme. Creştea însă repede, desăvîrşindu-şi forma, grosimea şi colorîndu-se viu — dungile vînăt-gălbui de pe solzii-i fini, mătăsoşi, păreau să caligrafieze numele oracolului din care se zămislise. Doi ochi rubinii, pulsatili şi cruzi stăteau înfipţi în capu-i lunguieţ, aidoma unui vîrf de săgeată — Sinis vedea la fel de bine pe întuneric ca şi pe lumină.

Se tîra cu o iuţeală considerabilă şi muşcătura-i delicată, aproape insesizabilă, avea stranii efecte euforice. Veninul lui era, pare-se, cel mai preţuit halucinant al Antichităţii, drogul cu cele mai subtile calităţi — deşi ucidea treptat, dozele în care-l împărţea Sinis îi înşelau atît pe consumatorii obişnuiţi, cît şi pe amatori.

Pelerinii, magii şi negustorii ce pîndeau în ajunul sărbătorii delphice expulzarea şarpelui din trupul sacru al sibilei ştiau ce riscă. Nici unul nu venea la sărbătoare neînarmat şi, îndeobşte, încăierările pentru mirifica reptilă cunoşteau un singur supravieţuitor. Sinis valora de zece mii de ori greutatea lui în aur.

Pioşii locuitori din Ma'or adunaseră prin ani şaizeci de exemplare superbe şi performanţa aceasta-i costase pierderea a cinci mii de tineri luptători. Ca urmare, totuşi, insula lor devenise cea mai căutată staţiune de lux din Mediterana. Şerpii, lăsaţi liberi prin livezi şi prin grădinile cochetelor vile de pe ţărm, erau, se-nţelege, principala atracţie. Lumea mondenă a capitalei romane

își petrecea cel puțin o lună pe an în Ma'or, pradă extazelor și infuziilor mistice. Viața în înalta societate nici nu putea fi concepută fără o scurtă ședere în insulă; tot anul, apoi, la banchete, nu se vorbea decît despre insolitele experiențe trăite-n cuprinsul ei.

Viziunile provocate de mușcăturile șerpilor ajunseseră cel mai rafinat mijloc de distracție al bogătașilor, coribanților și demnitarilor imperiali.

Datorită prețurilor exorbitante, ultimii poeți orfici, în disperată căutare de subiecte, nu-și puteau trimite decît prin chetă publică cîte un reprezentant în Ma'or. Mulți senatori se ruinaseră și cîțiva consuli își vînduseră fiicele, făcînd mare vîlvă, pentru a putea rămîne fără întrerupere un an, doi sau trei pe insulă.

După cîteva luni, pensionarii stațiunii ajungeau să deosebească șerpii și să aibă preferințe, în funcție de calitatea viziunilor caracteristice uneia sau alteia dintre reptile. În chip firesc, au prins să se iște gelozii, neînțelegeri și rivalități împinse adesea pînă la crimă. Circumspecți, ma'orii angajaseră trupe de mercenari pentru a păstra ordinea pe insulă, și atît ei, cît și oștenii, umblau îmbrăcați în zale, cu încheietura mîinii stîngi — locul de unde obișnuia să muște șarpele — apărată de o brățară dublă de fier.

În cîteva rînduri insula a fost atacată și supusă unor puteri străine, dar nici o cucerire n-a durat, invadatorii căzînd repede în mrejele halucinatorii ale reptilelor și fiind apoi uciși cu ușurință de gărzi. Schingiuitori dibaci și oameni cu sîngele aproape rece, ma'orii se închinau unui zeu cu coadă dar, altfel, aveau vederi deosebit de largi. Pentru a spori farmecul stațiunii și a o face mai pitorească, ei au oferit azil profeților alungați de alte popoare. Pe pietrele din insulă se pot citi și azi cele mai enigmatice scrieri, cele mai contradictorii profeții, de la cele ebree și mesopotamiene la cele feniciene și nordice.

O dată la trei ani avea loc în Ma'or o adunare a sibilelor, adunare în care erau rezolvate litigiile dintre

membrele iluminatei bresle, punîndu-se totodată la punct bazele doctrinale ale tehnicilor oraculare. La a zecea întîlnire de acest fel, cel mai bătrîn şarpe Sinis a fost divinizat. A doua zi, întrecîndu-se pe ei înşişi în pioşenie, ma'orii au ars sute de jertfe în faţa zeului cu coadă şi, luînd Şarpele Divin, l-au transportat în secret pe o insulă pustie, spre a-l feri de profanări. Se crede că insula aceea s-ar fi numit Patmos.

ORBUL KYTHERON

Deasupra cetății, pe treptele templului celei de-a șaptea coline, veghea lăudatul Kytheron enigmatic și orb. De mult nu mai era nimeni în viață să și-l amintească altfel decît secular. Timpul împietrise în el în urmă cu multe decenii și de atunci îl ocolea în schimbul zilnicului serviciu ce îi era adus. Orbul Kytheron cînta cu lira lui ce vibra străvechi, oracular, ca un mădular al propriului trup, lucrările timpului, înfăptuirile și surpările lui. Zilnic ieșea din templu, în învălmășeala aripilor de porumbei, așezîndu-se pe trepte pentru sacra lui îndeletnicire. Cei mai de vază înțelepți povesteau cum în tinerețea lor Kytheron își cîntase viața pînă la ceasul în care ieșise din ea. Cunoscuse toate lucrurile și tainele pămîntului. În somnul lui neobișnuit i se arătaseră tărîmuri ce aveau să se vădească abia peste veacuri, alături de altele, dispărute. Văzuse începutul și sfîrșitul și învățase de la Homer arta orbirii cu har, fiind singurul în măsură să dea date precise și amănunte în legătură cu acesta.

De mult însă, nu mai vorbea despre sine. Uitase de el însuși, uitase tot ceea ce-i aparține și numai dalele de marmură pe care se așeza înconjurat de aureola mișcătoare a stolului alb de porumbei îi amintea locul unde se află iar numele și-l învăța în fiecare zi din strigătele mesagerilor ce-i stăteau prevenitori în preajmă. Pentru că se întîmplase, prin voia zeilor, ca privirea să-l părăsească, odată cu celelalte simțuri, spre a merge înainte cu o zi. Orbul trăia într-un prezent care avea pentru

ceilalţi înţelesul de viitor, e adevărat apropiat, dar oricum, viitor, aşa că oamenii se vedeau siliţi să suporte timpul de două ori: o dată vestit şi o dată împlinit. Prin această puterea lui se dublase. Era şi pace şi nelinişte în această comoară şi totodată o pedeapsă la care locuitorii oraşului nu puteau şi nici nu voiau să renunţe.

În schimbul îngustimii puterii lui vizionare, Kytheron aducea o precizie şi o minuţiozitate a prezicerilor de multe ori providenţială pentru soarta polisului. În zilele unui tragic asediu la care fusese supusă cetatea el văzuse şi anunţase tuturor locuitorilor victoria printr-o strălucită operaţie militară. Îl ascultară, executară întocmai manevra pe care el o *văzuse* şi victoria fu dobîndită.

Se spune că pe chipul lui pergamentos, scris şi răsscris, putea fi citit semnul timpului în toate graiurile pămîntului. Despre harul oracular vorbeau însă cel mai bine ochii lui Kytheron. Nu erau ochi aidoma cu ai oricărui orb deoarece ei *aveau privire.* Doar că privirea lor era mereu cu o zi înaintea timpului celorlalţi.

Pithya cea ascunsă, înspăimîntată de clarviziunea orbului, îi prevestise un sfîrşit năprasnic, dar nimeni nu luase seama la această previziune dictată de orgoliul şi invidia de breaslă.

Naşterile şi morţile din cetate, cunoscîndu-se mai curînd cu o zi, erau puţin asemănătoare cu cele din alte părţi. Bătrînii aveau timp să-şi încheie socotelile şi morţile se săvîrşeau în mijlocul unor banchete publice cînd cei sortiţi erau bogaţi. Departe, totuşi, de a le fi cruţate suferinţele morţii! Adeseori clipa se apropia în mijlocul unei bucurii atît de frenetice, încît cei însemnaţi găseau în ei puterea să întinerească, dar moartea, la ceasul hotărît, le reteza picioarele şi sîngele repede le scădea din inimă. Aveau totuşi prilejul de a se curăţi de necuviinţele lumii, de a-şi recunoaşte greşelile. Mulţi vinovaţi erau iertaţi, multe procese se redeschideau în folosul victimelor în urma acestor decese neobişnuite. Totodată morţii săraci găseau oarecare alinare văzîndu-şi

pentru o zi orice vis împlinit pe seama și socoteala comunității. Nimic nu li se refuza. Unii lăsau urmași în ultimele lor ceasuri. Binele și răul din această preștiință a locului și zilei morții duseseră la dispute îndelungi, dar deplina onestitate și dezinteresul orbului erau atît de neîndoielnice, încît consimțiseră să-l îngăduie printre ei. Areopagul, pentru bunul mers al lucrurilor, numise mesageri și crainici anume, care să vestească pe cei hotărîți cu vreo bucurie sau afectați de nenorocire. Dar în orele de răgaz, nu puțini erau cei ce veneau să stea pe treptele templului celei de-a șaptea coline spre a-l asculta pe orb. Uneori, el se însuflețea de o bucurie nouă și cînta pentru desfătarea lor din *Iliada* și *Odiseea*. Punea un timbru atît de personal și anumite fragmente ale *Odiseei* le recrea în asemenea măsură, încît o parte din învățați se scandaliza și o alta cerea așternerea lor pe hîrtie. Dar Kytheron nu-și repeta niciodată cîntecele.

Sculptorul Mnemias încercase în repetate rînduri să redea chipul acelui oracol statuar, dar nu reușise în descrierea expresiei deosebite a ochilor de orb cărora nu le lipsea totuși vederea. Sculptura sa rămînea mereu neîmplinită, purtînd fatalitatea veșnicei amînări, întrucît artistul trăia în timpul comun tuturor oamenilor.

Blîndețea zilei de mai în care totul se resimțea de efortul învierii fu spulberată groaznic de profeția orbului. În primele ore ale dimineții Kytheron nu surzise încă. Abia la sfîrșitul zilei nu mai pătrundea la el nici o voce. La început, glasul i se înălță liniștit de pe cele șase coarde ale lirei, cîntînd ziua care va veni. O zi frumoasă, cu vînt dinspre poarta de răsărit. Nici o naștere și nici o moarte nu fură anunțate și heralzii zăceau într-o molcomă însomnare cînd vocea orbului, înaintea cuvintelor cumplite, îi deșteptă într-o lume ce nu mai îngăduia amînarea. Răgușeala care împovăra și zdrobea cuvintele sub scrîșnetul ei găsi o rezonanță înfricoșătoare în pieptul crainicilor. Aceștia îl ascultară povestind — *văzînd!* — cum porțile nu se pot închide peste noapte și cerul se acoperă într-atît că cetatea nu

mai poate fi despărțită de întuneric. Îngropată în bezna fecundă în nenorocini, ea stă sub un cer răscolit de fulgere și cele șapte altare ale colinelor sunt incendiate iar preoții lor înscrumați. Sămînța în trupul bărbaților și al femeilor coace și îi mistuie, secerîndu-i asemeni unei molime necruțătoare. Orbilor li se deschide vederea, surzilor auzul, infirmii se scoală, pentru ca nimănui să nu-i fie cruțată nefericirea surpării seminției mîndre a cetății.

Porumbeii se retrăseseră pe cornișa templului. Nici un zbor nu înviora aerul încins parcă de răsuflarea gîfîită a mesagerilor. Aceștia rămaseră în jurul lui Kytheron pînă la ceasul înserării necutezînd să coboare în oraș cu asemenea vești. Cînd cerul prinse să se acopere cu întunericul prevestit alergară bezmetici pe străzi răspîndind profeția.

Ca spre un salvator se îndreptă atunci întreaga suflare a cetății spre orbul Kytheron. Treptele fură năpădite de preoți, eroi și semizei. Mulți își strecurară cuțite sub haină pentru a-și scurta, în ceasul de cumpănă, chinurile la care se așteptau. Îi adresară implorări și întrebări sfîșietoare, dar nici una nu mai putea ajunge la cel orb și surd și chircit sub povara sumbrei lire. Cînd anunță intrarea prin albia secată a rîului a unor neocunoscute armii răzbunătoare, își aduseră cu toții aminte că porțile rămăseseră într-adevăr deschise și trimiseră grabnic slujitori să le închidă. Dar nici unul nu îndrăzni să se depărteze de templu. Plîngeri și blesteme furioase, dezlănțuiri de isterie și descurajare văluriră întreaga noapte mulțimea adunată pe colină. Fulgerele crestară cerul înroșind clinele înverzite cu umbre stranii. După miezul nopții, două temple mici fură trăsnite și mai multe case incendiate; spre dimineață ardeau deja cîteva cartiere mărginașe. Nimeni nu se dezlipea de colină și oamenii priveau copleșiți la începutul măsurat al acestui dezastru. Cînd vîntul înteți focul, sufletele lor agonice se simțiră săgetate de panică. Ceva mai tîrziu însă, ploaia de mai, grea ca o lespede, stinse vîlvătaia ce ame-

ninţa oraşul. Nimeni nu muri, nimeni nu se născu. Rîul nu-şi ieşi din matcă şi atunci cînd soarele răsări în limpezimea cerului curăţat de furtună două coarde ale lirei orbului Kytheron plesniră.

Unii se repeziră pînă la casele lor, dar grosul mulţimii rămase în jurul oracolului. Mîinile lui văzătoare căutau zadarnic corzile rupte şi melodia avea ceva zbuciumat, apăsător. Inimile tuturor erau strînse de frică şi suferinţă. Ştiau cu toţii că harul orbului se răsfrînge numai asupra cetăţii aşa că ceea ce le fu dat să audă îi îmbogăţi cu o spaimă pînă atunci nebănuită. Orbul cîntă, în timp ce bărbaţii, cu neîncredere, începeau să-şi strecoare sămînţa între coapsele femeilor, cîntă întunecarea soarelui şi răceala care cuprinde-n cutremur uriaş pămîntul, zăpezile care se cern neîncetat şi înţepenesc zările într-o tăcere astrală, cîntă timpul care dispare pentru că fiii oamenilor pier ... Suna ciudat acea profeţie scrîşnită pe trei coarde slăbite de liră în noaptea senină şi răcoroasă.

A treia zi, căldura năvăli în oraş iar dinspre mare urcă o mîngîiere de mult aşteptată. O singură coardă mai răbda mîna orbului. Kytheron tremura din tot trupul şi cetatea era zguduită din nou de profeţia lui zăbavnică. Şi atunci, ca-n prima noapte, se strînseră iarăşi în jurul lui şi spaimele îi podidiră încă o dată, ca sudoarea, prin toţi porii. Auziră cum stelele cad de pe boltă, cum soarele a spulberat de o suflare gigantică ce stinge întreg universul, cum luminătorii, zidirile şi pămîntul se prăbuşesc, în timp ce toate, pînă şi apele, putrezesc.

Moartea tuturor fu cîntată cu glas surd, pe o singură coardă, monoton, exasperant, pînă în dimineaţa în care puterea primăverii izbucni în muguri, în fecioare, în bolnavi, în arbori. Şi rostul celor trei zile din urmă fu înţeles cînd odată cu ultima coardă plesnită, orbul Kytheron se adăugă celor spre nefiinţă.

CĂUTĂTORII DE COMORI DIN ELDO

Aşa s-a numit rîul, Eldo, şi la fel, aşezarea cu timpul faimoasă ce s-a ridicat pe malurile lui. Locuitorii au primit numele de eldorani — eldorani şi-au spus de fapt cei care-au rămas, cei care n-au renunţat să caute mai departe, pătimaşi şi încrezători, aurul visat, în albia mai tot timpul seacă.

Nu se cunoaşte ceasul anume cînd vestea îmbogăţirii lor fulgerătoare a început să împînzească ţinuturile învecinate. Cum proverbială le-a fost sărăcia, proverbială şi legendară le-a ajuns, în scurt timp, înavuţirea. Toată lumea a început să se-ocupe numai de ei. Dacă eldoranii nu s-ar fi deosebit atît de tare de toţi ceilalţi oameni, n-ar fi atras, poate, în aşa măsură atenţia asupra lor. Dar un eldoran se recunoştea de departe şi chiar se putea spune că făcea tot ce-i stătea în putinţă pentru a se distanţa de semenii săi.

Mîndria nemărginită a eldoranilor aţîţa spiritele; fanatismul căutării lor spulbera nepăsarea şi uitarea în care fuseseră, înainte vreme, părăsiţi.

Taciturni, impenetrabili în sumbra lor semeţie, ei făceau figura unei seminţii aparte. În aşezarea lor nu s-a ridicat niciodată o biserică. Rareori un eldoran a fost văzut în preajma unei femei străine. Fecioarelor nu li s-a-ngăduit niciodată să se căsătorească în afara comunităţii. S-au izolat cît au putut de tare, trăind aidoma unui trib sălbatic, numai din vînat, pierzînd gustul serbărilor şi cîntecelor aduse de pe celălalt continent. Muzica şi rîsul au fost alungate din aşezarea lor. Din

cîte s-a putut afla mai apoi despre ei, nu aveau nici o credință și nu se-nchinau nici unei Puteri. Iubeau, pare-se, numai aurul, numai comorile neînchipuit de mari. Cu toate acestea, se îmbrăcau prost și sărăcia veșmintelor lor părea atît de căutată, încît în ochii tuturor apărea ca o batjocură de neiertat.

Deși provocările n-au lipsit într-o vreme, nici un eldoran n-a mers pînă acolo încît să răspundă vreunei insulte, evitînd și cel mai fugar contact cu ceilalți. Era limpede că numai niște inși peste măsură de bogați puteau să țină atît de tare la viața lor.

S-a vorbit mult în acel timp de un tînăr care a refuzat cu dispreț o cantitate uriașă de aur în schimbul dezvăluirii tainei deținute de comunitate.

Curioșii ținuți la distanță care i-au urmărit, totuși, cu încăpățînare, luni în șir, riscîndu-și viața, au răspîndit pretutindeni zvonul că eldoranii pleacă în fiece dimineață în munți, cu pungile goale, atîrnate la cingători, pentru a se-ntoarce, spre seară, cu ele pline, doldora, se pare, de diamante.

Cînd s-a aflat că membrii comunității au început să doarmă afară, sub cerul liber, tuturor le-a fost clar că încăperile lor fuseseră ticsite cu bogății, nemaiîncăpîndu-i.

Eldoranii, deși știau ce se vorbește despre ei, n-au încercat niciodată să respingă vreo bănuială; dimpotrivă, s-au izolat și mai mult, interzicînd intrarea oricărui străin pe valea Eldo. Au blocat cele două guri înguste ale văii și-au pus paznici înarmați la hotarele lor.

O febră ciudată, rău-prevestitoare, a cuprins orașele învecinate. Invidia de pînă atunci s-a preschimbat într-o teamă încrîncenată. Tensiunea a crescut fără răgaz și-n cele din urmă bărbații s-au înarmat și-au pornit, călare sau pe jos, spre Eldo, pentru a-și răzbuna îndelungata umilire și pentru a pune mîna pe comorile ce zăceau acolo.

Eldoranii au fost somați să se predea, dar în loc de orice răspuns, au deschis ei, cei dintîi, focul. Mărunta

comunitate a fost atacată atunci de peste cinci mii de oameni.

Eldoranii s-au apărat trei zile, fără-ncetare, timp în care au fost ucişi cu toţii.

Învingătorii au intrat în mica aşezare spre seară şi-au spart uşile ferecate cu drugi grei de fier ale caselor şi ale pivniţelor.

Şi pretutindeni, învingătorii au descoperit, în cantităţi uriaşe, pietre vinete de rîu, netede şi fără sclipire.

MICILE SOLILOCVII

Precuvîntare la micile Solilocvii

S-au ținut discursuri celebre despre mine.

Am fost încoronată și elogiată peste măsură.

Cu toate acestea îmi amintesc de o vreme cînd oamenii știau să mă pună la locul cuvenit, alături de celelalte evenimente firești ale vieții, împărtășindu-se din mine dintr-o pornire nemuritoare.

Iată, însă, că toate se schimbă și nici eu nu-mi pot îngădui să rămîn aceeași.

La un moment dat am început să-mi dau o importanță exagerată, mijloacele mi s-au rafinat și am prins gustul extravaganțelor.

Nu peste mult, de dragul unei asociații inedite, deveneam capricioasă și nedreaptă.

Dar oamenii mi-au luat-o mereu înainte. Niciodată nu am avut curajul să merg așa departe ca ei.

Pot spune că nu disprețuiesc cele scrise despre mine. Aprofundîndu-le, am devenit mai înțeleaptă și oarecum mai zgîrcită în bunătate.

Originalitatea mea a fost însă mereu zăgăzuită de timbrul firesc de revoltă care îmi este atît de caracteristic, și nu ascund că, de fapt, revolta a fost prima mea natură.

Perioada mea de asceză o cunoaște toată lumea. Nu mai e necesar să insist asupra gravelor perturbări sociale și istorice care m-au silit să revin din pustiu — spuse tînăra moarte.

1

...și încă mărturisesc că m-a atras sentimentul aventurii, că-mi plăcea să plutesc zile în șir pe catargul cel mai înalt al unei corăbii rebele, între țărmuri egal depărtate.

2

O, cîtă nostalgie în amintirea jocurilor prin care copiii învățau gustul sîngelui și al binelui (sunt inseparabile) jucîndu-se de-a moartea: cădeau, se ridicau, cădeau și se ridicau mereu, și a fost un timp în care totul decurgea pentru toți oamenii în același fel. Și pentru mine ar fi fost mai bine să rămînă veșnic așa, să fiu asemeni unui somn binefăcător, după fapte și lucruri atît de esențiale, încît nu se mai cuvin repetate.

Oamenii n-ar fi ajuns să vadă în mine sfîrșitul dacă aș fi rezistat tuturor ispitelor. Acum regret o bună parte a existenței mele. Dar clipa cînd am cedat alianței cu timpul nu mi-o voi ierta niciodată.

3

Puterea mea asupra *amănuntului* e mare. Acel „dintr-o dată", acea „totalitate", acea „atotcuprindere" mi-e întotdeauna luată.

Niciodată nu voi dansa liberă în deșert, liberă de propriul meu soare. De aceea dansul meu e împleticit, grotesc și ațîță inimile celor zăbavnici. Mare e puterea mea asupra amănuntului. Dar, în mod paradoxal, diminutivele nu mă răsfață.

4

Mi se spune uneori „intangibila“. Şi nu-mi merit faima. Bunăoară, neînţelegerea mea cu viaţa vine dintr-o omenească slăbiciune. Sunt o mare amatoare de poveşti. Cea mai frumoasă clipă pentru mine a fost moartea Şeherezadei. După cum se ştie, ea a fost executată de sultan dintr-o eroare, cînd i s-a părut că aleasa lui începe să se repete. Dar nu e la fel de bine cu toţi muritorii mei. Cei care nu au nimic a-mi spune înseamnă că n-au trăit. Şi viaţa, în tăcerea ei obstinată, suportă greu astfel de imputări. Se socoteşte mai darnică decît mine. Asta pentru că şi-a uitat obîrşia. Şi implicit pe a mea.

5

Da, recunosc în faţa tuturor, îmi caut perfecţiunea. O, dacă oamenii ar lăsa temerile şi opreliştea searbădă la o parte! Perfecţiunea mea pentru mine n-are nimic de a face cu ei. Adesea, oamenii îmi sunt mai nesuferiţi decît le-aş putea fi eu lor. Din pricina amestecului uman nu reuşesc să mă identific cu mine însămi. Şi astfel, desăvîrşirea spre care tind e în mod fatal legată de capacitatea lor de moarte. Cît timp mi-e hărăzit încă să merg neputincioasă în urma oamenilor?

6

De obicei sunt una singură, clară şi aidoma mie, exact conturată şi carnală. Nu mi-a plăcut niciodată să mă risipesc. Sunt unică, sporind spre marginile dina-

fară ale fiinţei pînă ce devin una cu ea. Dar creşterea mea e departe de a se sfîrşi aici, deşi are un capăt. Şi odată cu mine, spre sfîrşitul meu, înlăuntru-mi, continuă să crească muritorul.

M-am dezamăgit pe mine însămi ori de cîte ori această claritate a mea a lăsat de dorit, cînd m-am descoperit fragmentată, incoerentă, şovăielnică, desuetă prin însăşi prezenţa mea în lucruri care de mult nu mai aveau nevoie de mine. Au fost momente de nehotărîre, cîn[illegible]cultat ba plîngerea, ba lauda, şi nu am ştiut să mă ţin în echilibrată creştere ori în paradoxul existenţei mele cum, pare-mi-se, a spus mai tîrziu un filosof.

7

Cel puţin nu am de a face cu cele de neînlocuit. Pentru că eu însămi nu sunt de neînlocuit. Dimpotrivă, am mereu la îndemînă cîteva lucruri care, pornind din mine, mă succed, şi am ajuns destul de înţeleaptă spre a recunoaşte că sunt mai spectaculoase decît mine.

8

Încoronarea mea este de tristă amintire. O fecioară nebună m-a glorificat după jertfa ei şi acum îi port numele. Odată cu o coroană de împrumut iei şi un nume de împrumut.

O, cîtă frumuseţe, cîtă maiestate risipită pentru un lucru care putea fi altfel făcut. Dar cei muritori sunt dornici de lucruri trainice şi zornăitoare chiar şi atunci cînd e vorba de pieirea lor.

Zadarnic încerc acum să-mi declin orice răspundere. Zadarnic încerc să-mi spun adevăratul nume. Sunt singură în cunoaşterea mea şi de la o vreme am început să cedez şi îmi spun şi eu „moarte". Nu e de mirare aşadar că reuşitele mele sunt trecute cu vederea. Această conjuraţie a tăcerii, la care mă simt supusă, e de-altfel explicabilă. Odată cu numele, moştenirea anumitor opere mi-a fost pe drept retrasă.

9

„Întru totul firesc". Aşa se spune. E adevărat. Întru totul firească mi-e purtarea. Dar ce e firescul eu singură trebuie să cercetez mereu. Să descos oamenii. Să mă las umilită, dezgolită, huiduită, deşi aş putea fi tăcută, nevăzută şi, o, ce teribile ar fi acele dispariţii fără rămas bun, fără martori, fără urme, o, ce cumplite ar fi stingerile fără urîţenia mea!

Căci numai urîţenia mă ajută să las o mîngîiere şi o oarecare siguranţă muritorilor mei. Cei ce plîng morţii, o clipă doar să-şi închipuie ce însemna pieirea pe cînd predecesoarea mea spulbera omul, odată cu amintirile şi cu toate urmele lui pe pămînt.

Întru totul firească e speranţa ce stă în urîţenia mea. De ce nu s-ar cădea slăvită?

NAŞTEREA LEVIATANULUI

Cei vii, bărbaţi şi femei şi înţelepţi din strălucita cetate, s-au trezit din somnul măririi lor împresuraţi de toate armiile pămîntului. Cu clarviziunea ce le era proprie, ei au văzut prăpădul ce ar fi urmat unei lupte atît de inegale. După vechi pilde, spre a-şi ocroti zidirea, au hotărît trimiterea peste noapte a tuturor femeilor şi fetelor în tabăra duşmană. Cei de sus le-au ţinut partea, căci ceaţa a ascuns exodul tăcut, supus, al întregii părţi femeieşti, şi bărbaţii au putut închide porţile în urma lor fără primejdie.

Ceaţa s-a risipit odată cu zorile. Mări necuprinse băteau în zidurile de piatră, aflîndu-şi acolo limanul precar. Furtunile au cuprins neostoite mările împrejmuitoare ani de-a rîndul. Dar cetatea dura. Şi bărbaţii şi înţelepţii, asemeni, fără să vorbească nici unul despre cele întîmplate, îşi duceau rosturile mai departe, deşi mai-departele dispăruse odată cu femeile. Sub cerurile vinete ale unei seri fără capăt, ei rămîneau pironiţi zile în şir lîngă metereze privind nesfîrşirile. La început jelaniile şi cîntecele de dragoste erau îngăduite poeţilor şi toţi puneau o nemărturisită speranţă în invocarea stihiilor femeieşti acolo în faţa porţilor tulburate ale mării. Dar la capătul unor ani zadarnici, au distrus tot ce putea aţîţa aducerea aminte sau dorinţe acum interzise. Fără ca cetatea să fie condusă de cineva, cel care-şi mărturisea dorul sau nevoia de femeie era ucis fără zăbavă.

Dar opera pustiirii de mult nu se mai cerea împlinită de oameni. Şi ceva nemaicunoscut, ceva lipsit de cunoaştere, însoţea agonia bărbaţilor sau, poate, moartea devenise altceva în acea vreme. Cei duşi erau înfăşuraţi în cearşafuri albe şi aruncaţi în valuri. Neobişnuitul morţii ce îi îmbrăţişa se vădea şi în teama păsărilor de pradă şi a rechinilor de a se atinge de cadavre. Aşa că pluteau săptămîni şi luni în jurul cetăţii pe apele verzui, pînă cînd într-o noapte anume piereau.

În ultima seară, cei din urmă supravieţuitori s-au întîlnit pe terasa cea mai înaltă, unde au rămas aşteptîndu-şi tăcuţi sfîrşitul.

În ceasul al şaselea al nopţii, s-a arătat pe un cal roşu, deasupra mării, o tînără femeie. Aceasta a venit în mijlocul muribunzilor în galopul calului ei înspumat. Şi a coborît goală lîngă ei. Şi i-a atins, după care ei au murit. Şi-n pîntecul ei s-a zămislit Leviatanul. Şi Leviatanul a zămislit cu mama lui. Apoi a urmat totul cum stă scris.

POTOPUL

Mai întîi căzu o ploaie obişnuită, mult prea obişnuită pentru a nu trezi bănuielile celui pus de atîtea ori la încercare. Ieşi din colibă, privi cerul şi nu mai avu nici o îndoială: urma să înceapă din nou.

Stropii mari îi muiară veşmintele. Se dezbrăcă, păstrînd numai în jurul coapselor o legătură de pînză şi-şi puse în traistă merinde pentru cîteva zile — ultima dată plecase nepregătit şi foamea-l silise să sacrifice pe corabie cîteva animale a căror sămînţă se pierduse fără urmă de atunci. Îşi umplu şi burduful dintr-un izvor apropiat, pentru că nu putea suferi apa plumburie şi tulbure a ploilor ce aveau să se cearnă din acea clipă fără-ncetare, din înalturi.

Stinse focul din vatră cu o migală de bătrîn pe care nimic nu-l putea clătina-n rosturile lui şi mai privi o dată în jur. Pe o policioară erau înşiraţi, ca vii, cu aripile tensionate parcă de zbor, umpluţi bine cu rumeguş, toţi porumbeii albi ce-i aduseseră prin vremuri rămurica salvatoare de măslin. Vru să-i ia cu el în noua călătorie — pentru că ţinea nespus de mult la acele mărturii ale harului divin — dar se strînseseră atît de mulţi, încît îi fu cu neputinţă.

Nu-i numără, şi mai tîrziu regretă această scăpare, îndesîndu-i în traistă doar pe ultimii trei. În nopţile lungi, mohorîte, de rătăcire pe ape, vederea lor avea să-i alunge deznădejdea din suflet, ţinînd trează credinţa şi amintirea făgăduielii într-însul.

Umezeala-i pătrunse în oase şi vlaga începu să-l părăsească; sîngele i se-ndoise cu apă şi fierbinţeala lui scăzuse simţitor. Venise timpul — nu mai putea zăbovi — venise timpul să urce pe cea mai înaltă culme şi să înalţe cucernice rugăciuni de mîntuire, aşa cum cerea tradiţia, înconjurat de tot poporul dobitoacelor şi sălbăticiunilor.

Ieşi din colibă şi pămîntul mustea sub pasul lui greoi. Porni şovăitor, înfiorat de singurătate, ţinînd ochii-n pămînt şi ştiind că nu trebuie să-i ridice cu nici un preţ spre pustietăţile apoase, pînă ce nu va simţi înghesuindu-se în jurul lui mulţimea jalnică şi-nspăimîntată a animalelor, pînă ce nu se va simţi pe deplin renăscut, pe deplin cel de odinioară, corăbier, slujitor, rege şi mîntuitor. Aştepta-ntotdeauna clipa acelei voluptăţi, acelei desfătătoare umilinţe cu inima strînsă, tresărind de bucurie cînd ea se lăsa presimţită.

Pămîntul se-ntări sub pasul său — era semn că se apropia de culme. Din nou, începu să-şi frămînte mintea întrebîndu-se care din acele nenumărate vietăţi ce-l vor înconjura curînd va fi mai nimerită pentru jertfa arderii de tot. Cumpăni multă vreme-n minte diferite posibilităţi şi nu luă seama la calea pe care o străbătea. O făcuse de atîtea ori, încît nu se temea c-ar putea-o rătăci. Totuşi, la un moment dat se opri nehotărît— nu mai recunoştea cărarea, pietrele ce-o mărgineau, arborii. Totul se-nstrăinase de amintirea sa. Pînă şi lumina, altădată vineţie, avea acum o albeaţă cutremurătoare. Fără voie, înălţă ochii spre cer, dar fu nevoit să şi-i mijească numaidecît din pricina ghemotoacelor pufoase şi reci ce-nlocuiseră stropii de apă.

Ningea — dar el nu văzuse niciodată o ninsoare şi nici n-auzise vorbindu-se de aşa ceva, astfel încît nu ştiu să dea nume acelei ploi albe şi lente.

Toate gîndurile familiare de pînă atunci îl părăsiră. Neliniştea i se strecură-n inimă. Neliniştea şi o undă străină de răceală ce venea dinspre tălpile nevoite

s-atingă pentru prima oară acel *ceva* alb și sticlos ce se cernea din ceruri.

Peste puțin, vietăți necuvîntătoare începură să mișune în dreapta și în stînga lui. I se păru, ori ochii acestora îl priveau cu sticliri de spaimă omenească? — i se păru, ori gurile acestora murmurau aievea rugi omenești?

Cîteva clipe, bătrînul se simți el însuși un mitologic, străvechi animal, supraviețuitor al unor epoci revolute cînd pămîntul mai era încă împînzit cu semeni de-ai săi și nu cu făpturi fără minte. El era străinul, el — intrusul ... Se temea. Pentru prima oară de cînd își putea aminti de potop, se temea.

Culmea salvatoare pe care-l aștepta, conform unei tradiții nedezmințite, corabia echipată cu staule, boxe și cuști îndestulătoare, ticsite cu merinde, nu putea fi departe. Numai ochii săi obosiți și albul ce-mbrăca toate lucrurile erau de vină că încă nu o zărea. Peste puțin, totul avea să reintre pe făgașul cunoscut — peste puțin, temerile aveau să-l părăsească.

Grăbi pasul. De pretutindeni, animalele ce căutau scăparea se adunau în jurul lui. Miile, zecile și sutele de mii de răsuflări fierbinți încălziră aerul și bătrînul se simți ceva mai întremat. Clipa mare, dorită, venise. Glasului său de rege neîncoronat i se va supune toată suflarea. Deschise gura să vorbească și atunci, ca la un semn, împlinind un blestem de care el n-avusese știință și pe care nu-l știa niciunde profețit, dar a cărui grozăvie o simți pe de-a-ntregul, toate dobitoacele prinseră grai, începură să se tînguie cu voci omenești, vociferînd, blestemînd, cerșind milă. Turmele sălbăticiunilor glăsuiau în jurul lui ca tot atîtea popoare, în graiuri uitate de mult, neînțelegîndu-se între ele, asurzindu-l.

Un timp, închizînd ochii și uitînd de sine și de potop, bătrînului i se păru că-n fața lui se ridică un mare turn de piatră al cărui vîrf străpunge, trufaș, cerurile. Apoi se trezi și încercă, așa, într-o doară,

pentru a nu-şi putea reproşa nimic, să se înalţe ca altădată deasupra miilor de capete, să se facă ascultat şi recunoscut ca singur deţinător al harului divin. Totul fu în zadar. Cele mai multe sălbăticiuni pieiră, strivindu-se una pe alta, şi numai norocul îl ajută şi pe el să scape. Curînd, pe culme se zări corabia şi animalele se bulucíră înlăuntru-i. Nu se mai făcu numărătoarea lor, nu mai fu aleasă jertfa, nu mai fură îmbunaţi Leviatanii cu dobitoacele de prisos.

Bătrînul zărise corabia dar inima-i era moartă deja şi nădejdea secase într-însa. De aceea, pe chipul lui nu tresări nimic şi nu scoase nici un cuvînt cînd îşi dădu seama că marea arcă ce-i purta numele era-n întregime din piatră, că nu avea să se desprindă niciodată de stînca în care fusese săpată, pentru a pluti biruitoare pe deasupra apelor, ca odinioară. Nu tresări, nu spuse nimic, dimpotrivă, făcu tot ceea ce-n vremuri fireşti ar fi fost de făcut, trecu la cîrmă, îşi înţepeni mîinile pe ea şi-şi pironi ochii neclintiţi în zări.

EREZIA

Pare ciudat, dar o erezie a hotărît în cele din urmă sfîrşitul grabnic al activităţii Inchiziţiei, corupîndu-i pînă şi pe cei mai fanatici susţinători ai ei.

Dacă aceasta a fost intenţia reală a înţeleptului Ibn-Sayat — una dintre ultimele victime ale Sfîntului Oficiu — e greu de ştiut, dar anumite amănunte legate de moartea acestuia ne îndreptăţesc, totuşi, să o presupunem.

Teologul arab a ajuns în faţa judecătorilor pentru o pricină minoră, pentru o reflecţie aproape întîmplătoare, strecurată în imensitatea operei sale, dar descoperită cu promptitudine de cenzorii necruţători.

Astfel, el a susţinut într-un scurt paragraf închinat unor viziuni eshatologice, că sfîrşitul lumii va veni atunci cînd numărul oamenilor născuţi pe pămînt va-mplini şi va egala numărul îngerilor căzuţi odinioară din paradis. Presupunerea sa a fost interpretată ca o aluzie la natura eminamente demonică şi predestinată infernului a fiinţei umane, şi judecătorii n-au ezitat să-l condamne, laolaltă cu întreaga sa operă, la pieirea prin foc.

Dacă totul s-ar fi sfîrşit aici, Ibn-Sayat n-ar fi fost decît încă un nume adăugat lungului şir de martiri sfîrşiţi în cazne pentru îndrăzneala gîndirii lor. Dar, înainte de-a fi urcat pe rug, înţeleptul ţinu să ofere încă un argument celor ce dictaseră aspra sentinţă şi, cu seninătate, dădu o nouă interpretare versetului referitor la Fiara apocaliptică din cartea lui Ioan, inter-

pretare ce avea să înrîurească atît de adînc şi de neaşteptat destinul Inchiziţiei.

După el, *numărul* Fiarei, faimosul şi obsedantul număr 666, nu însemna şi nu exprima nimic altceva decît — simplicitas simplicitatis — însuşi *numărul* fatidic, predestinat, al celor ce erau prăbuşiţi în infern, numărul aparent modest (în raport cu aprecierile altor confraţi) al marilor păcătoşi ai omenirii.

Se înţelegea limpede din aceasta că Ibn-Sayat vedea sfîrşitul lumii nu numai ca pe un rezultat al vrerilor cereşti, ci şi ca pe o consecinţă a lucrărilor pămînteşti — fapt îndeajuns de înspăimîntător în sine.

Înainte de a fi înghiţit de flăcări, un călugăr puţin binevoitor şi cam obtuz îi strigă înţeleptului că, fără îndoială, sufletul său va îmbogăţi, curînd, numărul celor din adînc. Cu un zîmbet indescriptibil, adunîndu-şi ultimele forţe, Ibn-Sayat îi sugeră atunci că nu e cîtuşi de puţin exclus ca el să fie cel de-al 666-lea mare păcătos, de vreme ce se învrednicise de o asemenea moarte.

Odată rostite aceste cuvinte, o mare teamă paraliză Cetatea supliciului vreme de mai multe zile şi călugărul palavragiu fu izgonit dincolo de porţile ei.

Treptat, Inchiziţia începu să-şi domolească rîvna şi rugurile prinseră să ardă tot mai anemic — curînd se stinseră toate.

În aceeaşi vreme, minţi lucide, cu perspectivă istorică, doritoare de viaţă şi de bine, lansară ideea ca mare parte din păcătoşii arşi pînă atunci pentru erezie să fie sanctificaţi, pentru ca pericolul împlinirii numărului infernal să fie îndepărtat cît mai mult cu putinţă.

UN PITIC DEOSEBIT

Să spui că e un pitic cu totul deosebit e puţin cam mult. Dar nici să găseşti un altul ca el nu e uşor. E fanfaron, guraliv, cocoşat; ştie să se impună şi are un asemenea aer de independenţă încît uluieşte străinii şi neştiutorii. Acest lucru îl poţi afla chiar de la străjerul porţii de vest, prin care piticul intră noapte de noapte în burg, pentru a-şi urma calea tainică şi năstruşnică. De fiecare dată lasă în palma străjerului un ban de aur care, într-un anume ceas incert al nopţii, se preface cu regularitate în nisip. Îl poţi urmări, la ceas de seară, intrînd în vestitul burg al regelui Klaus, înfăşurat într-o pelerină cu două feţe, roşie şi neagră, cu nasul coroiat şi bărbia ascuţită, adusă puţin în vînt, strecurîndu-şi privirea cu obidă şi greutate pe sub pleoapele grele, ivorii, prin desişul genelor roşcate şi încîlcite. Suntem în anul o mie cinci sute şaizeci şi trei, dar el nu se sfieşte să poarte melon şi joben liliachiu, în timp ce pantalonii de clovn îi sunt puţin evazaţi. Străbate întinderea pustie între poartă şi cele dintîi case ale burgului într-un mod cît se poate de necuviincios şi bătător la ochi, deşi nu pare a-şi da seama de asta. Se întîmplă în acele momente să ia, pe neaşteptate, o înfăţişare atît de decrepită, încît îţi dă ghes şi mila şi scîrba. Atîta timp cît poate fi observat, încurcă mai multe limbi, încercînd să formuleze o frază curtenitoare, face felurite plecăciuni, dar e profund nemulţumit de cea mai mare parte din ele, îşi iese din fire, agitîndu-şi bastonul cu măciulie de

aur şi totul se termină, ca de fiecare dată, cu vociferări stridente, din care poţi desprinde că omuleţul se simte neînţeles şi pe nedrept ignorat. Cu toate acestea, trezit brusc de zgomotul pe care singur îl iscă, se face parcă mai mic şi priveşte în jur ruşinat, oarecum spăşit şi temător. Dar nimeni nu-i ia în nume de rău aceste ieşiri, aşa că, liniştit, îşi vîră capul între umeri atît cît îi îngăduie cocoaşa şi, ajutat de vîntul prielnic de vest ce îi înfoaie mantaua, zboară deasupra maidanului, deasupra burgului cu acoperişuri roşii-verzui, ţuguiate şi se opreşte în turnul catedralei, în încăperea marelui ornic rotitor, cu figurine simbolice de lemn.

Apoi se lasă o noapte deplină şi numai orologiul dă glas din ceas în ceas; orele lui trec una după alta, echilibrate, muzicale, tot mai fidele miezului de noapte care în cele din urmă soseşte, pare a zăbovi o clipă, dar piere de îndată, pe nesimţite. Şi atunci, cînd deasupra oraşului se înstăpîneşte o linişte împăcată şi oamenii suspină fericiţi în somn, atunci, în ceasul incert cînd banul de aur al străjerului se preface în nisip, mai bate o oră, străină, ciudată, cotropitoare şi în pervazul ornicului apare piticul, cu un zîmbet mieros pe faţă, înclinîndu-se umil şi bîiguind zăpăcit fraze de neînţeles.

Şi totul ar fi bine, în ciuda orei calpe, dacă, ridicîndu-şi privirea smerită o clipă mai tîrziu, n-ar ţîşni din ea o rază uriaşă. Căci ea se prăbuşeşte cu un val de spaimă asupra cetăţii şi o vreme toţi locuitorii ei rămîn treji şi orbi, pînă ce spasmele inimii se potolesc în bătăi tot mai nostalgice şi vederea revine încet ca o aducere aminte liniştitoare. Au fost odinioară nopţi în care dureroasa încordare ţinea pînă în zori şi nostalgia creştea spre dimineaţă neînchipuit, deşi nimeni nu-i putea pătrunde înţelesul.

Aşa a fost o vreme, pînă cînd lumea a prins să se obişnuiască, astfel că acum cei mai mulţi rîd şi năzbîtia piticului nu li se mai pare revoltătoare. Rareori

se mai trezesc la miezul nopții, cînd raza străpunge pereții și obloanele și trece, nălucă, peste ei. Doar străinii și cei neobișnuiți îndeajuns se deșteaptă înfrigurați, cuprinși de o neliniște fără nume.

În nopțile albe ale burgului, puține la număr, mai poți zări cîte un visător palid, ce așteaptă în piața catedralei, zîmbind absent, ivirea piticului. Unul din ei, în cele din urmă, va observa poate acea clipire șireată și totuși dureroasă, cu care intrusul dispare din pervazul ornicului făcînd loc orelor cuminți dinspre zori. Și poate nu va întîrzia nici ceasul cînd unul din tainicii visători va tresări, minunat, recunoscîndu-l.

FAPT DIVERS

1

Gladiatorii orbi intrară-n arenă. Organizatorii spectacolului le legară ochii cu eşarfe, astfel încît să pară că se dedau, văzători, unei lupte stranii, voit-oarbe. Cînd unul din ei, în toiul încleştării, rănit, îşi smulse cu un gest neştiutor şi inutil eşarfa, toţi spectatorii se ridicară-n picioare huiduind şi cerînd moartea celui care trişase.

2

Stăteam cu toţii în jurul lui. Adesea trebuia să ne ferim de vicleniile biciului, căci încăperea flagelatorului era foarte îngustă. Undeva, sus, spînzura o lampă atît de anemică, încît lumina i se pierdea, murdară, înspre podele.

Din cînd în cînd, fiica flagelatorului ridica trapa ascunsă-n tavan şi arunca asupra lui şerpi veninoşi — cu tălpile însîngerate, noi le striveam capetele, tresăream sub şfichiuirile biciului şi lăudam bunătatea călăului, după cum se cerea, pentru ca a doua zi, izbăviţi de chin, să fim primiţi sărbătoreşte în rîndul bărbaţilor şi încăperile fecioarelor să ne fie descuiate.

3

Într-un mare miting de gală, în piața centrală a orașului, fu înălțată statuia *urmașului omului*, și toți i se închinară. Semăna atît de mult cu un om, încît nimeni, atunci, la-nceput, nu-și pierdu mințile, nu se bătu cu pumnii în piept, nu-și presără cenușă pe creștet și nu-și sfărîmă țeasta de ziduri — cum se cerea în vremuri de cruntă și jalnică restriște.

4

Era multă vreme de cînd în marea metropolă problema execuțiilor publice fusese rezolvată în chip strălucit, nedînd naștere la nici un protest, ba dimpotrivă, prilejuind ceremonii deosebit de pasionante și contribuind la crearea uneia dintre cele mai bizare burse de pariuri.

Să ne explicăm: o minte ingenioasă hotărîse ca orice execuție să aibă loc pe scena celui mai mare teatru din oraș și o altă minte, nu mai puțin inventivă, adăugase acestui plan propunerea ca alte două execuții mimate s-o însoțească pe cea adevărată — dar în așa fel încît nimeni să nu poată discerne între plutonul real și cel fals, între glonțul ucigaș și cel orb, între sîngele omenesc și vopseaua roșie care-l imita.

Astfel, în ochii spectatorilor ce umpleau teatrul seară de seară, gradul de ficțiune al execuției reale era întru totul egal cu cel al execuțiilor jucate și, oricît își băteau capul aceștia, le era cu neputință să descopere la care din cele trei ipostaze ale execuției s-ar fi cuvenit să participe îngroziți și revoltați.

Așa că preferau să dea din umeri, să parieze în continuare și să aștepte (în caz că avuseseră noroc să

cîștige) să le fie strecurați banii, peste noapte, în casetele de fier, care, în acest unic scop, stăteau bătute în cuie pe toate ușile din marele oraș.

5

Cînd îl descoperiră, avea o vîrstă venerabilă și-și ținea cuțitul miraculos într-o teacă de platină. Poporul îi spunea *ucigașul virtuos* — și numele i s-a păstrat astfel în legende — deoarece lovitura lui nu aducea victimelor moartea, ci le cufunda numai într-un somn cataleptic timp de o sută de ani, după care acestea se trezeau cu mințile rătăcite, fără să mai păstreze nici un contact cu realitatea și curgerea firească a timpului. Era o moarte vie, dar oricum nu una care să poată fi legal și medical constatată, așa că statul se declară mulțumit cu un astfel de călău și izbăvit de orice remușcare sau vină.

6

Trecînd peste marile deosebiri de vederi religioase dintre ei și peste micile înfruntări care-i despărțiseră atît amar de vreme, Thanatos și Lucifer izbutiră-n cele din urmă să-ncheie o înțelegere dreaptă-ntre ei. O poartă fu astfel deschisă între cele două împărății și-ncarceraților li se dădu libertatea de-a trece dintr-una într-alta, după voie.

De ce socoteau oamenii infernul mai bun decît moartea, Thanatos nu mai avu de la cine s-o afle cînd pogorî-n împărăția sa, căci aceasta era deja pustie.

EPILOGUL

Anno Domini una mie cinci sute optzeci şi opt, zi ceţoasă de noiembrie. Invincibila Armada se scufundă zdrobită. O negură deasă învăluie corabia amiral şi un vînt nestăpînit o împinge cu o sută de leghe pe oră spre pierzanie. După cîteva zile, din ceţuri, în spatele navei se arată un soare întunecat. Vîntul ajunge, înspăimîntător, la culmea puterii lui, dar pînzele corăbiei nu plesnesc. Marinarii, în schimb, sunt măturaţi de pe bord şi azvîrliţi în mare. Mulţi dintre ei sunt aruncaţi înapoi, sfîrtecaţi de crestele tăioase ale valurilor; deşi mor pe-ntrecute, numărul lor nu se împuţinează nici o clipă. În locul celui înecat apare un altul, aidoma lui, şi aşa mereu şi mereu, dar nimeni nu-şi dă seama de asta, pentru că nu e nici unul care să nu fi dispărut măcar o dată.

Şi în locul inimii se cuibăreşte o frică atît de mare, încît nici unuia nu-i trece prin minte că n-ar mai fi oameni. Ştiu şi ei prea bine că n-au mîncat de luni de zile nimic, că doar apa amăruie a mării i-a săturat.

Odată ce vîntul încetează, soarele negru se apropie tot mai tare şi atunci pornesc să tragă cu toţii, neîntrerupt, la vîsle. Merg dincolo de istovirea trupului şi vîslesc pînă ce oasele le plesnesc şi rămîn înţepeniţi deasupra ramelor. Sunt înlocuiţi imediat şi aruncaţi în apă, dar cînd urmează schimbul lor, din nou, numărul vîslaşilor este neschimbat. Distanţa de soare rămîne în acest fel aceeaşi pentru mult timp, dar eforturile nu pot continua la nesfîrşit. Ridicînd în scurte

răstimpuri ochii, ei zăresc jumătatea orizontului astupată de soarele orb.

Ceaţa se risipeşte de la o vreme, dar e mai rău acum cînd reuşesc, în sfîrşit, să vadă. Pentru că nimic nu se arată în jur sau poate doar un ocean fără culoare şi fără limpezime. Şi soarele care se roteşte în gol în jurul lor. Plutirea devine apoi ceva mai uşoară şi în cele din urmă pot să se întindă pe punte, istoviţi, şi să amorţească fără putinţa de-a adormi. Corabia înaintează lipsită de vînt şi e aproape o neclintire plutirea ei. Doar soarele care se depărtează mereu pînă ce înţepeneşte în mărimea lui dintotdeauna dă certitudinea mişcării. Pentru prima oară orizontul coboară şi se face noapte. Nici o stea, dar întunericul poate fi pătruns. O luntre uşoară se sparge de corpul masiv al navei amiral şi se aude zbaterea celor căzuţi în apă. Marinarii se trezesc din toropeală şi aruncă frînghii celor scufundaţi. Sunt ridicaţi la bord cîţiva oameni şi seamănă atît de mult cu corăbierii, încît nimeni nu e uimit de înfăţişarea lor.

Fără ajutorul nimănui, ultimul, urcă la bord recunoscut de-ndată mîniosul Charon. Şi toţi i se supun dintr-o firească pornire.

MAREA TÎRFĂ

Cînd intra pe poarta cetăţilor, călare pe marele ei berbec lăţos, cu coarnele răsucite de şase ori, bărbaţii ieşeau pe uliţi încinşi cu lauri şi fecioarele se ferecau, tulburate, în casă.

Părul ei era împletit cu panglici multicolore, în nenumărate şuviţe şi-i cădea bogat pînă la călcîie, slujindu-i drept aşternut şi pat cînd se deda desfătărilor.

Alte podoabe, în afara măştilor ce-o însoţeau pretutindeni, ascunzîndu-i chipul adevărat de privirile nesăţioase, nu purta niciodată.

Tîrfele de meserie o urau, căci se dăruia pe nimic şi fără osteneală, cîntînd şi rîzînd, indiferentă, maternă şi copilăroasă.

Doi saltimbanci castraţi, semeţi şi supţi la faţă, o însoţeau pretutindeni, strunindu-i berbecul din hăţuri. În ceasurile cînd marea tîrfă se odihnea, aceştia se aşezau de-o parte şi alta a ei, aruncînd, printr-un năstruşnic truc, flăcări pe gură, ferind-o de ceata mereu aţîţată a bărbaţilor.

Marea tîrfă nu-şi dăruia trupul decît pe lumină şi numai atunci cînd zilele erau senine şi însorite. Noaptea şi-n vremea ploilor nu voia să ştie nimic despre dorinţe şi pofte nestrunite.

Pietros, cu muşchi atletici, corpul ei sugera adesea o îmbinare androgină. Cîţi nu o posedaseră, şi totuşi, cîţi se puteau lăuda că-i pătrunseseră taina, că o cunoscuseră cu adevărat? Înţelepţii se fereau de ea, stă-

pîniţi de-o mistică teamă — aceeaşi teamă care făcea ca porţile cetăţilor să i se deschidă mereu dinainte.

I se aduceau daruri — băuturi alese şi mirodenii — şi-n schimb, ea nu căuta niciodată să-şi cîştige prozelite. Idol singuratic, ea trecea prin mulţimile adunate să o privească — legănătoare, tăcută, cu o mînă ţinîndu-şi masca în dreptul feţei şi cu cealaltă mînuind un bici şfichiuitor din vine de bou.

Revenirile ei într-un oraş sau altul aveau ritmicitatea proprie anotimpurilor — în fiecare loc, o lună sau două pe an, femeile nu zămisleau.

Ani îndelungaţi, peregrinările marii tîrfe fură-nsoţite de zvonuri şi presupuneri confuze, laude şi invective, exaltări şi deznădejdi, ani îndelungaţi neamul bărbaţilor nu avu cum să ajungă la dezlegarea enigmei sale.

În cele din urmă, însă, marea tîrfă rămase grea. Saltimbancii care o vegheaseră pînă atunci o părăsiră, dispărînd fără urmă, şi urmîndu-le pilda, ea se retrase într-un loc neştiut, pentru a naşte.

Adunările bătrînilor din cincizeci de cetăţi hotărîră, însă, că pruncul desfătărilor nu trebuia să vadă lumina zilei. Unui ucigaş vestit i se făgădui iertarea tuturor fărădelegilor cu condiţia să o descopere pe cea osîndită şi să o ucidă. Portul măştilor fu interzis în acea vreme, spre a se evita orice confuzie.

Lunile începură să treacă în zbor şi judecătorii deveniră din ce în ce mai nelinişţiţi. Vestitului ucigaş i se dădură noi şi noi ajutoare deoarece, cu nici un preţ, rodul marelui dezmăţ nu trebuia să trăiască.

Peşterile fură răscolite, cercetate văile şi rîpele, cutreieraţi în lung şi-n lat munţii, dar marii tîrfe nu-i dădu nimeni de urmă.

În cea de-a noua lună a căutării, cînd mai toţi judecătorii socoteau naşterea blestemată ca pe un fapt împlinit, faimosul ucigaş, bizuindu-se pe intuiţia lui, intră într-o mică cetate a acelui ţinut şi, după cîteva ceasuri, izbuti să-şi descopere victima aflată deja-n chinurile facerii şi s-o ucidă cu o lovitură de cuţit — lovi-

tură ce străpunse neşovăitoare şi inima nenăscută ce bătea-n trupul femeii.

Bătrînii şi înţelepţii se adunară în mare grabă din toate părţile la locul acelei fapte şi luară totul asupra lor. Apoi, se apropiară de cea care zăcea moartă şi, tremurînd de înfrigurare, îi smulseră masca de pe faţă.

Tristeţea, groaza şi spaima îi năpădiră numaidecît. În locul unei feţe mature şi deşănţate de femeie trecută cu mult de anii tinereţii, de sub mască apăru lutul palid, nemodelat încă în întregime, al unui chip de copil în pragul naşterii. Un chip mort înainte de a se naşte, un chip, totuşi, neasemuit de frumos, a cărui natură zeiască era-n afară de orice îndoială. Se auziră plînsete, gemete şi rugi. Bătrînii îşi sfîşiară veşmintele şi-şi presărară cenuşă pe creştetele pleşuve. Apoi se risipiră buimaci pe la casele lor, blestemîndu-se şi jelind nedreapta pieire a celei ce nu izbutise să se nască pe sine.

CINCI FANTEZII

STARE INTERMEDIARĂ

La fiecare mileniu, celor doi îndrăgostiţi le este dat să se întîlnească o zi în paradis. Fericirea ce-i cuprinde atunci nu e cruţată de umbra nesfîrşitelor chinuri ce vor veni. În singura zi în care sunt liberi şi destul de fericiţi pentru a-şi dori sincer moartea, prin firea paradisului, sunt constrînşi la nemurire.

Şi totuşi, cînd umbrele serii se întind peste poienile raiului, ei cheamă moartea şi, cu o clipă înainte ca noaptea să pogoare, singurătăţile milenare îi înghit din nou.

Se întreabă unii dacă n-ar fi mîntuiţi renunţînd la gîndul morţii. Alţii, mai fantezişti, presupun că ar trebui să aibă încredere în nesfîrşirea zilei paradisiace şi să nu-şi înceapă cîntarea funebră; nimic nu spune că serii, în paradis, ar trebui să-i urmeze întunericul.

Sunt însă unii, din adînc, care vorbesc de un dezrobitor ce va păşi într-una din serile milenare pe pajiştea raiului şi, răspunzînd tînguirii îndrăgostiţilor, îi va ucide.

ULTIMUL ORESTE

Cel care vine ultimul la ospăţ va şedea tăcut tot răstimpul. El nu va povesti nimic şi rareori îşi va trece degetul muiat în vin peste pleoape.

Cel care vine ultimul la ospăţ nu va sufla o vorbă despre urmăritorul cumplit ce aşteaptă, înfricoşat, la poartă.

DIN TIMP ÎN TIMP

Există o cetate unde moartea iese din timp în timp din tainicu-i repaos şi străbate sărbătoreşte uliţele uscate. La urechi poartă flori de cireşi şi în mînă o nuia cu care biciuieşte praful stîrnit de tălpile-i amorţite. De departe, vîrtejul de colb îi vesteşte trecerea şi porţile i se închid dinainte. Numai copiii rămîn netemători pe străzi, alergînd vioi în preajma nimbului ce-i ascunde chipul, aruncînd cu pietre în ea şi împungînd-o cu beţe lungi, ascuţite. Ea se apără cu nuiaua mai mult în joacă, în timp ce ei îi strigă poreclele, dănţuind şi stîrnind şi mai tare praful, pînă cînd, la ceasul serii, stau cu toţii în acelaşi nimb arzător. În tăcerea ce coboară atunci, pe neaşteptate, rîsul morţii e atît de strălucitor, încît ai putea crede că un lucru minunat îi preschimbă inima în bucurie.

PORUNCA

Era noapte. Mă îndreptam spre sala celor zece mii de oglinzi.

„Dacă-l auzi, nu te întoarce", suna porunca. De-a lungul zidului de piatră, l-am auzit tuşind la înălţimea celor mai ridicate coroane.

„Dacă te cheamă, nu te întoarce", mi s-a spus. Pasul, în spatele meu, îi era atît de distinct, încît îmi părea că eu sunt cel ce mă furişez, tăcut, urmărindu-l în întunericul care-l înconjoară.

„Dacă pe nume te cheamă, nu-l asculta.“ Şi vocea-i vibra înainte, de parcă în faţă mi-ar fi mers mereu, eu fiind cel care-l urmam cu ochii închişi.

În sala strălucitoare l-am întîlnit în sfîrşit şi numele-mi nou blînd se rostea-n licărirea celor zece mii de oglinzi.

MORTUL

Stăteam cu mortul deasupra statuii de mucava şi rîdeam pios de albastra-i imitaţiune.

Tot mai umbrit, tot mai umbrit.

„Bucură-te şi orbeşte“ a spus el.

E ceva asemănător . . .

Nu-ţi fie teamă.

SFÎNTUL GHEORGHE

S-a născut într-un timp eroic, cînd la marginea mării, înaintea solemnei retrageri cu torțe și a sacrificării adolescentelor alese de Balaur, împotriva acestuia se ridicau cei mai viteji fii ai cetății. Și toți erau biruiți în adîncuri, uciși și scuipați cu scîrbă la mal, după care urma întoarcerea neînvinsului și răsplata rituală, viu-jertfită în tăcerea nălucitoare a făcliilor și a ochilor plecați cu o sfielnică ură.

Cînd Sfîntul apăru pe falezele amurgite în ultima zi din an, sorocită tributului, părea că stă între două ape, singur, în tălăzuirile deopotrivă înfiorate — căci marea și oamenii se temeau deopotrivă. Cei care se aflau atunci chiar lîngă țărm putură să zărească o clipă, în nimbul fluid al apusului, Fiara ridicîndu-se din valuri și grăindu-le răspicat: „Să vină bărbatul cu trup de fecioară pe care-l aștept."

Alesul coborî pe spinările celor îngenuncheați dinaintea lui și păși pe limba Șarpelui care-l înghiți, lăsîndu-se la fund. Marea nu mai mișcă multă vreme nici o undă. Apoi, aidoma unui țipăt, o uriașă trombă purpurie se bolti din adînc și o ploaie de spumă și sînge cald se cernu peste mulțime. Sfîntul răsărise din nou pe culme, teafăr, și ochii lui se îmblînzeau pe măsură ce bucuria oamenilor creștea într-un vuiet asurzitor. Corpul său, înainte cuceritor, dezgolit de armură, era îmbrăcat acum în solzii arămii și tăioși ai Balaurului ucis.

Cea mai înaltă glorie tînărul Sfînt o atinse cînd,

retezîndu-i fiarei dintre coapsele neînsufleţite puterile, le înălţă deasupra capului în osanalele privitorilor. După care, fără răgaz, plecă în pustie să-şi ispăşească partea de vină, pentru că Balaurul avusese sînge cald, de om, şi limbă grăitoare. Şi luă puterile monstrului cu el, să le ardă — cel puţin aşa crezură toţi, însoţindu-l pe drum cu dănţuiri voioase şi cîntece de slavă.

Peste ani, bărbatul sfînt se întoarse din pustiu cu semnul luminos al iertării deasupra creştetului. Descoperi lumea mulţumită în rosturile ei mărunte şi văzu întru totul uitate eroismul şi neînfricarea. Deşi îl cuprinse mînia, se luptă cu sine umilindu-şi cugetul, căci un sfînt se cădea să fie răbdător. Dar a doua zi se întoarse în deşert, dezgropă puterile monstrului şi în preajma cetăţii îşi înjghebă lăcaşul. Îşi ridică un bordei, făcu gropi adînci săpate în trepte şi împresură larg întreg locul cu uluci înalţi ferecaţi în inele de fier. Şi din puterile Şarpelui aşezate în capătul celei mai afunde peşteri se născură primele reptile. Cînd oamenii auziră de crescătoria de balauri, se înspăimîntară, dar amintindu-şi de faptele Sfîntului, îi acceptară totuşi vecinătatea. Şi nu avură de ce regreta. În fiece an, Alesul ieşea într-o zi anume în marea arenă împrejmuită cu uluci de fier şi se lupta cu un balaur în faţa tribunelor ridicate pe laturi. Această zi deveni cea mai însemnată sărbătoare a întregului ţinut.

Iar Sfîntul, după fiecare ucidere, îşi putea vedea în pace de sufletul lui, deoarece balaurii aveau sîngele rece şi, neprinzînd grai, erau doar nişte jivine spurcate. Inimile celor din cetate se înteţiră din nou şi vlaga lor îi făcu biruitori în mai multe războaie, temuţi şi respectaţi pretutindeni. Dar Sfîntul nu luă parte la toate aceste hărţuieli, mulţumit oarecum că frica dispăruse din lume. Îşi îngrijea în singurătatea lui paşnică balaurii, îi creştea viguroşi şi temerari, după care îi înfrunta la ceasul ales şi biruia.

După ultima luptă, ce durase neobişnuit de mult, dar fusese îndelung ovaţionată de spectatori pentru nume-

roasele-i răsturnări şi peripeţii, Sfîntul se simţea puţin mohorît. Aşa că porni să coboare spre peştera unde se născuse în ajun un alt balaur. În lumina unei singure torţe, îl văzu ridicat pe cele patru labe, deşi abia se născuse. Îi apăsă spinarea şi Balaurul se lăsă supus la tălpile lui şi îi linse mîinile. Şi în locul spaimei, o tristeţe duioasă, tulburătoare cuprinse inima Sfîntului cînd, pipăindu-i trupul, grăbit, se încredinţă că tînărul animal are sînge cald. La început se bucură la gîndul unei încăierări ce avea să amintească întru totul prima lui faptă de glorie. Din ceasul acela, toată grija lui se revărsă asupra noului născut. Trei ani nu avu loc nici o luptă. Tot timpul şi-l petrecu în grotă alături de Şarpe şi ori de cîte ori îl privea, sentimentul ciudat că-l hrăneşte şi-l întăreşte pe cel dintîi învins al său îl copleşea, într-atît de mare era asemănarea celor doi monştri.

Cetatea aflase rostul retragerii lui şi o încleştare cum nu se mai văzuse era aşteptată cu nerăbdare de toţi oamenii. Cîtorva iniţiaţi ai luptelor cu balauri li se îngădui să privească o singură dată exemplarul superb, în creştere. Se retraseră înspăimîntaţi şi nu mai voiră să revină, cu toate că acesta se arătase nespus de blînd şi supus Sfîntului. Încă nu începuse iniţierea lui pentru luptă, deşi toţi îi cerură să nu mai întîrzie, căci rămăseseră mai puţin de şase luni pînă la ziua sorocită înfruntării rituale. Şi abia atunci înţelese Alesul cît de mult se depărtase de acest gînd şi cum dorise să-l uite.

Cînd jivina nu mai încăpu în grotă şi Sfîntul se văzu nevoit s-o scoată în arenă, războinicii începură să întărească zidurile de apărare şi să se înarmeze. Dar el merse umil în piaţa oraşului pe care odinioară îl mîntuise şi ceru îndurare pentru Balaur. În zadar le arătă că nu vor trage nici un folos din uciderea lui, ci mai degrabă vor deveni temuţi cu o atare fiară în ţară; zadarnic le aminti faima lui, pentru că nimeni nu-l mai crezu şi-l huiduiră socotindu-l laş şi bătrîn.

În seara cînd Şarpele începu să grăiască, cetatea îşi rîndui oamenii pentru luptă. Împins de dragoste şi milă, Sfîntul nu mai şovăi atunci şi, dezgropîndu-şi din solul celei mai înalte faleze sabia cu care îi ucisese strămoşul, se hotărî să-l înfrunte singur. Îl aţîţă cu cuvinte rele, dar Balaurul rămase nepăsător şi trîndav. Atunci îi înfipse tăişul în coastă. Surprins, animalul se retrase cîţiva paşi şi, încrezător, ca-ntr-un joc, îl atinse uşor cu coada peste spinare. Sfîntul se prăbuşi imediat cu oasele zdrobite de o greutate uriaşă. Trezindu-se din leşin, nu simţi decît limba fierbinte cu care Balaurul, gemînd, căuta să-i aducă trupul în simţire. Îşi sprijini spatele frînt de ceafa lui solzoasă şi dormi pînă dimineaţa. Se trezi cel dintîi. Balaurul respira liniştit, ca întotdeauna. Sfîntul se ridică rezemat în sabie şi-şi lipi buzele de fruntea lui gigantică. Oştile cetăţii care se apropiau îi văzură stînd aşa, nemişcaţi, cîteva clipe şi într-atît de asemănători, încît ştiură că dacă vor porni atacul va fi nevoie să-i ucidă pe amîndoi. Apoi, fără ca nemişcarea să fie frîntă în vreun fel, Sfîntul lovi o singură dată pînă la rădăcini ţeasta Balaurului adormit.

Gîrbovit, cu aceeaşi împietrire crescîndă în mădulare, ucise în somn toate celelalte reptile născute între timp. O răceală necunoscută îi cuprinse trupul pe dinăuntru şi, prima oară de la noaptea de glorie, simţi dureroşi solzii care-i înveşmîntau trupul.

Trecu prin faţa unei mulţimi uluite, fără să ia seama la spaima ce o sădea vederea lui printre oameni. Trăi singuratic şi neştiutor de prefacerea ce-l apropiase atît de mult de cei ucişi în lupte pînă cînd, într-o dimineaţă, văzu un tînăr sfînt, aidoma cu cel ce era el însuşi în amintirea sa, păşind înarmat spre locul lui de odihnă.

SUNETUL
(spicuiri din jurnalele vremii)

„Ascuţit, chinuitor, revenind la intervale egale, sunetul continuă să se facă auzit în ciuda eforturilor de-a-l suprima."

„Oraşul va trebui să fie părăsit curînd de toţi locuitorii săi."

„Forţele ordinii sunt în panică. După ce au distrus cele cîteva sedii ale terorismului, acoperindu-se de ridicol, stau cu mîinile-n sîn, neputincioase."

„De multe nopţi, nimeni nu mai doarme-n cetate."

„Sunetul se strecoară insidios pretutindeni, şi nu există nici o posibilitate de a-l abate."

„Metropola de la marginea deşertului va fi evacuată treptat. Între timp, lupta cu sunetul continuă."

„Se încearcă un bruiaj excesiv, dar sunetul e mai puternic decît oricare altul."

„Să fie vorba despre o armă secretă? Armata se arată neliniştită de această posibilitate."

„Închiderea cîtorva oameni în camere complet izolate fonic, special construite, nu a dat nici un rezultat — sunetul a revenit egal în intensitate, intermitent, exasperant."

„Se pare că sunetul se face auzit, inconfundabil, înlăuntrul făpturii umane şi nimic nu-l poate anihila."

„Sănătatea mintală a locuitorilor se dovedeşte pe zi ce trece tot mai precară. Oamenii păşesc pe străzile oraşului bîntuit de sunet ca nişte halucinaţi, pîndind revenirea ritmică a acestuia, obsedaţi numai de el."

„Intensitatea sunetului e aceeaşi în oricare punct al cetăţii."

„Cîini turbaţi, adunaţi în haite, cutreieră bulevardele. Tot oraşul răsună de focul neîntrerupt al mitralierelor care-i extermină."

„O mulţime de şobolani, ca-n vremuri de molimă, părăsesc oraşul."

„Megafoane instalate pretutindeni sporesc haosul sonor, transmiţînd întruna mesaje, comunicate şi marşuri."

„Eforturile celor ce se-ncăpăţînează să rămînă în oraş se-nteţesc. În ochii lor febrili şi obstinaţi poţi descoperi lesne licărirea minusculă, dar neîndoielnică, a nebuniei. Chiar împotriva lor, trebuie transportaţi afară din cetate."

„De două săptămîni, nimeni nu mai doarme cu adevărat în metropola de la marginea pustiului."

„Surzii din naştere au început să audă sunetul. Oficialităţile şi armata au părăsit azi cetatea."

Peste multe zile, în metropola părăsită au intrat nişte cărăuşi ai deşertului. Cetatea li s-a-nfăţişat atît de stranie şi de nefirească, încît apariţia Sfinxului nu i-a mai tulburat pe cît era de aşteptat. Ei povestesc cum pe străzile dezolante rătăcea mogîldeaţa cenuşie — nici om, nici pasăre, nici fiară — părelnică, descărnată şi înnebunită din pricina setei şi foamei.

Ei povestesc cum i-au adus numaidecît ofrande şi cum, pentru puţină vreme, sunetul exasperant a-ncetat.

MESAGERUL

Nimeni nu bănuieşte nimic. Grăbesc pasul cît îmi e cu putinţă fără a trezi bănuielile celor din jur. Peste puţin, cînd voi fi ieşit pe porţile răsăritene şi voi mai avea de urcat doar colina, totul se va sfîrşi. Ştiu că nu mai e timp de zăbavă, căci simt deja sîmburele sub limbă arzînd ... un sfîrîit uşor, doar atît, şi mirosul — oare numai eu îl simt?

Caut să merg cît mai departe de grosul mulţimii de pe stradă. Încerc din toate puterile să-mi stăpînesc tremurul şi sfîrşeala sîngelui curgînd din mine-nlăuntrul meu; o moarte anume mi-e hărăzită ...

Strîng din răsputeri fălcile şi totuşi îmi pare la fiece pas că muşchii vor ceda şi gura se va deschide eliberînd cumplitul ...

Merg năucit în şuvoiul mulţimii, o femeie trece înaintea mea mirosind a peşte, un peşte mare, auriu, se zbate în mîna ei căscîndu-şi, *căscîndu-şi* gura de spumă. Nu, încă nu. Trebuie să rabd. Mai sunt doar cîteva uliţi de străbătut. Oamenii trec nepăsători pe lîngă mine şi privirile lor lunecă indiferente peste chipul meu şi atunci mă liniştesc puţin. Dar îndată, partea de jos a feţei mi-o simt albită îngrozitor şi îmi văd buzele dispărute în încleştarea palidă a chipului.

Foc, foc, mistuire fără cenuşă. Simt nevoia să urlu, să deschid larg, uriaş, gura. Să fug. Nu, încă nu. Poate cînd voi începe să urc colina. Dacă mă vor mai ţine puterile. O, şuvoiul năucitor al oamenilor ală-

turi de mine, un ins plin de sînge pe caldarîm, o căruţă cu osîndiţi — ce batjocură!

De nesuportat e arşiţa, fierberea *lui*, limba mea s-a amestecat deja cu *el* şi nici un cuvînt omenesc nu voi mai rosti. De-aş putea îndura pînă la porţile cetăţii, ar mai fi de urcat colina şi cel puţin spaima le-ar fi cruţată. Merg atît de încordat, încît fiece pas pare o ezitare, deşi înaintarea mea e tot mai grăbită.

Punţile se curbează sub pasul meu şi chipuri mirate se întorc tot mai des după mine.

Port deja cîteva quintale arzătoare în gură, un turn arzînd în gură şi ceva înspăimîntător, mişcător, într-însul.

Arsura a început să-mi coboare flămîndă în trup. O, cînd va urca înspre ochi şi nu va mai ţine de mine s-o ascund, nimic nebuniei nu-i va mai sta împotrivă.

Mă simt mai greu decît însăşi temelia cetăţii. De sarcina gurii, capul curînd îmi va cădea pe spate şi cerul se va umple de puterea coborîtoare din mine.

N-am rezistat. Am început să alerg înainte de ultima răspîntie. Înainte ca ultima răspîntie să-mi descopere porţile răsăritene. Încerc să-mi feresc făptura de arsura *lui*. Şi mă tîrăsc pe braţe, pe burtă, mă tîrăsc cu totul trupul ce se mistuie în el însuşi şi totuşi în mine trăieşte încă atîta putere.

Nu hohotul ameninţă, căci trec dincolo de plîns, şi pe faţa mea apare ceva de neexprimat — o simt cu toată fiinţa, chiar dacă nu iau seama la spaima celor ce plini de teroare fug dinainte-mi.

Poarta cetăţii e aproape. Trei paşi, doi, unul şi unul şi unul şi unul şi încă unul — o, nu se va sfîrşi niciodată cel din urmă pas! aud ţipetele grozave şi spaima încolăcind străzile, pieţele, casele — încă un pas, doar unul, acelaşi ultim pas, şi atunci puntea dinafară se rupe şi, înainte de a mă prăbuşi, plutesc spre poalele colinei, negre deja. Totul e pîrjolit înaintea mea, ceva mistuitor îmi precede privirea. Colina nu o

voi mai urca niciodată. Şi totuşi, aripile abia răsărite pe umeri mă ridică spre pisc şi talpa atinge uşor de tot pămîntul.

Acolo sus, rămîn singur şi orbesc. Mai bine aşa. Cum altfel să deschid gura deasupra osînditei cetăţi?

DRAGONUL

O zi înainte de potop, dragonul zbura dus pe gînduri deasupra hulei crepusculare a mării. Mai erau puține ceasuri pînă cînd cerul pămîntului avea să se întunece cu totul, lăsînd doar la marginile lui rărite să se străvadă luminozitatea incertă a celui de al doilea cer. Aripile uriașe străbăteau aerul opac, strîngînd din cînd în cînd irizări aurii pe cununile de pene; bătute în ținte de argint, ele se adunau și se desfășurau ritmic, dezvăluind arabescurile strălucitoare ce le împodobeau. Vîrfurile lor roșietice se atingeau deasupra și dedesubtul trupului șerpuitor și dragonul părea că plutește într-o sferă rotitoare, despicată de fruntea înaltă, brăzdată de striuri nervoase.

Zbura dus pe gînduri și nu mai aștepta, ca în timpurile de odinioară, căderea fulgerătoare a cometelor răzlețite din cerul al doilea, fosforescența orbitoare a mării cînd cometa îi pătrundea undele adînci și nici ridicarea munților de apă ce amenințau pămîntul pe care el îl apăra, în joacă, dintr-o superbă plăcere a înfruntării titanilor plutitori. Își amintea ca de o anume tinerețe zburdălnicia nocturnă, aripile ce se deschideau dinaintea zidului spumos și strigătul său războinic ce acoperea vuietul mării cînd valul se zdrobea, supus, de trupul lui gigantic.

Diminețile liniștite, serile calme, cînd frînt de oboseală și fericire se întorcea pe plajele pustii, se întunecaseră cu totul în mintea lui, pentru că acum dragonul zbura bîntuit de alte temeri. Se împlineau aproa-

pe şase săptămîni de cînd nu mai dormea, şase săptămîni de cînd căuta zadarnic pe cerul al doilea urma unicului său fiu, Omeg. Acum, bîntuit de visul-ploaie ce nu-l părăsea deloc, urmărit de stihia orbitoarei presimţiri, dragonul fugea spre alte ţărmuri. Dar era între toate fiinţele prea nobil şi temerar spre a-şi îngădui o singură clipă gîndul de a părăsi pămîntul asemeni fiului său Omeg. Credea din tot sufletul că, un timp cel puţin, se cerea să mai rămînă aici, pentru a găsi un răspuns la-ntrebările care îl chinuiau. Fusese o vreme în care nu-şi putuse închipui că e legat prin ceva de pămînt, dar vremea aceea pierise şi el trebuia să dezlege enigma naşterii şi rostului său. Ieşise din beţia puterii şi a nobleţii lui spirituale spre măreţia celui ce îndrăzneşte să-şi pună viaţa sub semnul îndoielii. Trebuia să dezlege taina pămîntului în locul nevolnicilor oameni pe care îi dispreţuia şi care îi ignorau de fapt existenţa reală.

Jetul de foc ce-i stătea sub pîntec, în locul sexului, deschidea o pîrtie luminoasă pe apele întunecate ale mării. Era singura lumină ce mai brăzda negurile de cînd cometele ocoleau pămîntul. Fascicolul purpuriu descoperi plaja şi apoi pustiul în care coborî încet şi rămase cu ochii deschişi. Dar chiar şi aşa, începu să viseze visul apos, aversele necontenite ce-l doborau şi-l trăgeau tot mai afund în abisul lichid, pe măsură ce aripile i se îngreunau şi el renunţa să se mai împotrivească. Adormi. O noapte înainte de potop dragonul visă ploi fără sfîrşit.

Era neînfricat şi pătimaş. Se socotise a fi dintotdeauna, dar în ceasul cînd fiul său îl întrebase de părinţi, nu ştiuse să-i răspundă. Era unic în rasa lui splendidă şi multă vreme înainte de Omeg nu crezuse să aibă nevoie de urmaşi, de vreme ce e nemuritor. Dar de atunci, din epoca primelor sale-ndoieli, începuse să-şi amintească. Memoria lui se deşteptase şi el ajunsese să se bucure de ea ca de o a doua viaţă. În această a doua viaţă îl întîmpinaseră însă temerea

și nesiguranța pe care altădată nu le cunoscuse. Luptase împotriva instinctului său și înaintase tot mai mult spre obîrșii, cu speranța mereu nedezmințită că se va descoperi el originea a tot. În răstimpuri infime gîndul său înaintă în fluviul memoriei cu o iuțeală amețitoare, așa că multă vreme dragonul nu-și simți îmbătrînirea. Își aminti în schimb cei dintîi oameni și spaima lor, ce-l hotărîse de pe atunci să nu le caute tovărășia, își aminti chiar pămîntul gol și aburind și primul lui zbor deasupra abisului rotitor. Socotea că mai are nevoie de cîțiva ani spre a-și aduce aminte totul de la începutul începutului.

Dragonul se trezi și privi cerul opac. Privirea lui străpunse învelișul orb din tării și cerul al doilea, în fixitatea-i luminoasă dintotdeauna, îl întîmpină rece. Ochii lui îl căutară zadarnic pe Omeg și o durere surdă îi scurmă pieptul. Se gîndi la el și trebui să se ridice repede într-un zbor de cîteva ceasuri deasupra mării, pentru a nu cunoaște boala rușinoasă a plînsului.

Omeg se născuse din dragostea lui de sine, din dorința duios-trufașă de a-și contempla alcătuirea într-altul, dar îndată ce fiul său îi luase întru totul înfățișarea îl părăsise, căutînd orizonturi mai sigure. Noapte de noapte îl căuta de atunci, nereușind să-i dea de urmă.

Cîteva ceasuri înaintea potopului, dragonul fu izbit de visul ploilor. Ungherele pustiului prinseră să mișune de lighioane, și zboruri fantomatice, în preajmă, ținteau spre partea de apus a plajei. Dragonul le ascultă nemișcat, aproape buimac. La prima geană de lumină, picuri mari de apă căzură pe pămînt; deșertul îi supse îndată și dragonul stătu pe buretele nisipos ca pe o insulă de neatins. Peste o zi însă pustiul începu să mustească și, cu greu, dragonul își dezmorți aripile pătrunse de umezeală, înălțîndu-se în văzduh. Curînd trebui să se lase pe o unghie de pămînt și în jur ochii lui priviră, rătăciți, prăpădul. Nici teama nu

întîrzie şi, cînd un stol de păsări răzleţe trecu deasupra lui în zbor întins, o licărire de nădejde îl îndemnă să le urmeze.

De departe zări arca priponită la ultimul ţărm şi ajunse în dreptul ei cînd omul primea cele din urmă păsări cercetîndu-le atent şi liniştit. Se apropie şi privi cu un dram de mîndrie în ochii străinului. Capul i se înălţă puţin cînd îi surprinse căutătura tulbure. Peste o clipă, însă, înţelese şi simţi că trupul îi îngheaţă. Omul îi cumpăni lungimea corpului ce părea făcută pe măsura corăbiei lui şi sprîncenele i se încruntară, după care veni oarecum gînditor spre el şi-i pipăi locul de sub pîntec. Mîna lui atinse jetul de foc şi se retrase imediat. Fără să-l mai privească, îi întoarse grăbit spatele şi intră în arcă. Umilit peste măsură, dragonul îşi lipi pîntecul de pămîntul pe care apa prinsese deja să crească. Apoi adormi şi visă că undele îl cuprind şi el îşi întinde aripile şi pluteşte lin pe talazurile împăcate. Ploaia de argint se preface în lumină şi pretutindeni e o tăcere de început de lume. În jurul lui, în rare răstimpuri, păsări umflate de apă se prăbuşesc din văzduh şi se scufundă.

Sunt zile de cînd dragonul visează şi pluteşte deasupra plajelor înecate. Sunt săptămîni de cînd ploaia se cerne, aşa că în seara cînd ultimii stropi reci cad pe fruntea încinsă de febră, lui i se pare că visează mereu. Dincolo de marginile orizontului se aude o chemare jalnică şi dragonul recunoaşte glasul fiului său Omeg. Se zbate şi încearcă să iasă din neantul lichid, dar aripile îi sunt deja moarte. Le priveşte şi i se par străine, într-atît sunt de zbîrcite şi lipsite de orice vlagă.

În cămaşa de argint plutitor, pămîntul străpunge atunci cerul al doilea şi deasupra lui se deschide bolta-nstelată a unei nopţi răscolitoare. Tot cerul al doilea se prăbuşeşte în timp ce pămîntul se smulge din ape şi dragonul îi simte smulgerea pe măsură ce se scufundă.

Atunci, chemarea lui Omeg se aude aproape, foarte aproape, sufocată de valuri. Şi dragonul visează, visează doar, că plînge. Astfel, lucru de veşnică tăinuire, cîteva clipe înaintea morţii, dragonul cunoscu tînguirea mută a celui fără urmaşi.

VISUL LUI IOV

Mai multe nopți la rînd, Iov visă același vis: un hipopotam încins în platoșă de aramă, cu un corn magnific, răsărit cine știe cum în mijlocul frunții lui teșite, și cu urechile străpunse de nenumărate inele, îl urmărea pe întinderea prăfoasă a cîmpiei, scoțînd mugete fioroase și-l înghițea într-un tîrziu, fără icnete, pe de-a-ntregul, purtîndu-l în pîntecul întunecat un timp pe care el n-avea cum să-l măsoare; cînd simțea că i se apropie sfîrșitul și că inima stă gata să-i înlemnească, fiara îl lepăda din adîncu-i, undeva în deșert, izbindu-l cu fruntea de o piatră triunghiulară pe care, rănit, lăsa de fiecare dată cîțiva picuri de sînge. Se trezea amețit, tulbure la minte și îngrijorat. Cerea vin, cupe ceruite îi erau aduse în mare grabă și se spăla din creștet în tălpi cu licoarea lor. Mirosea proaspăt, răscolitor și femeile n-aveau îngăduință să se apropie de dînsul. Pe buze nu mai punea decît apă trecută prin zece site. Fiii lui făceau de strajă în jurul casei, săgetînd chiar și păsările rătăcite pe deasupra acoperișurilor. Cînd se culca, își înconjura patul cu un cerc de spini otrăviți; în mîna dreaptă strîngea un băț cu măciulie de cîlți și păr de capră, iar la căpătîi își așezase un gong (adus tocmai din Egipet de strămoșii lui) ca la cel mai mic semn de neliniște, la prima tresărire a visului, să poată sări în capul oaselor și să-l izbească din toate puterile — la chemarea gongului, slujitorii, fiii și fiicele sale trebuiau

să năvălească în încăpere răspîndind mir, dănţuind şi biciuindu-l, mai ales biciuindu-l, pe el, bătrînul şi visătorul, pentru a-l stoarce de vlagă şi-a-i goni tremurul nălucirii din oase.

În ultimul vis, hipopotamul nu-l mai deşertă din măruntaie în pustie, ci la uşa casei părinteşti, unde toţi îl priviră străini şi indiferenţi şi Iov ştiu atunci că ceva cumplit are să se întîmple cu el cît de curînd.

Mai făcu totuşi o încercare. De la un negustor de mărunţişuri cumpără un mic idol de lut, îl spălă-n vin, îi muie crestătura buzelor în apă trecută prin zece site, îl culcă într-un pat miniatural înconjurat cu spini, ceru tuturor să-i acorde aceeaşi importanţă şi cinstire ca şi lui şi, cînd socoti că statueta merită să-i poarte numele, îi spuse „Iov". Apoi, într-o dimineaţă, neştiut de cineva, îl înfăşură într-o mînă de iarbă şi-l aruncă berbecelui ce-i conducea zi de zi turmele la păşune.

Peste cîteva ceasuri, află de la fiii săi că berbecele, stăpînit de un duh necurat, pustiise turmele şi fusese ucis la rîndul lui.

Aparent senin, Iov luă din vatra fierbinte un pumn de cenuşă, şi-l puse pe creştet şi plecă în lume. Auzi din gura străinilor despre prăpădul casei lui, dar nu se miră. Pielea i se veştejise şi rănile îi musteau deja pe tot trupul.

RĂNILE LUI IOV

Cine îşi închipuie că rănile lui Iov au fost doar nişte răni obişnuite, poate ceva mai dureroase decît altele şi mai neplăcute vederii, îşi dovedeşte nu atît nepăsarea, cît ignoranţa şi deplina nepricepere în cazurile de tortură luciferică.

Mai întîi trebuie spus că plaga lui Iov nu era crescută din carnea sa, consecință a unui păcat ori a unei boli, ci implantată silnic, născocită şi întru totul artificială; apoi, şi în asta consta grozăvia fără seamăn, plaga nu era numai deschisă, vie, ci şi *activă*, cu o înspăimîntătoare capacitate de metamorfozare.

Într-o seară, cele peste trei sute de bube ce-i acopereau corpul s-au spart, transformîndu-se în tot atîtea guri minuscule, hulpave, de nestăpînit. În cuprinsul lui Iov s-a strîns mai multă necurăție decît în toată viața lui de pînă atunci — gurile au înghițit fără alegere tot ce le-a adus vîntul pustiei: muşte, tăuni, ierburi putrede, pulberi şi scuipat de profeți.

Altădată, rănile s-au deschis ca nişte sexe hidoase şi păsări cu capete pleşuve şi ochi sîngerii au venit să se împreuneze cu ele. Unii spun c-ar fi fost vorba de hesperide — toată noaptea țipetele lor au dezgustat auzul lui Iov, numai auzul, căci trupul nu-i mai putea fi dezgustat de nimic.

Deoarece, din cînd în cînd, carnea îi irumpea aidoma unui mic vulcan în fierbere, aruncînd în stînga şi-n dreapta puroi arzător, Iov şi-a căutat o văgăună ferită. Dar nici acolo n-a avut pace — s-a dus vestea că sîngele lui fierbinte, lămurit de şapte ori în foc şi strecurat prin şase rînduri de pînze de in poate vindeca lunatecii. În jurul craterului unde sta pitit au început să se aşeze negustorii nomazi şi nici unul nu l-a părăsit pînă în ziua cînd, în urma unei erupții fără precedent, părți din carnea lui au fost zvîrlite la mai bine de trei kilometri în jur.

Trupul i s-a împuținat atît de tare, încît singura rană ce i-a mai rămas a fost gura — lărgită, adusă pînă-n colțul urechilor.

Aproape nu l-a mai durut cînd buboaiele i s-au prefăcut în țepi de porc spinos, țepi elastici care la cea mai mică mişcare se arcuiau, înfigîndu-se adînc în propria lor rădăcină.

TĂCEREA LUI IOV

Pentru că înțelepții ce-l studiau îndeaproape și răspîndeau scrieri pedante despre el deveneau tot mai insistenți, punîndu-i nesfîrșite întrebări, cu sau fără tîlc, Iov s-a aplecat spre tăcere. Nenorocul, însă, nu l-a părăsit și în numai o lună, datorită acelorași înțelepți, tăcerea lui a devenit proverbială. Cu timpul, în schimbul cîtorva mici servicii (ca de pildă biciuirea a ceea ce mai rămăsese dintr-însul) ori a unor obiecte de strictă necesitate (ciobul tăios cu care se scărpina și care se tocea tot mai des), Iov a consimțit să le facă acestora jocul.

S-a constatat că orice obiect metalic, dar în special orice ban de aramă, de argint ori de aur ar fi ținut în gură, se topea cu mare iuțeală, luînd forme precise și alcătuind un admirabil și indestructibil căluș.

Călușele lui Iov au ajuns la mare preț în lumea veche. Oameni de pe cele mai îndepărtate meleaguri veneau la groapa lui și cumpărau călușe pentru profeții, vracii și magii lor, în schimbul unor amărîte cioburi de lut ars.

HRANA LUI IOV

În fiecare dimineață, pe cînd ceilalți dormeau, Iov vedea apropiindu-se de lăcașul lui mizer o fecioară lipsită de frumusețe, stearpă și cu părul verde, ce-i lăsa dinainte o cupă neșlefuită, plină cu apă. După ce fecioara pierea în dosul unei coline, din cupă ieșea un șarpe lucios argintiu ce se încolăcea leneș pe gîtul ei. Iov nu-și putea răcori buzele decît ucigînd șarpele, așa că în fiece dimineață îl omora, strivindu-i capul

între degetul mare şi arătător — capul şarpelui plesnea ca o băşică.

Într-o zi, obosit şi plictisit de monotonia acestui ritual, nu l-a mai omorît. Şi şarpele a început să-l muşte. Nu i-a dat nici o atenţie pînă cînd n-a observat că-n locul muşcăturilor usturătoare carnea i se însănătoşise, frăgezită, puternică, fără paloare.

În dimineaţa următoare n-a mai strivit capul şarpelui, ci l-a înecat în cupă; la fel a făcut şi-n celelalte zile, pînă cînd a aflat din gura celor ce stăteau în jurul lui, pe buza largă a văgăunii, că la marginea cetăţii se descoperise leşul unei fecioare străine, lipsită de frumuseţe, cu părul ierbos.

MĂŞTILE LUI IOV

Dacă răsuflarea gurii lui nu s-ar fi dovedit nesănătoasă şi dăunătoare, Iov ar mai fi avut multe de pătimit de pe urma paraziţilor ce-l pîndeau clipă de clipă, dornici de cîştiguri lesnicioase. Cînd s-a cunoscut preţul acestor cîştiguri, paraziţii au prins să dea înapoi: întîi şi-au mutat corturile la depărtare de un ceas de groapa lui, apoi la cale de-o zi, şi-n cele din urmă l-au părăsit.

Pe cai înşeuaţi, cu arcuri trecute oblic peste piept şi bărbi parfumate, s-au ivit în locul lor soldaţi babilonieni însoţiţi de făurari de măşti.

După ce au stat privind cu mirare la Iov, recunoscînd că un asemenea model nu mai întîlniseră niciodată, meşterii i-au luat tiparul feţei ca unui mort, cu lut moale, întărit apoi şi trecut în forme de aramă şi fier.

Cînd a o suta mască a fost gata, s-au înturnat de unde veniseră — măştile, se spune, ar fi fost împărţite celor mai vajnici temniceri din imperiu, spre spaima

şi cutremurarea osîndiţilor ce se răzvrătiseră împotriva Suveranului ori a zeilor. La muzeul din Bilh'boo'a se păstrează o astfel de mască, degradată, mîncată de rugină şi cu obrazul stîng şters în întregime.

SINGURĂTATEA LUI IOV

Părul cîrlionţat i-a căzut, numai pe creştetul capului a continuat să-i crească o şuviţă rebelă, de grosimea a două degete. Cînd şuviţa s-a-ntins îndeajuns, Iov şi-a luat obiceiul s-o împletească şi s-o despletească zilnic, de mai multe ori, pentru a-şi omorî timpul. Apoi şi-a strîns-o într-un coc, cu multă migală şi lucrul acesta i-a dat o deosebită satisfacţie. Îi plăcea să-şi privească umbra pe nisip şi să remarce continua şi rapida creştere a cocului; în ziua cînd umbra acestuia s-a arătat la fel de înaltă ca cea a trupului, Iov şi-a cunoscut marea, nesfîrşita singurătate. Cu o piatră ascuţită şi-a tăiat părul din rădăcină, hotărînd să-şi facă din el o legătură pentru coapse. Sexul i se despicase la vîrf, în aşa fel încît nu mai putea şti acum dacă are două mădulare vîrtoase ori numai unul, nemernic şi neputincios, şi se simţea oarecum ruşinat din această pricină.

URÎŢENIA LUI IOV

Fără ştirea lui, urîţenia i s-a desăvîrşit, ispitind la idolatrie. Un vraci a căzut mort la simpla-i vedere, un bărbat în puterea vîrstei şi-a pierdut minţile visîndu-l, şi un copil a alergat trei zile şi trei nopţi fără odihnă printre coline, după ce, întîmplător, i-a zărit umbra.

Pe bună dreptate, Iov a început să fie socotit ca o primă, fatidică şi prevestitoare arătare a Şeolului. Judecătorii din ţinuturile învecinate au decis ca de aici înainte execuţiile paricizilor şi deicizilor să se facă prin simpla înfăţişare a acestora dinaintea sa; călăii, recrutaţi din rîndul orbilor, nu avea de ce se teme. Condamnaţii ce nu voiau să-l privească în faţă şi s-o sfîrşească astfel mai repede erau ţintuiţi în cruce de jur împrejurul văgăunii lui.

Asta l-a supărat pe Iov, căci îi invidia prea tare pe cei ce puteau muri şi, cum era firesc, nu suporta să-i aibă atît de aproape. Săpînd o groapă şi ţinînd în gură o trestie prin care respira, şi-a ascuns capul sub nisip.

Un an încheiat a stat astfel, aidoma unui muşuroi diform, iar cînd a dat să-şi înalţe iarăşi fruntea spre cer, a înţeles că-şi pierduse chipul, că masca hidoasă-i căzuse de pe faţă şi-n locul ei, pur şi simplu, nu mai apăruse nimic — avea gură, frunte, ochi, nări, dar trăsăturile i se şterseseră, obrajii i se contopiseră într-o pastă vîscoasă, şi nu mai semăna cîtuşi de puţin a om.

Descumpănit şi temător de-o nouă faimă, s-a refugiat, neştiut de oameni, într-un deşert pietros. Acolo a avut parte de o ultimă revelaţie, remarcînd că ori de cîte ori se aşeza trudit pe pietre triunghiulare, neapărat triunghiulare şi identice cu cele apărute-n visul marelui şi împlătoşatului hipopotam, pe suprafeţele verticale ale acestora îi apărea cu limpezime chipul, chipul cel vechi, dinaintea căderii, frumos şi viril, rămînînd întipărit aidoma unei peceţi în roca dură.

E greu de spus cît timp i-a trebuit lui Iov să găsească şi să prefacă toate pietrele triunghiulare ale pustiului în imagini ale sale (treizeci de mii la număr, spun unele cărţi esoterice) — cert e că la capătul acestei încercări şi-a recăpătat înfăţişarea omenească şi avuţiile pierdute i-au fost înturnate înzecit. Căsătorindu-se, a avut fii şi fiice.

Neamul lui Iov a fost un neam blestemat. Prin legămînt de sînge, copiii, nepoţii şi strănepoţii lui au fost nevoiţi să-şi petreacă vieţile asemeni celor mai dispreţuiţi robi din carierele de piatră, nimicind mărturiile idolatre din pustiu, sfărîmînd obstinaţi, fără speranţă şi aproape nebuni zecile de mii de chipuri ale Părintelui.

DON QUIJOTE ÎN EXIL

1 INTRODUCERE

Imediat după publicarea primei cărţi despre don Quijote, flagelul imitaţiei neasemuitului hidalg s-a întins în tot regatul. A apărut chiar o mică lucrare (grabnic interzisă de Inchiziţie) cu titlul *Imitatio Domini Quijote.* În vremea cînd neştiutorul cavaler din La Mancha trecea prin peripeţiile ce aveau să fie istorisite de Cervantes în a doua parte a cărţii sale, în Spania se aflau deja peste o mie de hidalgi ce-şi spuneau don Quijote, călărind pe bidivii deşelaţi, avînd scutieri pe nume Sancho şi împărţind dreptatea după capul lor.

Acest fapt a dus, cum e lesne de înţeles, la o serioasă perturbare a ordinii sociale. Nici chiar o invazie a maurilor — se estima — nu ar fi putut provoca atîta tulburare şi nelinişte, faptele cavalerilor Tristei Figuri fiind întru totul demne de ale modelului lor.

Proliferarea nu le-a putut fi oprită, cu toate că persecuţiile şi pedepsele ce li se aplicau au ajuns deosebit de drastice. Dimpotrivă, confreria quijotescă s-a întărit şi mai mult după martiriul cîtorva dintre adepţii ei. Cincizeci de ruguri s-au aprins pentru a mistui cavaleri pe nume don Quijote şi cinci sute de condamnări pe viaţă la galere au fost puse în seama aceluiaşi nume.

Acţiunea cavalerilor quijotişti risca să atingă proporţiile unei răzmeriţe populare şi chiar ale unui război civil, cînd împuterniciţii regelui au luat, în sfîrşit, o măsură salvatoare, hotărînd exilarea *marelui suspect,*

autenticului don Quijote de la Mancha — exilare ce avea ca scop demascarea şi ruşinarea tuturor celor ce i se substituiseră. Nu le-a fost greu, fireşte, să găsească motive. Pe lîngă generarea catastrofalului fenomen de masă, în seama venerabilului hidalg au mai fost puse, cu probe suficiente, şi alte păcate, ca de pildă: eliberarea unor osîndiţi din lanţuri, rănirea gravă a unui vizcain, atacarea din senin a doi benedictini, grave pagube materiale pricinuite morilor de vînt din şesul Montielului şi multe, multe altele.

Într-o noapte, pe cînd mai zăcea încă bolnav şi istovit de ultimele sale isprăvi, don Quijote a fost ridicat de o unitate înarmată a Sfintei Hermandad, comandată de trei juzi inchizitori, şi purtat apoi, vreme de mai multe luni, prin Spania, spre a fi înfăţişat tuturor ca adevăratul cavaler al Tristei Figuri, exilat pentru totdeauna din regatul pe care îl supusese atîtor grave zguduiri.

Don Quijote a fost fericit peste măsură în tot acest timp, neluînd seama nici la lanţurile ce-i împovărau mîinile şi picioarele, nici la belciugul ce-i fusese petrecut în jurul gîtului — lucru care nu trebuie să mire, deoarece nici chiar în cel mai îndrăzneţ şi tainic vis de mărire al său nu cutezase să-şi închipuie un tur de triumf asemănător celui pe care i-l prilejuiau călăii săi. Realitatea întrecu pentru prima oară cu mult aşteptările sale. Fu în al nouălea cer ori de cîte ori convoiul ce-l însoţea străbătu străzile unor mari oraşe ori se opri în mijlocul tîrgurilor, pentru a da citire numelui, faptelor şi sentinţei sale. Faima lui atinse culmi inimaginabile; cîştigă mai multe inimi ca niciodată. Apariţia sa într-un loc sau altul deveni prilej de serbări populare, de bîlciuri — prosperară iluzioniştii, trupele ambulante de teatru, păpuşarii şi artizanii de toate categoriile. Se făcură gravuri şi miniaturi după chipul său; i se tipăriră numaidecît toate discursurile ţinute în acest timp. Fu bătut cu pietre şi călcă pe covoare de flori şi de mantii purpurii.

Cunoscu, aidoma unui principe, toate bucuriile şi tristeţile slavei. În mai multe rînduri, tineri exaltaţi atacară convoiul ce-l străjuia şi încercară să-l elibereze — însăşi garda regală fu trimisă în cele din urmă să-i asigure paza. Numele-i ajunse pe toate buzele.

Hidalgul nu se mai simţi nici istovit, nici bolnav, şi dacă fusese vreodată în pragul morţii, aceasta se întîmplase cu siguranţă numai în paginile prevenitorului Cervantes, care presimţise consecinţele dezastruoase ale faimei eroului său şi voise de aceea să-i închidă ochii înainte de a le vedea împlinite.

După ce toate drumurile şi cetăţile Spaniei fură colindate în acest chip, după ce din amvoanele catedralelor şi din înălţimea turnurilor de strajă fu vestită tuturor sentinţa neasemuitului hidalg, ziua sorocită expulzării sale din ţară sosi şi don Quijote fu îmbarcat împreună cu Rocinante pe o corabie cu destinaţia necunoscută. Lui Sancho nu i se îngădui să-şi urmeze stăpînul, ca nu cumva cuplul din nou reunit să-şi continue aventurile pe alte meleaguri. Don Quijote îşi puse scutierul să jure în ultima clipă a despărţirii că va veghea necurmat asupra domniţei sale Dulcineea del Toboso (ceea ce Sancho şi făcu pînă la moarte), apoi apele-i despărţiră pentru totdeauna. Ca urmare, regatul îşi regăsi pentru o vreme pacea şi confreria quijotescă se autodizolvă. Amintirea şi faima hidalgului dăinuiră însă în legende. Una dintre ele, mai cu seamă, are darul de a ne releva renumele de care continuă să se bucure cavalerul printre compatrioţii săi. Aceasta, vorbind despre sfîrşitul timpurilor şi al lumii, hotăra că *atunci* îi va fi dat neînfrîntului hidalg să săvîrşească cea mai măreaţă şi de veşnică pomenire faptă a sa, şi anume înfruntarea celor patru cavaleri ai Apocalipsului într-o luptă dreaptă, fără egal, ai cărei sorţi de izbîndă cărţile profetice nu-i dezvăluie. Titlul ei complet — pentru cei ce doresc să se încredinţeze de adevărul spuselor noastre — este: *De la Jamás imaginada y espantable lucha del Caballero de*

*la Triste Figura patrocinado por San Jorge con los cuatros jinetes del Apocalipsis patrocinados por Lucifer.**

2 „SANTA QUIJADA"

„Santa Quijada" — Sfînta Falcă — fusese botezată odinioară, în vremurile ei bune, corabia căreia i se încredinţase misiunea de a-l duce pe don Quijote în exil.

Erau unii marinari bătrîni — obişnuiţi ai speluncilor din Cádiz — care susţineau că denumirea i se trage de la carena sa, făurită în întregime din falca străvechiului Leviatan, dar alţii, mai puţin bătrîni şi fanteşti, socoteau că numele-i aminteşte doar de o cumplită luptă, purtată cu mulţi ani în urmă, împotriva aceluiaşi mitologic animal. Şi unii şi alţii erau de acord asupra vechimii ei — aproape nu se afla lup de mare care să nu fi navigat măcar o dată sub flamura sa.

„Santa Quijada" participase la Conchistă şi prova ei brăzdase toate oceanele lumii, dar de mai bine de zece ani — fiind socotită inutilizabilă — nu mai părăsise cheiurile Cádizului. Hoţii, cerşetorii şi ucigaşii o transformaseră în lăcaş şi adăpost al lor — în cabina căpitanului, mai spaţioasă, se instalase chiar un original bordel; un cămătar abil făcuse avere închiriind noapte de noapte, la un preţ de nimic, priciurile rezervate echipajului; o cîrciumă rău famată prosperase în bucătăria cu miros de peşte rînced, iar în cală, la lumina făcliilor, se sfîrşiseră jalnic mai multe dispute între tîlhari de seamă.

---

* Neasemuita şi înspăimîntătoarea luptă a cavalerului Tristei Figuri — patronat de Sfîntul Gheorghe — cu cei patru cavaleri ai Apocalipsului, patronaţi de Lucifer.

Cînd autoritățile hotărîseră să repună corabia pe linia de plutire, fusese nevoie de un adevărat asalt pentru a o putea smulge din mîinile pungașilor, tîrfelor și cerșetorilor din port. În urma asaltului, ca și a rușinoaselor profanări la care fusese supusă vreme de un deceniu, „Santa Quijada" fu gata să se scufunde. Meșteri pricepuți dar cam zoriți, o salvară însă, o călăfătuiră din nou, îi îndreptară pe cît cu putință catargele, îi înlocuiră pînzele, galionul, cîrma și, lăsînd restul în voia Proniei cerești, o declarară aptă să înfrunte iarăși mările.

Lătăreață, cu prova la fel de greoaie ca și pupa, cu bordajul ciuruit și arborada amețitor de încîlcită, „Santa Quijada" se deosebea prea puțin de acele nefericite corăbii ale invincibilei Armada care fuseseră de curînd nimicite de furtuni și de flota amiralului Howard. Greementul său era alcătuit dintr-un adevărat hățiș de grandee, brațe, vergi, draiuri, fungi, balansiere, parîme și funii, iar coverta ascundea la fiecare pas o capcană, o trapă secretă, ce servise înainte afacerilor tîlhărești. Gabia îi fusese îmbrăcată odată în plăci de argint, pentru a cinsti locul de unde se zărise pentru prima oară Pămîntul Nou, dar acum, fiind despuiată de podoabe, se înfățișa jalnic ochiului. Scîndurile dunetei și ale teugii erau mai toate găunoase și plesnite, iar în cabine mișunau păduchii și purecii. În cală, pe parcursul călătoriei, marinarii aveau să descopere, în saci bine mascați, oseminte omenești, ceea ce dovedea că „Santa Quijada" slujise dubioșilor săi locatari drept cimitir și cavou. Șobolanii, deși se purtase un război crunt împotriva lor, continuară să roadă măruntaiele corăbiei și liliecii, pătrunși cine știe cum înlăuntru-i, să se izbească nopți la rînd de pereții ei.

„Santa Quijada" se asemăna acelor ruini din cuprinsul cărora era de ajuns să clintești o singură piatră pentru ca totul să se întoarcă în pulbere. Fiecare clipă a dăinuirii sale pe valuri era un adevărat miracol. Căpi-

tanul Samsón María y Hernández de Palmolivo notă pe cea dintîi filă a Jurnalului său de bord, sub un motto ce avea să însoțească de aici înainte fiecare notație („Slavă cerului și celor de sus pentru această *clipă* în care nu ne-am scufundat încă") următoarele gînduri, pe cît de amare și triste, pe atît de adevărate: „De mult nu mai am nici o îndoială că regele voiește moartea tuturor celor pe care i-a silit să se îmbarce pe această relicvă. Echipajul e format din condamnați la galere cărora li s-a făgăduit eliberarea la capătul drumului. Dar la ce bun? Călătoria pe «Santa Quijada» de fapt o condamnare la moarte cu termen neprecizat. Mai devreme sau mai tîrziu, oricum, ne vom scufunda. De ce îmi voiește mie pieirea măritul stăpîn, bănuiesc . . . Dar ce păcate au oare de ispășit ceilalți doi? Mi s-a dat de înțeles că, din ceasul în care o vom părăsi, Spania nu va mai avea înlăuntru-i nici un dușman de temut. Să fie oare așa? Am ajuns la o vîrstă pe care mulți o invidiază, dar niciodată nu mi-a trecut prin cap că dușmanii regatului ar fi numai *trei* . . ."

3 SANCHO

Dușmanii Spaniei erau de fapt patru — doar că, de ultimul dintre ei, căpitanul Samsón nu avea știre (căci se îmbarcase clandestin pe „Santa Quijada"), și nici nu avea să afle prea curînd, deoarece don Quijote îl ținu ascuns o lună în cabina sa, unde, dealtfel, îl și găsise pitit sub pat în cea dintîi noapte a călătoriei. Numele acestuia era Sancho Ulmenia, eretic și specialist în istoria Inchiziției.

Operele sale fundamentale — pe care le citi pagină cu pagină cavalerului din La Mancha — se numeau: *Despre moarte ca trupească și sufletească cunoaștere a*

*focului** și *Istoria plină de bazoase întîmplări și de jalnice fapte a maicei noastre Inchiziția, povestită de umbra lui Torquemada***. Titlul acesteia din urmă nu era o glumă, sau, mai bine-zis, nu era o glumă de care se făcea vinovat Sancho, ci însăși natura-mamă care-i dăruise o stînjenitoare și incredibilă asemănare cu răposatul inchizitor general al creștinătății.

Jucîndu-și de minune rolul de fantomă, Sancho Ulmeria pătrunsese în rîndurile capilor Inchiziției, susținînd că e însuși Torquemada, întors din moarte pentru a-i mustra și a le cerceta faptele. Mai mulți inchizitori generali muriră de groază în acel timp și alții se închiseră de bunăvoie în mănăstiri retrase. Vreme de un an, cît substituirea sa nu fu descoperită, Sancho avu acces la cele mai secrete documente ale Sfîntului Oficiu și lucră neîntrerupt la desăvîrșirea Istoriei sale (cu ajutorul, firește, a cincizeci de consilieri și secretari particulari). Repus în toate drepturile de mare inchizitor, îl întîlni pe rege și pe granzii de Spania, prilej cu care îi făcu pe aceștia albie de porci — pentru că, nu-i așa, ce se putea întreprinde împotriva unui mort?

Acțiunea lui înlăuntrul inchizitorimii fu similară cu cea a neînfricatului hidalg în rîndurile cavalerimii rătăcitoare. Unor vestiți eretici și liber-cugetători li se comută pedeapsa cu moartea la exil pe viață în țări exotice ori în Franța și multor agenți în sutane li se hotărî pieirea sau încarcerarea în beciuri afunde. Sediul Oficiului fu mutat într-un subsol insalubru, drept care majoritatea funcționarilor începură să scuipe sînge, și totodată fu emisă legea conform căreia oricare osîndit la mistuirea pe rug putea obține iertarea, oferind călăului, în locul său, un animal de casă.

---

* *De la muerte como cognición física y espiritual del fuego*, Barcelona, 1607.

** *La historia llena de graciosos sucesos, lamentables hechos y procesos de nuestra madre la Inquisición, contada por la sombra de Torquemada*, Madrid, 1615, concesiunea tipăririi acordată lui Juan de la Cuesta.

În acel an de pomină, fură sacrificați cinci mii de porci, trei sute de boi, cincizeci de măgari, zece mii de capre, trei mii de oi și — rușinos lucru — trei cai.

Cine știe unde ar fi dus toate acestea dacă Sancho Ulmeria n-ar fi făcut în cele din urmă o greșeală gravă, neputîndu-se împotrivi ispitei de a-și publica sub numele de Torquemada eretica lucrare asupra morții și focului.

Supus caznelor, își mărturisise adevărata identitate, după care reușise să evadeze și rămăsese ascuns în munți trei ani. Cînd revenise printre oameni, fusese prins numaidecît, atît datorită blestematei asemănări, cît și datorită orgoliului său ce nu-i îngăduise să-și schimbe veșmintele de mare inchizitor.

Trebuie spus, dealtfel, că și în fața lui don Quijote apăruse costumat în aceleași veșminte inconfundabile. Deoarece fusese urcat de trei ori pe ruguri aprinse, izbutind tot de atîtea ori să scape dintre flăcări în ultima clipă, anumite părți ale trupului îi erau grav vătămate — mai cu seamă mîinile. Pentru a și le ascunde, Sancho Ulmeria se folosea de o pereche de mănuși lungi pînă la cot și roșii ca para focului, de care se simțea foarte mîndru și pe care, la drept vorbind, le purta cu o rară distincție. Avea trupul mărunt și pielea smeadă. Ochii oblici, cu pleoape enorme și grele, dădeau chipului său o aparență demonică și somnolentă. Fruntea îngustă, aproape triunghiulară, îi era tăiată de striuri neverosimil de adînci și urîte. Altfel, avea o voce profundă, învăluitoare, și lui don Quijote îi plăcea să-l asculte povestindu-și în orele tîrzii peripețiile — cu atît mai mult cu cît Sancho Ulmeria se arăta un bun cunoscător al aventurilor hidalgului și nu era deloc zgîrcit în laude.

Cunoscînd aproape pe de rost cartea lui Cervantes — care, între altele, îi servise și ca îndreptar în existența lui de fals inchizitor — îl minuna adesea pe don Quijote, recitînd capitole întregi, fără greșeală — neuitînd un cuvînt și neadăugînd nimic de la el — cu talent demn de un mare histrion. De la aceste

recitări, cei doi trecură la dialoguri în care don Quijote se interpreta pe sine, iar Sancho Ulmeria pe fostul scutier Sancho Panza. Peste o vreme, epuizînd de mai multe ori toate discuțiile consacrate, începură să improvizeze altele noi, în contextul unor aventuri imaginare. În cele din urmă, don Quijote îi propuse lui Sancho Ulmeria să-i devină scutier (dar numai pe timpul călătoriei, urmînd ca după aceea să se despartă) și acesta acceptă, pe de o parte pentru a-și reglementa situația pe corabie și pe de altă parte deoarece, în adîncul inimii, se recunoștea a fi un convins și consecvent quijotist.

În aceeași zi cei doi se arătară împreună pe punte și atît căpitanul Samsón, cît și echipajul de pe „Santa Quijada" îl primiră cu bunovăință și fără prea mare mirare pe Sancho Ulmeria. Spre a le răsplăti generozitatea, don Quijote hotărî ca, imediat după cină, să le descrețească puțin frunțile, interpretîndu-le (secondat de Sancho) duhlia convorbire din capitolul IX al Cărții aventurilor sale. Reprezentația dată atunci fu prima dintr-un lung șir de reprezentații ce avea să transforme trista adunătură de osîndiți de pe „Santa Quijada" într-un grup unit de fanatici adepți ai quijotismului.

4 DOUĂ ISPRĂVI

Cea dintîi faptă a hidalgului pe mare fu legată în chip firesc de stihiile dezlănțuite de aceasta, într-un ceas potrivnic. Nori cumpliți la vedere începură să se strîngă la marginea orizontului. Echipajul își făcu rugăciunea din urmă și căpitanul Samsón, notînd poziția navei, își închise Jurnalul de bord într-o sticlă, ținînd-o la îndemînă, gata s-o arunce în valuri la primul semn de scufundare. Se părea că „Santa Quijada" își trăiește ultimele clipe, cînd don Quijote ieși pe punte cu

armura și armele strălucindu-i amenințător în lumina plumburie a cerului. Privi în jur cu ochi furibunzi și le ceru marinarilor să se liniștească, bizuindu-se pe vitejia lui. Îi încredință că duhurile vrăjmașe ce se osteneau acum să ațîțe valurile vor fi domolite și rușinate de spada lui. La urma urmelor, nu era pentru prima oară că le înfrunta. Porunci apoi, și nimeni nu i se împotrivi, atît de disperată era situația, ca trupul să-i fie legat fedeleș de catargul cel mare, pentru a nu-i fi răpit cumva în adîncuri, lăsîndu-i-se libere doar mîinile. Aminti tuturor că fapta ce va să o săvîrșească e numai și numai întru slava Dulcineei sale, pe veci părăsită și înlăcrimată, îl chemă pe însuși Belzebuthul mărilor să se înfrunte cu dînsul. Echipajul, întărîtat și disperat, repetă într-un glas cuvintele provocării, după care, scoțînd strigăte sălbatice, se rîndui pentru luptă, înarmat pînă-n dinți, după pilda cavalerului.

Și Belzebuth, ascuns în pîntecul unor valuri uriașe, răspunse chemării și sabatul mării se dezlănțui. Scîrțîind din toate încheieturile, „Santa Quijada" începu să facă temenele în stînga și-n dreapta, doar-doar va fi cruțată de o izbitură mortală. Cu instinctul sigur al unei corăbii rutinate, nu încercă să înfrunte munții de apă, lovindu-se în schimb de valurile mai mici, folosindu-se de cea mai neînsemnată pală prielnică și împotrivindu-se din răsputeri căderilor abisale. Aidoma unui soldat prea bătrîn pentru a mai căuta în bătălie altceva decît supraviețuirea, „Santa Quijada" luptă rînd pe rînd cu perfidie, cu lașitate, cu disperare, cu șiretenie.

Onoarea sa fu salvată de don Quijote, care își asumă fără șovăire partea eroică, primejduită a încleștării. Lumina fulgerelor îl surprinse întotdeauna în atitudini neînfricate, lovind în crestele valurilor, împroșcînd spumă, despicînd cu lancea val după val și ocărînd neîmblînzit nevolnicia dușmanului. Datorită lui, după primele clipe de groază, oamenii își reveniră, străduindu-se să-i ajute, cum puteau, încercatei corăbii. Toate

catargele avură de suferit, afară de cel pe care-l sprijinea Neînvinsul. Cala începu să se umple cu apă. Izbit de valuri, sufocîndu-se, don Quijote nu-şi domoli nici o clipă mînia, căci neavînd cum să dea un pas înapoi, trebui să se arate mereu la înălţime.

Contrazicînd pe cei mai faimoşi autori de cărţi cavalereşti, ce susţineau că puterea unui cavaler sporeşte pe măsură ce acesta ajunge să se hrănească din trupul duşmanului său, don Quijote, cu cît înghiţea mai multă apă sărată, cu atît se simţea mai părăsit de vlagă. Continua totuşi să izbească în stînga şi în dreapta, strigînd cît îl ţinea gura că, fără îndoială, infernul se strămutase cu totul în mare, că dracii toţi luaseră în cîrcă valuri pentru a-i potopi, şi chemînd toţi arhanghelii cunoscuţi şi necunoscuţi în ajutor.

Nu că s-ar fi temut (îşi spuse el într-o fulgerare de gînd), dar presupunînd că va învinge iadul de unul singur, nu-i va mînia oare pe cei de sus? — sau (nepotrivire ce-l supăra în cel mai înalt grad) biruind numai el, cum oare va putea respecta legea cavalerească, trimiţînd domniţei sale curate o întreagă legiune de lighioane diavoleşti, spre a-i slăvi frumuseţea şi a-i relata desfăşurarea glorioasei lupte?

Slăbiciunea ce-l cuprinse de la un moment dat o puse numai în seama ostenelii şi a marelui număr de diavoli despicaţi pînă atunci din creştet în tălpi. Încredinţat că şuvoaiele ce-i scăldau trupul erau şiroaie de sînge, se scutura plin de scîrbă, temîndu-se că nici apele Guadalquivirului nu-l vor putea curăţi vreodată de acea spurcăciune. Din crestele înspumate i se arătau capete rînjite, monstruoase şi, pentru a le fi pe măsură, dovedindu-şi totodată dispreţul, hidalgul îşi schimonosea faţa în chip înspăimîntător. Cei ce-l zăriră în acele clipe simţiră nevoia acută să-şi facă mai multe rînduri de cruci. Don Quijote luă parte cu atîta patimă la acel sabat, încît îi mai lipsi foarte puţin pentru a deveni el însuşi un diavol deşucheat şi năstruşnic. Pătruns de demonism, cu ochii lucindu-i smintiţi în fundul capului, hidalgul îl

pofti în cele din urmă pe însuși Lucifer să i se arate dinainte, pentru a decide o dată pentru totdeauna soarta acestei bătălii. Fură clipe înălțătoare în care don Quijote se simți aidoma Cidului înfruntînd singur, în strîmtoarea Roncevaux, armiile păgînilor. Însuflețit de amintirea ilustrului model, cavalerul se spurcă și mai tare la gură, proferînd amenințări atît de usturătoare, că ar fi putut scoate din sărite și un sfînt, darmite pe starostele dracilor. Așa că, sătul de insulte, Satana se înveșmîntă într-un titanic val care-l izbi în plin pe don Quijote, lăsîndu-l năuc, fără grai și fără cunoștință, atîrnînd moale ca o cîrpă de catarg, și tîrî totodată corabia pe buza unei înspăimîntătoare prăpăstii, aproape o leghe.

Mulțumiți, pare-se, cu această derizorie corecție, Lucifer și acoliții săi părăsiră marea — la urma urmelor nici ei nu prea agreaseră acel mediu, obișnuiți fiind cu pîrjolul și căldurile exotice. Furtuna se îndepărtă, „Santa Quijada" își regăsi echilibrul, și o rază de soare, miraculoasă, străbătu prin pînza de nori, aureolînd trupul căzut în nesimțire al cavalerului.

De pe brațul stîng scutul îi dispăruse, iar în dreapta abia se mai ținea un ciot de lance sîngeriu (în cursul ultimei izbituri, fără să vrea, hidalgul se rănise pe sine în coastă). Multe alte răni și vînătăi îi glorificau chipul și mădularele. Lumina supranaturală ce cădea asupră-le, ca și îndepărtarea din senin a furtunii care se vestise atît de îndelungată, îi făcu pe înfricoșații marinari să-l asemuie pe don Quijote cu însuși Moise, cel ce despărțise cu toiagul său apele Mării Roșii, salvîndu-și tovarășii de exil.

Dezlegat de catargul mare, pe care-l salvase cu prețul zdrobirii măruntaielor sale, hidalgul fu supus unei alte cazne. Pîntecu-i prea plin fu așezat pe-un butoi și rostogolit de mai multe ori înainte și înapoi, pentru a da afară toată necurăția din care se îndestulase pînă atunci. Purtat pe brațe în cabina sa, fu lăsat apoi în grija lui Sancho. Acesta-i obloji trupul timp de o săp-

tămînă, neuitînd ca în fiecare clipă de luciditate a stăpînului său să-i slăvească neîntrecuta bravură. Mai degrabă aceste laude şi nevoia de a culege grabnic laurii gloriei decît stîngacele îngrijiri ale soutierului îl puseră pe picioare pe aprigul cavaler. Într-o bună zi, el ieşi nesprijinit pe punte şi entuziasmul echipajului nu mai cunoscu margini. Luat pe umeri, fu ovaţionat îndelung şi cîţiva exaltaţi i se închinară cu smerenie.

Pricepîndu-se la scris mai bine ca oricare altul, Sancho nu ezită să alcătuiască chiar în acea săptămînă o scurtă relatare a luptei lui don Quijote cu Satana (deghizat în zeul păgîn al apelor), relatare ce avea să intre mai tîrziu cu titlu de mărturie directă, de netăgăduit, în analele quijotismului.

Puţin a lipsit atunci ca echipajul în spontana şi naiva lui recunoştinţă să nu-l sanctifice pe bravul mancheg. Din fericire, însă, pentru toată lumea, cea de a doua ispravă a sa veni la timp, răcorind minţile prea înfierbîntate.

De mai multă vreme, Rocinante suferea de rău de mare ori de-o altă boală necunoscută. Căutînd s-o descopere, don Quijote ajunse la convingerea că bidiviului său îi lipseau aventurile, aerul unor vaste întinderi şi, fără îndoială, şaua în care să-şi poarte faimosul stăpîn. Hotărî prin urmare să-l încalece din nou şi, înfruntînd toate primejdiile punţii legănătoare, să-i dea ocol, la trap, de cîteva ori. Căpitanul şi Sancho încercară să-i schimbe gîndul, dar toate argumentele invocate de ei se dovediră de prisos. Hidalgul ţinea prea mult la armăsarul său pentru a-l părăsi într-o atare restrişte. Mîngîindu-i aşadar urechile blegite, îi făgădui pe curînd aventuri fără de seamăn, după care marinarii, folosind scripeţi improvizaţi, îl ridicară cu chiu cu vai pe covertă. Acolo însă se iviră alte probleme. Tangajul corăbiei era prea mare şi Rocinante se vedea în fiece clipă ameninţat să se prăbuşească peste bord. În grabă, fu încins cu funii de şa, de picioare, de mijloc, de coadă — în fine, de fiecare parte a trupului în jurul căreia se

putea petrece o funie — și priponit în așa fel încît nu mai putu face nici o mișcare. Într-o parte și alta a sa, țineau de funii cîte zece oameni, Sancho apucase de hățuri, dirijîndu-le celorlalți manevrele, iar căpitanul cu restul echipajului se străduia să-i găsească corăbiei o cărare cît mai lină.

În aceste condiții începu jalnica aventură a înconjurului punții. Mai întîi, încurcîndu-se în funii, don Quijote încercă să încalece și reuși într-adevăr la a șaizeci și patra încercare. Apoi, cu multă delicatețe, lovi în coastele armăsarului, dar acesta nu se putut clinti din loc. Ochii îi erau ieșiți din orbite și te-apuca mila văzînd cum îi tremură gleznele. Strînsoarea funiilor slăbi. Rocinante făcu primul pas, apoi încă unul, dar dezastrul întîrzie să se petreacă. Atunci cînd „Santa Quijada" se înclina într-o rînă, Sancho dădea o comandă ascuțită și zece funii întinse la limită rețineau trupul bidiviului pe punte. O fracțiune de secundă echilibrul se restabilea și calul putea înainta încă un pas, după care ceilalți zece oameni trebuiau să se opintească, pentru a împiedica prăbușirea. Latura dinspre tribord fu străbătută astfel fără nici un incident — mai greu fu în momentul în care Rocinante trebui să cotească. Se împletici și cu siguranță ar fi căzut dacă toată lumea nu s-ar fi repezit la funii, săltîndu-l pur și simplu în aer. Speriat de această nedorită levitație și de panica din jur, îndată ce atinse iarăși scîndurile punții cabră, încercînd să scape de povara călărețului. Don Quijote se ținu demn în spinarea săltăreață și Sancho izbuti să numere în gînd pînă la zece — mirîndu-se de iscusința stăpînului său — cînd acesta, proiectat din șa cu capul înainte, se izbi zdravăn de lemnul tare al copastiei. Rocinante fu coborît neîntîrziat în boxa ce-i era rezervată, iar cavalerului, căruia i se clătinaseră creierii și începuse a aiura, i se dădură primele îngrijiri. Ajunse să fie dus din nou pe brațe în patul de suferință, de astă dată, însă, ca urmare a unei isprăvi prea puțin memorabile. (Unii autori se feresc chiar să o pomenească printre faptele

săvîrşite de don Quijote pe mare — omisiune explicabilă, deoarece întîmplarea nu e dintre cele exemplare, fiind mult mai prejos de altele, asemănătoare, de pe uscat.)

Pe „Santa Quijada", nefericita păţanie provocă un mic război în care cele două grupe de oameni ce mînuiseră funiile se acuzară rînd pe rînd de neîndemînare şi rea-voinţă, tăbăcindu-şi bine trupurile şi învineţindu-şi reciproc ochii. Nimeni nu se gîndi, fireşte, să pună pe seama cavalerului, a stîngăciei ori a ideii sale trăsnite de a călări pe covertă, cele întîmplate. Spre a salva situaţia, obrazul stăpînului său şi pentru a şterge urmările nefaste ale întîmplării, Sancho recurse la o soluţie care se dovedi cu timpul providenţială. În numai cîteva ore, văzînd cum se încing spiritele şi întrevăzînd ameninţarea unor fracţiuni în sînul spontanei comunităţi quijotiste, el compuse primele strofe ale *Imnului către don Quijote*, cărora aveau să li se adauge altele, la fiecare nouă faptă a Neînvinsului pe mare.

Imnul a răsunat de multe ori pe „Santa Quijada", dar de ajuns la urechile noastre n-a ajuns, deoarece don Quijote s-a împotrivit — din modestie ori din cine ştie ce altă raţiune — răspîndirii lui pe meleagurile unde fusese exilat. Printr-o minune, din manuscrisul distrus de Sancho s-au păstrat cîteva cuvinte, îndeobşte cele rimate, de la sfîrşitul versurilor (Dulcineea, fire, uimire, prostire; de Rocinante prăvălit, îmblătit, strivit, nimicit; altruismul, quijotismul, servilismul; luptat Satana, satanismul) şi de asemenea refrenul: „În veci trăiască quijotismul".

5 TRISTUL BARTOLOMÉ

În ordinea importanţei, părintele Bartolomé cel Trist era al doilea mare duşman al Spaniei după cavalerul din La Mancha.

Pe „Santa Quijada“ fusese îmbarcat din trei motive: în primul rînd pentru a nu ajunge niciodată la destinație, în al doilea rînd spre a se masca această intenție, destinația corabiei nefiind alta decît Noua Spanie (țara sa de adopțiune în care, după o strădanie de peste douăzeci de ani, își cîștigase apelativul de mare Protector al Indienilor) și în al treilea rînd — să nu uităm cît de catolică era Spania — pentru că orice vas, și cu atît mai mult un vas al morții, trebuia să-și aibă preotul său. După un an de exil, părintele Bartolomé era, așadar, singurul care putea socoti pe drept cuvînt că e repatriat.

Dragostea sa pentru indieni se dovedise atît de adîncă și neprefăcută, încît de la o vreme cu greu mai putuse fi deosebit de unul dintre ei — înfățișarea i se schimbase cu totul, pielea îi căpătase o altă culoare, trăsăturile i se remodelaseră și conformația trupului îi suferise prefaceri uluitoare. Doar ochii și privirea lor, deopotrivă melancolică și viguroasă, îi trădau obîrșia. În rest, părea că-n adîncul lui se insinuase un altul, un frate geamăn, născut și crescut sub alt soare. În urmă cu treizeci de ani, știrile despre semințiile enigmatice de la celălalt capăt al lumii însemnaseră pentru el făgăduiala unei a doua nașteri — făgăduială ce se împlinise: deși născut în Castilia, din părinți cu sînge neamestecat, părintele Bartolomé putea fi considerat — fără riscul unei prea mari erori — cel dintîi metis conștient de sine și fervent al Lumii Noi.

În această calitate, care-i poate surprinde doar pe cei neavizați, organizase el rezistența băștinașilor din Noua Spanie, rezistență ce culminase cu celebrul marș început printre ruinele Tenochtitlanului și încheiat, după multe peripeții, la marginile oceanului. În cronicile vremii — oficiale sau clandestine — marșul era pomenit ca cea mai mare mișcare populară inițiată împotriva conchistadorilor. Rechemat în țară pentru această acțiune, Protectorul își continuase demersurile nesfioase și directe pe lîngă rege, devenind în scurt timp unul dintre cei mai

dificili și incomozi misionari. Așa că toți voiră să-l știe din nou cît mai departe de Escorial.

Cei care îi orînduiseră întoarcerea în Mexic cu „Santa Quijada“ săvîrșiseră însă o mare greșeală, neținînd seama de compania ce-o va avea la bord, companie din toate punctele de vedere prea puțin indicată pentru un răzvrătit de talia lui. Încă din prima parte a călătoriei, cum era și firesc, părintele Bartolomé cel Trist pusese ochii pe don Quijote. Intuind cu o uluitoare clarviziune rolul istoric covîrșitor pe care-l putea avea răspîndirea idealurilor quijotiste în ținuturile pustiite și lipsite de orice speranță, intrate sub stăpînirea coroanei spaniole după Conchistă, își făgădui să-l cîștige pe marele mancheg de partea cauzei sale. Pentru început, își propuse să-l familiarizeze cu cele mai acute probleme ale Lumii Noi, introducîndu-l treptat și cu multă finețe în adîncul plin de miracole și de mizerii al acesteia. Calea pe care o alese fu demnă de un iezuit pătruns de subtilitatea augustină și de naivitatea franciscană și de aceea nu avu cum să dea greș. În cel puțin una din aceste capcane apostolice, don Quijote tot trebuia să cadă — și poate nu e întîmplător că el căzu, rînd pe rînd, în fiecare dintre ele.

Punîndu-și planul în aplicare, Bartolomé își făcu obiceiul să se așeze seară de seară pe puntea mare, cu picioarele încrucișate sub trunchi, cu bustul înclinat tinzînd spre orizontală și fruntea plecată cu smerenie dinaintea unui mic vas în care ardeau mirodeni, și să-și facă prea cucernicele rugi în strania limbă a aztecilor, pe care ajunsese să o cunoască la fel de bine ca și spaniola, însoțindu-și rostirea cu gesturi mistagogice, pentru a căror năstrușnicie cerșea neîncetat îndurare cerului. Sunetele primitive ale graiului nahúatl, cînd guturale, cînd mîngîietoare, asemănîndu-se unor incantații magice, stîrniră din prima zi curiozitatea și îngrijorarea lui don Quijote. Bănuindu-l pe abilul preot de niscaiva vrăji (care, cine știe, urmăreau poate să-i răpească vlaga cavalerească), se hotărî să-i ceară socoteală neîntîrziat și fără ocol.

Cu acest prilej își încinse spada, își puse coiful lui Mambrino pe creștet și luă o atitudine cît se poate de impozantă și dezinvoltă. Toate acestea, însă, nu-i slujiră la nimic, deoarece de la prima amenințare părintele Bartolomé se arătă dispus să-i dezvăluie taina vrăjilor sale, netăgăduind nici o clipă că ar fi vorba de altceva decît de vrăji. Îi pretinse doar să nu trădeze nimănui secretul limbii oculte. Sensibil la orice fel de mister, și ispitit cu atîta perfidie, don Quijote nu rezistă tentației, spunîndu-și că, la urma urmelor, de-i va fi dat vreodată să se lupte cu un vrăjitor, cunoașterea formulelor magice îi va da o armă de temut împotriva aceluia și o garanție în plus că va ieși biruitor. Astfel, cerînd și el cerului iertare pentru necurata îndeletnicire la care avea să se dedea (și încă în compania unui popă franciscan!), bătu palma cu Bartolomé cel Trist.

Relatarea acestui episod intitulat *Un fals și ridicol pact cu Satana*, într-un stil malițios și disprețuitor, atît de nepotrivit pentru un scutier și cronicar de felul lui Sancho, nu trebuie pusă decît pe seama excluderii acestuia de la subtilele lecții de limbă nahúatl pe care, cu începere din acea clipă, le luă zi de zi don Quijote. Închipuindu-și că pătrunde în adîncurile interzise ale magiei, el pătrunse în teritoriile nu mai puțin profunde și misterioase ale unei limbi străvechi; crezîndu-se inițiat în istorii oculte, el luă cunoștință de fapt de realitățile Conchistei și de situația politică și religioasă ce-i urmase; imaginîndu-și că stăpînește formule vrăjitorești, el ajunse în posesia unor date extrem de prețioase despre azteci și despre primii conchistadori.

Putem oare să-i facem o vină credulului cavaler că nu și-a dat seama la timp de înșelătorie, că nu a putut distinge dintru început între simbol și realitate, între Moctezuma și spiritul întunericului, între Quetzalcoatl și principiul speranței și al luminii, între Cortés și puterea nimicitoare, între Tenochtitlán și cetatea vrăjilor absconse? Ce altceva decît o operă a magiei negre putea să-i pară cavalerului nostru istoria Conchistei povestită

și convertită în termeni mitici de împătimitul Bartolomé? Ce altă impresie decît aceea a unei diabolice vrăjitorii putea să-i sugereze bunului hidalg istoria războiului în care seminții întregi fugiseră cuprinse de panică la vederea cailor, la auzul bubuiturilor de tun și la atingerea implacabilă a săbiilor de oțel? Cum altfel decît cu ajutorul unor duhuri ale aerului, ale apei și focului reușiseră acei cavaleri ai morții, puțini la număr, să supună zeci de mii de războinici?

Cu multă perseverență și răbdare, întunecîndu-i sau luminîndu-i mintea după vrere, părintele Bartolomé îl sili pe don Quijote să adopte, fără știre, psihologia și punctul de vedere al primilor azteci confruntați cu albii cuceritori. Pentru această bine intenționată, dar îndelungată amăgire a cavalerului Tristei Figuri, își primi însă, în cele din urmă, pedeapsa. Aceasta veni, după cum era de așteptat, de la prea-jignitul Sancho Ulmeria. Învățatul scutier, nu numai că nu se resemnase să fie alungat de la enigmaticele lecții ale franciscanului, dar, trăgîndu-l necontenit de limbă pe don Quijote, făcîndu-l în încîlcite discuții să-și uite făgăduiala și arătîndu-se tot mai încîntat de vastele lui cunoștințe, reușise să țină pasul cu dînsul și să afle totul despre magica limbă. Pricepînd numaidecît că e vorba de un grai necunoscut, de pe meleagurile Conchistei, nu-i spuse nimic stăpînului său, dar înfățișîndu-se dinaintea părintelui Bartolomé, îi aruncă tot adevărul în față — și nu oricum, ci grăind în nahúatl. Atît de mare fu uimirea și spaima franciscanului, încît pe dată rămase bîlbîit și nu scăpă de această pacoste decît după încheierea călătoriei. Ca urmare, în schimbul făgăduielii că nu-i va destăinui nimic hidalgului, Sancho fu îngăduit la următoarele lecții. Totodată se învoi să-i dea o mînă de ajutor franciscanului, planul imaginat de acesta părîndu-i-se întru totul demn de faima și puterea lui don Quijote. Schimbarea la față a unui continent și reclădirea lui din cenușă nu era, într-adevăr, o treabă oarecare!

Paralel cu această subtilă operă de convingere, Bartolomé cel Trist urmări o alta, nu mai puțin dificilă. De astă dată își concentră efortul asupra marinarilor de pe „Santa Quijada“. Remarcînd în repetate rînduri efectul electrizant și binefăcător exercitat de mancheg asupra lor, el începu să strecoare în predicile-i zilnice idei și pilde de nuanță quijotescă, amestecînd preceptele biblice cu cele inspirate de cavalerism, istoria divină cu cea a rătăcitorului hidalg. Efectele acestei încercări nu întîrziară să se arate. În timpul slujbei nu mai adormea nimeni, predicile nu mai erau subminate de ingrate sforăituri și toată adunarea le asculta cu răsuflarea tăiată și ochii strălucind de bucurie.

Cu timpul, cuvîntările-i deveniră mai îndrăznețe și mesajul lor nu mai fu un secret pentru nimeni — pentru nimeni, în afara neasemuitului hidalg, bineînțeles. Credința și ideile acestuia își aflară, astfel, în persoana părintelui Bartolomé cel dintîi apologet. Nu intenționăm prin această afirmație să contestăm întîietatea lui Cervantes (al cărui merit stă deasupra tuturor, căci el l-a descoperit pe don Quijote și l-a urmat fidel în toate aventurile lui pe uscat) ori să-i criticăm atitudinea față de cavaler. Departe de noi o asemenea impietate! Tot ceea ce vrem e să subliniem că pe mare, departe de orice uscat, franciscanul Bartolomé a fost acela care a dat o dimensiune nouă, aproape doctrinală, adeziunii echipajului la modul de viață quijotesc. Peste ani, tot el a alcătuit și primul manual riguros de quijotism destinat Lumii Noi.

6 CĂPITANUL SAMSÓN

Cînd i se încredințase comanda „Santei Quijada“, căpitanul Samsón María y Hernández de Palmolivo împlinise deja venerabila vîrstă de nouăzeci și nouă de

ani, dar barba și mustățile îi rămăseseră la fel de roșcovane ca-n tinerețe. Scăpase, în cei șaptezeci de ani cît cutreierase mările, din peste cinci sute de furtuni, supraviețuise mai multor atacuri piraterești, participase la șase războaie oficiale și la alte multele nedeclarate, fusese salvat de treisprezece ori din înspăimîntătoare naufragii și trăise pe insule pustii, înainte de a fi descoperit și readus în patrie de alte corăbii, cu totul cam zece ani. Steaua-i norocoasă nu se clintise niciodată de pe cer, trupu-i nu suferise de nici o boală, nu zăcuse decît o dată la pat din pricina unei răni cu multă faimă, dar cu toate acestea, în ajunul plecării spre Noua Spanie, ajunsese să-și pună la punct cel de-al o sutălea testament, care în linii mari rămăsese identic cu primul, doar că în locul vechilor moștenitori fuseseră trecuți nepoții și strănepoții lor.

Care era locul de taină în care, totuși, căpitanul Samsón îmbătrînea, nimeni nu se dovedise în stare să afle pînă acum; încercatul lup de mare avea chipul tăbăcit și încrețit ca un pergament, dar fără o vîrstă anume, membrele-i erau agile, puternice și mai ales unul dintre ele se dovedea în continuare deosebit de vrednic (de curînd se căsătorise cu o văduvă cu cincizeci de ani mai tînără și ultimul său fiu abia împlinise zece ani), pletele-i erau cenușii, nasul coroiat și bărbia netremurătoare, iar glasul viril și neînduplecat, ca odinioară.

Făcînd un salt în cronologia istoriei noastre și situîndu-ne cu puțin înaintea debarcării pe noul continent, vom reuși totuși să lămurim o mică parte a acestui mister. Împlinind o sută de ani pe puntea „Santei Quijada", Samsón Maria y Hernández de Palmolivo suferi o schimbare radicală. Ar fi greșit să spunem că îmbătrîni brusc, deoarece fizicul îi rămase neafectat. În schimb, deveni melancolic, zbuciumat, sensibil, începu să citească avid poezie și chiar să scrie lungi poeme de dragoste în ascuns, își distruse *Memoriile*, socotind că nu are ce spune oamenilor de vreme ce viața lui nu se afla încă la zenit și-și făuri rafinate proiecte de viitor, hotărînd

să ia totul de la început, cu mai multă înțelepciune și cumpănire. Prima sa încercare avea să fie deschiderea unei întreprinderi de pompe funebre pentru animalele de lux din Noua Spanie.

Întorcîndu-ne la momentul cronologic care ne interesează, îl vom lăsa pe cititor să judece singur în ce măsură trandafiriul personaj din ultima săptămînă a călătoriei pe mare mai păstra vreo asemănare cu năbădăiosul, incoruptibilul și lucidul căpitan care, între altele, își atrăsese dizgrația superiorilor, împotrivindu-se cu încăpățînare atît tipului dezastruos de nave ce intraseră în componența Invincibilei Armade, cît și tacticii de luptă preconizate de amiralul de Medina Sidonia.

Într-ale marinăriei — cu toate că nu aceasta fusese marea sa pasiune — căpitanul Samsón se credea un ales, o făptură deosebită, dăruită de cer cu geniu și simț profetic. Legătura sa cu oceanul, cu adîncurile-i nelimitate, fusese consfințită odată, demult, printr-un legămînt aparte cu Leviatanul. Din pricina acestuia, asemeni altor ființe alese (despre care e menirea altor autori să scrie), bătrînului Samsón îi lipsea un picior. Ceva din ființa sa intrase în alcătuirea biblicului monstru, ceva din ființa sa devenise veșnică într-însul, ceva din ființa sa avea să cutreiere la nesfîrșit adîncurile și largurile, înspăimîntînd și minunînd muritorii. De acest lucru căpitanul era nespus de mîndru și amintirea episodului în care-și pierduse piciorul îl făcea întotdeauna să se umfle în pene și să roșească de fericire. Ziua în care înfruntase singur și fără arme Leviatanul, într-o barcă prăpădită (căci galera pe care se afla n-ar fi rezistat nici celei mai mici lovituri a frunții teșite), devenise adevărata lui zi de naștere, pe care nu uita s-o serbeze ca atare niciodată. Se spune că, în fiece an la acea dată, Leviatanul apărea în preajma corăbiei pe care se afla sărbătoritul și că acesta-i presimțea întotdeauna apropierea datorită însuflețirii miraculoase a ciotului de fildeș ce-i ținea loc de picior.

În adîncul sufletului său, căpitanul Samsón se simțea totuși un neîmplinit. Marea, adevărata sa pasiune, abandonată în tinerețe, erau măștile funerare — și nu orice fel de măști funerare, ci numai acelea alcătuite după chipul dobitoacelor și animalelor. Căpitani faimoși erau mulți pe lume — meșteri funerari însă mult mai puțini și oricum neînzestrați cu geniul pe care-l avusese dînsul odată. În urmă cu trei sferturi de veac, ispitit de frumusețea a zece tauri dedicați unei vestite coride, cuprins de exaltare și inspirație la vederea lor, îi ucisese unul cîte unul într-o singură noapte și le făcuse tot atunci măștile funerare, fără a-și putea justifica a doua zi fapta în fața judecătorilor altfel decît prin acele opere de artă pe care nimeni nu dădea doi bani — pentru a scăpa de pedeapsă, trebuise să fugă neîntîrziat din Spania și să ia calea mării. Nu regretase niciodată acea noapte unică, cu toate că soarta i se vitregise din cauza ei, și cele zece măști ale taurilor îl însoțeau și acum în călătorii, împodobindu-i splendida panoplie animalieră din cabină.

Din pricina năstrușnicului obicei de a-și acoperi din cînd în cînd fața cu una din măștile taurilor și de a se înfățișa astfel pe punte — mai cu seamă în clipele cînd voia să se impună — echipajele ce-l avuseseră comandant îl porecliseră *El Torro.* Toți îi știau năravul și trecuse de mult vremea cînd apariția lui pe covertă mai înspăimînta vreun novice sau vreun mus sărac cu duhul.

Don Quijote, însă, nu avea știre de acest obicei și nici nu era înclinat spre speculații cînd i se ivea prilejul unei fapte vitejești; la cea dintîi întîlnire neprevăzută cu bizarul El Torro (în mintea lui încețoșată de fantasme mitologice conturîndu-se fulgerător imaginea minotaurului) își scoase spada și tăbărî asupra lui, culcîndu-l la pămînt dintr-o singură lovitură. Din fericire, masca zbură de pe chipul căpitanului, așa că a doua izbitură nu mai veni să-i spintece inima.

Echipajul izbucni în hohote nestăpînite de rîs, dar

cei doi rivali buimăciți se priviră îndelung și cu ură în ochi, gata să sară iarăși la bătaie — căpitanul se simți umilit și dezonorat în fața echipajului, iar don Quijote, încredințat că Samsón Hernandez se deghizase astfel numai spre a-și bate joc de el, fu jignit și mînios peste poate. În cuvinte aspre, cei doi hotărîră să nu lase lucrurile să se oprească aici, ci, alegîndu-și fiecare un martor, să se înfrunte în duel după cum cerea codul cavalerismului. Zis și făcut. Sancho, reprezentîndu-l pe hidalg și Bartolomé cel Trist pe căpitan, se retraseră într-o cabină pentru a stabili arma și condițiile duelului. După o consfătuire de cîteva minute, înțelegîndu-se de minune, cei doi hotărîră următoarele: întreg echipajul să se adune pe puntea mare alcătuind un careu în interiorul căruia să se desfășoare lupta; tradiționalele spade de Toledo să fie înlocuite cu două bîte ghintuite, botezate la repezeală buzdugane, pentru a se evita o excesivă vărsare de sînge; căpitanul Samsón să poarte masca pe chip, pe de o parte deoarece ea fusese pricina provocării și pe de altă parte pentru a fi salvată și onoarea mancheguluì, dîndu-i-se impresia că luptă tot cu minotaurul; cei doi luptători să fie susținuți cu strigăte și încurajări, fiecare de către o jumătate a echipajului, dată fiind valoarea și importanța lor egală; ochii să le fie legați pentru ca numai destinul și Pronia cerească să hotărască soarta încleștării și, în caz de moarte, supraviețuitorul să nu sufere consecințele omorului; ciomăgeala să dureze pînă la prăbușirea unuia dintre combatanți. Stabilite fiind toate acestea, Sancho legă în grabă ochii potrivnicilor, astfel ca nici unul să nu remarce că în mîinile marinarilor rînduiți în careu se ascund ciomege și bîte de diferite calibre, iar părintele Bartolomé bătu din picior, dînd semnalul începerii luptei. Mai întîi, cei doi fură lăsați să lovească la întîmplare în stînga și în dreapta și chiar să miruiască zdravăn pe cîte-un nefericit privitor. Apoi, însă, primind îngăduința părintelui Bartolomé și a lui Sancho, oamenii începură să izbească cu precizie și măiestrie peste țurloaiele și spinările

rivalilor. Spre a le da senzaţia că lupta e întru totul reală, îi loviră la început deopotrivă. Don Quijote, învăţat cu o asemenea lucrătură asupra sa, se ţinu mult mai bine decît năbădăiosul Samsón, cîştigînd întreaga simpatie a marinarilor. Temîndu-se aceştia ca nu cumva printr-o lovitură întîmplătoare, dar prea puternică, idolul lor să-şi ucidă potrivnicul, încărcîndu-şi cugetul cu un nedorit păcat, lăsîndu-i totodată fără căpitan, îşi concentrară toate eforturile asupra acestuia din urmă, nemaiţinînd seama nici de vîrsta, nici de firele-i albe de păr. Rezultatul fu că în numai cîteva clipe, venerabilul Samsón María y Hernández de Palmolivo se lungi la pămînt lac de sudoare şi acoperit de vînătăi din creştet în tălpi. Nici don Quijote, să fim bine înţeleşi, nu scăpă teafăr din această ultimă ploaie de lovituri, doar că experienţa sa vastă îşi spuse cuvîntul şi, deşi bine îmblătit, reuşi să rămînă în picioare. Era, după cum bine se vede, o fatalitate ca şi atunci cînd se vedea admirat, respectat şi oarecum protejat, aprigul hidalg să încaseze, sub un pretext sau altul, o bătaie soră cu moartea; era o fatalitate ca pînă şi atunci cînd i se voia binele, martiriul său să-şi urmeze cursul ascendent.

Din fire neranchiunos şi sucit, socotind că lupta fusese dreaptă, căpitanul Samsón nu-i purtă pică manchegului, ba chiar mai mult, numai din acea zi îi dărui cu adevărat prietenia sa, iar don Quijote nu se lăsă nici el mai prejos, cerîndu-şi din inimă iertare pentru ciomăgeala prea dură pe care i-o dăduse. Conflictul luă astfel sfîrşit în chip îmbucurător, cu un mic ospăţ în care fu băută jumătate din provizia de vin de pe „Santa Quijada“.

Cei doi cavaleri deşelaţi, dar mulţumiţi că-şi recîştigaseră onoarea, se lăsară bandajaţi, oblojiţi şi aşezaţi în două hamacuri apropiate pentru a putea ciocni în voie cupă după cupă.

Încă din acea noapte, din mintea lui don Quijote începură să se şteargă premisele şi condiţiile exacte ale acestei vitejeşti isprăvi, astfel că, peste puţin timp,

el ajunse să susţină cu mîna pe inimă şi convins de adevărul neclintit al spuselor sale că, în largul mării, în împrejurări cufundate în mister, îi fusese dat să se lupte cu însuşi minotaurul şi să-l învingă. Şi nimeni, oricît de surprinzător ar părea acest lucru, nu mai cuteză, cu începere din acel ceas, să-şi imagineze ori să-şi rememoreze isprava altfel decît modelînd-o după fantasma cavalerului. Nimeni, atunci sau mai tîrziu, nu cuteză să-i dezmintă credinţa ori să-l batjocorească pentru ea.

Oare tu, iubite cititor, care te arăţi oarecum indignat de această *mistificare*, ai fi cutezat?

7 DON QUIJOTE — GABIER

Don Quijote îşi găsi un nou rost pe corabie în ziua cînd, întîmplător, neastîmpărul îl făcu să urce în gabie. Perspectiva ce se deschidea ochiului din acel loc i se păru atît de măreaţă şi înfricoşătoare, asemănîndu-se în atîtea privinţe cu cea dintr-un turn de cetate, încît, obţinînd permisiunea căpitanului, deveni cel mai vajnic gabier de pe „Santa Quijada".

Căţărarea sa pe trunchiul arborelui principal, cu ajutorul unei uşoare scări de frînghie, ajunse cel mai de seamă eveniment al fiecărei zile, urmărit cu sufletul la gură şi inima cît un purice de întreg echipajul. Nevoind să renunţe la spadă, la scut ori la armură pe timpul îndelungatelor ore de veghe, hidalgul pornea spre gabie îngreunat, împleticindu-se, pîndit la fiecare pas de mii de primejdii şi chiar planînd uneori pe deasupra punţii, atîrnat într-o singură frînghie. Rugăciunile rostite cu glas tare de cei de jos îl însufleţeau, dar îl şi zăpăceau în aşa hal, încît avea nevoie mai întotdeauna de-un ceas (punctat de ameţitoare acrobaţii) pentru a ajunge la parapetul îngust unde era, în sfîrşit, în siguranţă. Acolo se liniştea, ochii săi se aţinteau clipind des spre frunta

riile sinilii și glasul i se înălța răscolitor, cam la trei ceasuri o dată, spre a vesti ivirea pămîntului. Inimile tresăreau și, cu toate că nimeni nu dădea crezare acestor strigăte — cunoscută fiind atît fantezia cît și miopia gabierului —, efectul lor era salutar, însemnînd o tonică și periodică făgăduială a atingerii îndepărtatei ținte.

Cu timpul, prezența manchegului în gabie începu să fie resimțită ca o necesitate imperioasă, iar năstrușnicele-i strigăte ajunseră cea mai apreciată distracție a marinarilor. Pe lîngă ivirea pămîntului, în orele de cart, hidalgul mai avea obiceiul să vestească apropierea unor monștri marini, nașterea tumultuoasă, însoțită de trombe de foc și de aburi, a unor insulițe vulcanice, căderea unor meteoriți strălucitori în afundurile clocotitoare și, bineînțeles, apariția unor corăbii descrise cu multă convingere și lux de amănunte.

Sancho ne încredințează, într-o relatare ce poartă același titlu ca și capitolul nostru, că don Quijote nu născocea nimic din toate acestea, fiind înzestrat cu un simț special, care-i permitea să vadă lucruri nevăzute sau foarte îndepărtate, aducînd ca dovadă a afirmației sale straniul episod cu pluta magică, anunțată de hidalg cu trei ceasuri înainte ca cel mai înzestrat și mai ager la privire marinar să o zărească, aievea, în largul mării.

E cunoscută credința unor seminții păgîne din Noua Lume în revenirea pe pămînt și întruparea duhurilor fără odihnă în animale — mai cu seamă în cele de pradă — cît și obiceiul acestor seminții de a nu ucide sălbăticiunile demonizate ci de a le hărăzi unei pieiri chinuitoare, prinzîndu-le vii și încătușîndu-le pe plute lăsate apoi în voia valurilor — e bine știută de oricare corăbier această practică magică ce urmărește pedepsirea duhului vrăjmaș sălășluit în animal, deoarece nu puține plute de acest fel străbăteau mările în lunile cînd pe pămînt se înmulțeau vrajbele, războaiele ori bîntuiau cumplite molime. Dacă o corabie, apropiindu-se de un anume port, întîlnea astfel de mesaje, era semn că uscatul e

frămîntat de mari nevoi și marinarii își prelungeau pe cît cu putință călătoria pe ape...

Cînd don Quijote vesti așadar apariția unei plute cu un leu încătușat pe suprafața-i lucie, sufletele tuturor se strînseră și, trei ceasuri, pînă ce aceasta apăru la babordul „Santei Quijada“, echipajul rămase într-o stare de maximă încordare. În acest timp, vizionarul gabier dădu și alte detalii, ce avură darul să înspăimînte în cel mai înalt grad cugetele superstițioase ale oamenilor. Mai întîi le descoperi dimensiunile remarcabile ale plutei (șaizeci de coți lungime și șaizeci lățime), apoi le vorbi despre mulțimea însemnelor vrăjitorești risipite în jurul leului și le descrise, în cele din urmă, înfățișarea sumbră și apatică a acestuia. Nu exageră în nici un amănunt și acest lucru fu cît se poate de limpede cînd toți marinarii ajunseră să cerceteze cu ochii lor superba sălbăticiune. Un linţoliu de preț — vădind importanța duhului cuibărit într-însul — îi acoperea cea mai mare parte a trupului vînos. Descoperit îi rămăsese doar capul, lăsat moale pe labele dinainte. Nemișcat, părea că doarme, dar chipul îi trăda atîta cruzime, încît nimeni nu se îndoia că pe sub pleoapele vineții ochii lui pîndesc. Picioarele dinapoi erau strînse în cercuri de fier și în lanțuri bine fixate în lemnul tare al punții pentru a-l împiedica să cadă de pe plută ori să se arunce în mare, înnebunit de foame, de arșiță, de sete.

Urmărit cu ură, cu scîrbă, cu teamă, de toți ochii, animalul somnolent defilă la babordul corăbiei — singur don Quijote îl privi neliniștit, cu un sentiment de stranie compasiune. Pe seama acestei porniri obscure ce-i stăpînea sufletul trebuie pusă și dorința — altfel inexplicabilă — de a-și însuși prețiosul linţoliu. Frumusețea acestuia era într-adevăr mare, dar care corăbier ar fi îndrăznit să jinduiască un lucru aflat sub o pază atît de fioroasă? Don Quijote, care nu era corăbier și care, pe deasupra, nu se temuse niciodată de lei, socotindu-i demni să se înfrunte cu orice cavaler — îndrăzni.

Ajutat de Sancho, el coborî în pripă într-o barcă și

se apropie de pluta rebelă. Îndată ce păşi pe suprafaţa-i lunecoasă, îşi scoase spada. Pe „Santa Quijada" încetă orice murmur şi cîteva clipe, cît dură totul, nimeni nu mai îndrăzni să respire.

Neînfricatul mancheg ajunse lîngă animal şi cu mîna stîngă îi smulse de pe trup linţoliul alb, picurat cu nenumărate cruciuliţe purpurii şi pene de quetzal, măiestrit lucrate, după care, zicîndu-şi că ar fi ruşinos să-l ucidă în somn, îi înţepă botul cu vîrful spadei. Animalul nu se clinti, dar pleoapele i se ridicară alene, dezvăluindu-i ochii ceţoşi şi agonici. Din nou, mila aceea obscură, fără margini, încinse sufletul hidalgului. Închizînd ochii, mîhnit că nu-i fusese dat să se bată pentru pradă aşa cum s-ar fi cuvenit şi spunîndu-şi că acesta era singurul mod în care un cavaler putea să se achite de datoria ce-o avea, îşi ridică spada şi o repezi în ţeasta leului, punîndu-i capăt suferinţelor.

Tristă şi jalnică ispravă cavalerească! Tristă şi jalnică peste poate — mai ales dacă nu ţinem seama că don Quijote nu avusese cum şti în ce hal de slăbiciune se găsea fiara şi că numai cu două-trei zile înainte incursiunea lui ar fi dus la o cumplită luptă pe viaţă şi pe moarte.

Tristă şi jalnică faptă, pe care cei mai mulţi autori refuză să o treacă în rîndul celor săvîrşite de erou pe mare.

Echipajul resimţi şi el în chip neplăcut cele petrecute, chiar dacă nu cu atîta intensitate ca prea simţitorii cronicari de mai tîrziu.

Regretînd că linţoliul magic nu fusese obţinut prin luptă dreaptă şi nepuţînd pătrunde tîlcul ultimului gest al hidalgului, oamenii se întristară — mărunta întîmplare descoperindu-le cît de departe se aflau încă de înţelegerea deplină a idolului lor, de acceptarea necondiţionată, bucuroasă, a tuturor faptelor sale.

În zadar se strădui părintele Bartolomé să-i însufleţească — moralul dezamăgiţilor quijotişti începu să scadă de la o zi la alta. Optimismul de pînă atunci îi pă-

răsi. Consecințele funeste ale uciderii leului muribund se accentuară, vădindu-se în munca de zi cu zi și luînd în cele din urmă proporții îngrijorătoare. Nepăsător la toate acestea, dar consternat la rîndul lui, hidalgul se ferecă într-o singuratecă meditație, părăsindu-și rareori cabina.

Sancho se trezi astfel singurul care mai putea face ceva. Situația era gravă, așa că tertipul pe care-l născoci pentru a readuce veselia pe corabie nu fu unul oarecare. Ba chiar, după părerea multora, întrecu măsura.

Un mare turnir, cu învestirea de noi cavaleri închinați Tristei Figuri, fu proiectat și inițiat numaidecît pe „Santa Quijada". Mare maestru de ceremonii fu ales Sancho Ulmeria. Părintele Bartolomé sfinți puntea mare și-o declară aptă să devină teatru al tuturor luptelor drepte. Căpitanul Samsón, măgulit de alegerea lui în funcția de arbitru imparțial, alături de don Quijote, sprijini ideea turnirului. Dulgherul și fierarul vasului primiră poruncă să lucreze zi și noapte, fără răgaz, spre a făuri armurile, săbiile și lăncile necesare. Regulile specifice turnirului fură citite zilnic, de mai multe ori, pentru a fi bine învățate de toți participanții.

În scurt timp, o activitate febrilă schimbă cu totul înfățișarea „Santei Quijada". Ciocanele izbeau necontenit fierul, strigăte însuflețite răsunau pînă noaptea tîrziu pe toate punțile și ultimele provizii de vin erau date gata în jurul focurilor ațîțate în vase mari de aramă. Faptele manchegului, sub ale cărui însemne heraldice aveau să fie armați și ei cavaleri, începură să circule ca-ntr-o saga, din gură în gură, slăvite fără nici o reticență. Cînd, mai tîrziu, don Quijote apăru încins pe deasupra armurii cu albul linţoliu, ei izbucniră în strigăte și ovații entuziaste, dînd uitării întristătoarea faptă.

Turnirul inițiat de Sancho dură o săptămînă — jumătate din oamenii echipajului primiră învestitura de cavaleri ai Tristei Figuri, iar din cealaltă jumătate se recrutară scutierii celor dintîi. Acest generos rezultat al turnirului aduse însă mari neajunsuri „Santei Quijada".

Cavalerii, în virtutea noii lor demnităţi, nu mai acceptară să fie trataţi de sărmanul căpitan ca simpli marinari. Totodată se leneviră într-atît, încît ajunseră să nu mai pună mîna pe nimic, trimiţîndu-şi scutierii să-i înlocuiască la toate muncile. Don Quijote se văzu, astfel, silit să intervină şi să remedieze situaţia, trecîndu-i pe toţi din ordinul cavalerilor rătăcitori în cel al cavalerilor Umilinţei, numindu-l totodată pe căpitanul nonagenar mare maestru al confreriei lor.

8 DULCINEEA

În cea de-a opta săptămînă a călătoriei pe mare, o uşoară dispoziţie melancolică a hidalgului se prefăcu într-o puternică şi furioasă criză amoroasă. Netam, nesam, manchegului i se năzări să-şi adauge definitiv faimoaselor titluri pe care le poseda un altul, insuficient validat pînă atunci — de *campeador* al iubirii. Penitenţa la care se supusese odinioară în munţii Sierra Morena întru slava Dulcineei i se păru neconcludentă pentru posteritate, găsind că e un prilej foarte nimerit să o repete şi să o desăvînşească fără întîrziere pe „Santa Quijada".

În prima noapte de insomnie, cavalerul îşi goli cabina, transformînd-o într-o chilie de pustnic. Renunţă la orice aşternut, mulţumit să-şi odihnească oasele doar pe scîndurile tari ale patului şi hotărî să nu se mai atingă nici de bucate, nici de vin, săturîndu-se numai cu apă de mare. Primele ceasuri de canon nu prea-i priiră, dar apoi găsi o adevărată plăcere în a-şi pedepsi trupul în fel şi chip, lipsit fiind de singura desfătare pe care o dorise aievea, dintotdeauna. De asemenea, se încăpăţînă ca pe timpul zilei să nu se mai odihnească o clipă, plimbîndu-se fără nici un rost dintr-un capăt în altul al punţii, urcînd şi coborînd din gabie, scotocind cala

și ieșind la lumină murdar și cu înfățișarea din ce în ce mai prăpădită.

În numai trei zile, pungi vinetii i se-ngroșară sub ochi, pleoapele i se subțiară, buzele arse de sete îi crăpară și luminile ochilor începură să-i pîlpîie vlăguite. Veșmintele-n neorînduială și cu bună știință rupte și terfelite îi dădură curînd un aspect jalnic.

Dacă Dulcineea s-ar fi ivit atunci dinaintea inimosului său admirator, n-ar fi fost numai uimită, ci și puțin speriată. Bizuindu-ne pe firea ei robustă de țărancă, putem totuși spune că n-ar fi dat bir cu fugiții, ca o domniță oarecare, ci ar fi căutat mai întîi să se lămurească pentru care pricini neasemuitu-i cavaler ajunsese într-un asemenea hal — și, poate, l-ar fi îndemnat să pună capăt acestui greu canon, îngăduindu-l, primitoare, în culcușul său. Dar cum Dulcineea era foarte departe și n-avea habar de martiriul îndrăgostitului, credinciosul Sancho trebui să i se substituie, să alcătuiască în numele ei o misivă înduioșătoare, s-o închidă într-un butoiaș și, sub ochii hidalgului, să se prefacă a o pescui din mare. Prevedere inutilă! Înflăcăratului penitent nici prin gînd nu-i trecu să se îndoiască de autenticitatea epistolei așteptată în taină încă din prima zi a exilului.

Timid, roșind pe-ntrecute, de-ndată ce, cu mîini tremurătoare, izbuti să-i rupă pecețile, el se retrase într-un colț, nevoind să dezvăluie urechilor profane prea gingașu-i conținut. Exaltarea însă îi copleși vrerea și, de la primele rînduri, nemaiîncăpîndu-și în piele, începu să dea citire cu glas tare slovelor, aprinzîndu-se și devenind din ce în ce mai pătimaș. Sancho întrecuse măsura: pe la jumătatea scrisorii, don Quijote leșină de încîntare. Revenindu-și cu ajutorul a cîteva hîrdaie de apă turnate în creștet, reluă citirea cuprins de-un asemenea suflu poetic, încît, fără efort, versifică întreaga epistolă. Astfel, proza ereticului Sancho deveni un amplu poem alexandrin, închinat neîndoielnicei bărbății a hidalgului și frumuseții fără asemănare a țărăncuței din Toboso.

Efectul scrisorii în care preafrumoasa îi cerea cavalerului să renunțe la istovitoarea-i penitență, dedicîndu-și tot timpul alcătuirii unui răspuns, întrecu orice așteptare. Don Quijote nu mai găsi altă cale de a-și domoli aleanul decît sfărîmînd toate obiectele ce-i ieșeau în cale și provocînd fără-ncetare pe ceilalți cavaleri din ordinul Umilinței la luptă. Dar, cum toți recunoșteau că domniță pe măsura Dulcineei nu se afla în lume, fiind gata la rîndul lor să-și dea ultima picătură de sînge pentru acest adevăr, manchegul se văzu silit să renunțe la orice înfruntare, apucîndu-se să redacteze misiva de răspuns.

În prima zi alcătui 30 de scrisori, în a doua 58, iar în a treia atinse cifra record 99 dar, nemulțumit, le aruncă pe toate-n foc. Chintesența iubirii lui nu se lăsa prinsă dintr-o singură trăsătură de condei: acest fapt era cît se poate de clar!

Deznădejdea hidalgului atinse culmi inimaginabile — spre a-și pedepsi căpățîna seacă, și-o lovi cu multă rîvnă de toate catargele, și-o mînji cu cenușă și cu catran, cerînd tuturor marinarilor să-i ardă o pereche zdravănă de palme de cîte ori dădeau ochii cu dînsul.

Ca urmare, oamenii începură să-l ocolească; totodată, pentru a-l împiedica să-și zdrobească țeasta de obiectele prea dure de pe corabie, le reboteză în așa fel încît Don Quijote să nu mai cuteze să le profaneze cu atingerea sa. Coverta fu numită Dulcineea, catargul mare — Stîlpul Virtuții, copastia — Domnița del Toboso, cîrma — Neasemuita.

Părintele Bartolomé veni și el în sprijinul hidalgului, sacrificîndu-și predicile și slăvind în cuprinsul lor frumusețea Dulcineei cu atîta măiestrie și putere de convingere, încît, peste noapte, toți marinarii se pomeniră îndrăgostiți cobză de fantasma acesteia și posedați de un adevărat demon poetic. Rezultatul fu alcătuirea, în numai cîteva zile, a peste cinci sute de scrisori amoroase care, citite cu multă atenție și patimă de don Quijote,

îi dădură un nou impuls creator şi duseră la acea grandioasă sinteză numită (după pilda cărţii lui Toma d'Aquino) *Summa amoris* — lucrare valoroasă în sine, cuprinzînd peste cinci sute de pagini, comparabilă doar cu antica *Ars Amandi* a lui Ovidiu.

Rezervele de hîrtie de pe corabie fiind epuizate, o parte a epistolei fu scrisă pe filele Jurnalului de bord şi o alta fu scrijelită, cu preţul unor mari eforturi, în lemnul punţilor, catargelor, tambuchiurilor şi pereţilor interiori ai cabinelor. Astfel, „Santa Quijada" ajunse ea însăşi o masivă epistolă către Dulcineea. Samsón María y Hernández de Palmolivo îi făgădui lui Don Quijote că, îndată ce corabia se va întoarce în Spania, atît jurnalul de bord, cît şi întreaga lemnărie ce cuprindea partea a doua a *Summei* (demontată şi bine stivuită) îi vor fi trimise în dar neasemuitei fecioare.

Din nefericire pentru toată lumea, „Santa Quijada" se scufundă înainte de a atinge ţărmurile Mexicului, ducînd cu ea în adîncurile reci şi veşnice mărturia celei mai aprinse şi mai erudite iubiri. Scăpaţi din naufragiu, fanaticii marinari quijotişti încercară în mai multe rînduri să recompună interminabila misivă, dar trebuiră să recunoască de fiecare dată zădărnicia unei atari tentative.

Ca mărturie a inegalabilei iubiri şi pentru ca amintirea ciudatului episod al scrierii *Summei* să nu se şteargă, ei întemeiară, în apropierea vechiului Tenochtitlán, celebrul oraş Dulcineea — citadelă pentru mai multe veacuri a quijotismului din Lumea Nouă.

9 DON QUIJOTE ŞI LEVIATANUL

Înainte de a se lua în piept cu Leviatanul şi de a-l înfrînge oarecum fără voia sa, don Quijote trebui să ducă la bun sfîrşit o faptă mai puţin spectaculoasă,

dar întru totul meritorie, salvînd viața căpitanului Samsón María y Hernández de Palmolivo.

Lucrurile se desfășurară astfel: cu trei zile înainte de ivirea monstrului, nonagenarul căpitan își simți ciotul de fildeș însuflețindu-se, devenind un mădular simțitor, alături de celelalte și, știind prea bine că acest semn prevestitor va fi urmat, ca întotdeauna, de altele, imprevizibile, de o natură cu totul și cu totul dubioasă, pe care era mai prudent să le ascundă de ochii cehipajului, se retrase tainic în cabina sa. Acolo se dezbrăcă în pielea goală și, aprinzîndu-și pipa, se așeză într-un jilț, pîndind neliniștit, dar și curios, apariția bizarelor semne — cîteodată acestea se arătau inofensive (creșterea peste măsură a bărbii, a părului și acoperirea trupului cu o blană pufoasă și deasă), cîteodată stînjenitoare (alungirea unui braț ori a unui picior), uneori ridicole (supradimensionarea unui anume mădular intim), alteori de-a dreptul amenințătoare (colorarea pielii în negru, galben sau roșu). De fiecare dată, în această perioadă, căpitanul Samsón reușea să iasă basma curată în fața marinarilor, ferecîndu-se în cabină pînă la apariția Leviatanului, cînd semnele îl părăseau de la sine, redîndu-i înfățișarea obișnuită. De astă dată, însă, nu socoti necesar să rămînă izolat, deoarece spuzeala vineție, asemănătoare mucegaiului, ce-i împînzi corpul putu fi lesne ascunsă sub veșminte. Își cercetă cu atenție mîinile, dar pe ele nu se vădi nici o pată — își puse totuși mănușile. Chipul îi era și el curat, dar, pentru a preîntîmpina orice surpriză, și-l acoperi cu una din măștile taurilor. Încălță o pereche de cizme înalte, își puse o pălărie cu boruri largi și, astfel mascat, ieși pe puntea de comandă. Nu trezi nici cea mai mică suspiciune și totul merse bine pînă spre amiază, cînd arșița deveni de neîndurat și obrajii începură să-i fiarbă sub mască. Uitînd de sine, și-o luă jos și, asudat, își scoase mănușile și-și descheie puțin haina la piept. Într-o clipă soarta îi fu pecetluită; oamenii se îndepărtară îngroziți de el, apoi începură să-l

huiduiască și să-i azvîrle în cap tot ce le cădea sub mînă. Doborît la pămînt, sărmanul căpitan fu pripoDit în bîte și suliți și legat fedeleș cît ai clipi — cu stupoare, în cursul acestei dificile și dezagreabile operații, află că fața, mîinile și pieptul îi erau atacate de bubat negru. În zadar căută atunci să le explice cum stăteau lucrurile — zadarnic vociferă, cerîndu-le un scurt răgaz pentru a le dovedi netemeinicia spaimei lor; temîndu-se de răsuflarea-i otrăvită, marinarii îi înfundară gura cu cîlți și-i dădură cîțiva ghionți zdraveni în coaste spre a-l sili să tacă. Dacă ar fi fost după ei, l-ar fi azvîrlit numaidecît peste bord, pentru a împiedica răspîndirea molimei — dar, cum pe „Santa Quijada" se afla și don Quijote, nu îndrăzniră să-și ducă la împlinire gîndul înainte de a-i cere și lui părerea.

Neînfricatul și bunul mancheg apăru pe punte și, după o sumară cercetare a bolnavului, declară că erupția nu era molipsitoare și că, în scurt timp, datorită unui balsam miraculos, dobîndit odinioară de la cumplitul cavaler Fierabras, îi va vindeca.

Speriați de această amînare a sentinței, marinarii începură să murmure și cîțiva cutezară chiar să se îndoiască pe față de eficacitatea oricărui balsam în cazul bubatului negru. Numaidecît neîncrezătorii își primiră corecția cuvenită, întinzîndu-se cît erau de lungi pe punte și rămînînd în această stare pînă la sfîrșitul isprăvii hidalgului. Acesta îi porunci lui Sancho să alerge în cabina sa și să-i aducă șipul salvator, cerînd celorlalți marinari să umple numaidecît un butoi cu apă de mare și să-l așeze pe covertă. Îl dezlegă apoi pe Samsón María y Hernández de Palmolivo și, cuntenitor, îl rugă să aibă bunăvoința de a-și dezbrăca veșmintele. Auzind această cerere, venerabilul căpitan se propti bine pe picioare, își aținti privirea semeață undeva foarte sus și declară că era mai degrabă dispus să-și primească, nevinovat, moartea, decît să se dezonoreze în fața echipajului. Luîndu-i ca atare vorbele, marinarii se și pre-

gătiră să-i facă vînt peste bord, punînd capăt acelei amenințătoare și intolerabile situații, cînd don Quijote interveni din nou, făcînd un gest pe cît de măreț, pe atît de înduioșător și întreoînd prin jertfa sa, o dată pentru totdeauna, întreaga floare a cavalerimii rătăcitoare.

Înainte ca cineva să înțeleagă ce se petrece, neasemuitul cavaler de la Mancha, biruitorul uriașilor, salvatorul domnițelor părăsite și mîntuitorul celor aflați la ananghie, se arătă tuturor gol pușcă, descărnat, sălbănog și ciolănos, dar mîndru și fără pic de roșeață-n obraji. Ca urmare, oamenii se traseră îndărăt și-și lăsară privirile rușinate în pămînt. La rîndul lui, stimulat de această pildă și tremurînd de emoție, căpitanul Samsón renunță la veșminte și se lăsă uns din creștet în tălpi cu balsamul lui Fierabras. Peste cîteva clipe, cei doi eroi ai isprăvii se aflau cufundați pînă la gît în același butoi cu apă de mare, iar părintele Bartolomé, cocoțat pe o ladă, predica înflăcărat despre spiritul de jertfă al hidalgului, asemuindu-l cu cei mai vestiți sfinți ai creștinătății și cerînd, fără urmă de blîndețe în glas, nedemnilor marinari să se pocăiască pentru jignirea ce-o aduseseră cauzei cavalerismului și credinței datorate lui don Quijote. Sfîrșindu-și fulminantul discurs, franciscanul își azvîrli cît colo rasa călugărească și rămase și el despuiat în fața echipajului.

Cît ai clipi, căindu-se de eroarea săvîrșită, marinarii se descotorosiră de haine și goi-goluți, supunîndu-se aceleiași umilințe, începură să se îmbrățișeze plîngînd și să ceară iertare pe întrecute milostivului hidalg. Însuflețit de acest succes nesperat, don Quijote nu mai putu fi convins cu nici un preț să iasă din butoi pînă a doua zi dimineața — timp în care primi cu multă modestie laudele celorlalți. Numai după ce se-mbrăcă dînsul, marinarii îndrăzniră să-și acopere și ei goliciunile.

Acea noapte de pomină de pe „Santa Quijada" fu poate cea mai înălțătoare din toate, noaptea în care

inimile se simțiră cu adevărat fraterne și oarecum unite printr-un nou botez. În manualul său de quijotism, destinat Lumii Noi, Bartolomé cel Trist analizează pe larg consecințele acestei nopți privilegiate, socotind-o fundamentală pentru înțelegerea și însușirea idealurilor cavalerismului.

Cum din ziua următoare urmele bubatului negru începură să se șteargă de pe trupul căpitanului și cum don Quijote nu dădu nici un semn de molipsire, spectrul molimei părăsi cugetele marinarilor și afacerea fu socotită încheiată. Samsón María y Hernández nu se liniști, însă, căutînd să găsească o cale de-a-i mulțumi așa cum se cuvenea manchegului și, după multe frămîntări, ajunse la concluzia că nu-i putea oferi nimic altceva decît prilejul unei noi isprăvi glorioase, dezvăluindu-i taina ivirii Leviatanului și lăsîndu-l să hotărască singur dacă e nimerit ori nu să-l înfrunte.

Don Quijote primi năstrușnica propunere a căpitanului ca pe o provocare și pregătirile de luptă începură numaidecît, apariția monstrului fiind prevăzută peste puține ceasuri, în preajma miezului nopții. Deasupra mării se boltea un cer înstelat și senin cu o lună ce lumina ca ziua. Marinarii se-adunară pe covertă vorbind în șoaptă și privind pe furiș undele întunecate din adîncul cărora avea să se-nalțe curînd fruntea gigantică și zbîrcită. Un tremur nervos puse stăpînire pe toți. Căpitanul Samsón mîncă o bătaie soră cu moartea, iar părintele Bartolomé regretă puțin că înainte cu două zile intervenise cu atîta hotărîre spre a-i salva viața.

Nerăbdător, cavalerul se arătă și el pe punte, plimbîndu-se țanțoș încoace și-ncolo. Îmbufnat și resemnat, fără culoare în glas, Sancho Ulmeria recita la voia întîmplării fapte vestite, săvîrșite de hidalg în trecut — totul suna ca un pomelnic la o înmormîntare. Solemnitatea clipei era sporită de tăcerea nemăsurată a spațiilor. Transfigurat, hidalgul privea spre larguri, așteptînd ivirea marelui rival și visînd la lupta ce avea s-o poar-

te cu el, cînd visarea îi fu tulburată de un mic incident. Trei dintre marinarii armați nu de mult cavaleri ai Umilinței hotărîră să-și salveze stăpînul cu orice preț, acționînd la nevoie chiar împotriva voinței sale. Pentru a nu fi siliți să i se împotrivească prea mult, unul din ei apucă un ciomag în mînă, iar ceilalți doi înșfăcară un sac dintr-o țesătură solidă, pregătindu-se să i-l arunce peste cap. Deși toți membrii echipajului le urmăriră manevrele cu inima strînsă, nici unul nu socoti înțelept să-i atragă atenția neștiutorului cavaler. Cînd grupul decis al salvatorilor ajunse chiar în spatele lui, cel cu ciomagul se propti mai bine pe picioare, iar ceilalți doi, îmbărbătîndu-se cu un strigăt, se aruncară asupră-i. Dar — nenorocire — fatalitate — semn al destinului — sacul nu avea fund! Agresorii se retraseră rușinați, ascunzîndu-și fețele pentru a nu fi recunoscuți, iar don Quijote, buimac, săgetă cîteva clipe adunarea mută dinaintea lui cu ochi plini de repros. Sacul, agățat în garda sabiei, atîrna pe dînsul ca o fustă — și-l smulse furios și-l azvîrli în mare. În aceeași clipă, valuri mari începură să se stîrnească în preajma corăbiei. Gigantic, Leviatanul aruncă o tromba la mică depărtare de „Santa Quijada". Don Quijote își înălță glasul întru slava Dulcineei, după care coborî singur într-o barcă și începu să vîslească spre monstrul ce-l aștepta nemișcat și pașnic aidoma unei insule lunguiețe de piatră. O altă trombă înspumată se ridică scînteietoare în aer, murîndu-l din cap în picioare. Marinarii își acoperiră ochii. Sancho și alți cîțiva, mai tari de înger, continuară totuși să privească. Ajuns la numai două lungimi de barcă de Leviatan, hidalgul se ridică în picioare și-și înălță brațul, cumpănind greutatea suliței. Tot atunci, monstrul se răsuci și coada lui atinse într-o doară fragila ambarcațiune. Un strigăt de furie și de groază izbucni din toate piepturile. Proiectat în văzduh, printre sfărîmăturile bărcii, don Quijote se dădu de mai multe ori peste cap, ținîndu-se vajnic, cu amîndouă mîinile, de sulița

rămasă intactă. Nori grei acoperiră apoi luna și totul se cufundă în întuneric.

Cititorul care-n acest punct al istoriei noastre se așteaptă să dăm o descriere amănunțită și palpitantă a încleștării dintre don Quijote și Leviatan va fi cu siguranță dezamăgit și contrariat văzînd că nu intenționăm să facem acest lucru. Dacă, supărat peste măsură, nu va sări pur și simplu peste acest episod, ci se va arăta dispus să asculte motivele pentru care procedăm astfel, ne va da în cele din urmă dreptate.

Mai întîi, din pricina beznei, nici unul din martorii înfiorătoarei întîmplări nu a avut cum să-i surprindă continuarea. Apoi, trecut fiind primul moment de groază, marinarii s-au arătat, spre cinstea lor, prea puțin interesați de desfășurarea luptei și de eventualele-i amănunte senzaționale — preocupați numai de recuperarea trupului, însuflețit ori neînsuflețit, al eroului — bulucindu-se la bărci, lansîndu-le pe apă și cercetînd cu obstinație împrejurimile „Santei Quijada".

În al treilea rînd — și acesta e motivul cel mai important pentru care nu ne hazardăm într-o descriere fictivă — don Quijote, singurul în măsură să aducă unele lămuriri, declară că lupta propriu-zisă luase sfîrșit odată cu teribila izbitură a cozii și că de-ntîmplat nu se mai întîmplase, după aceea, mare lucru. Decît că, ținîndu-se vajnic de suliță — unic punct de sprijin într-un univers clătinat — se prăbușise în gol, dar, în loc să se adîncească în unde, se izbise zdravăn de un perete, din fericire flexibil și lunecos. După o scurtă, dar temeinică cercetare, își dăduse seama că se află în însuși pîntecul Leviatanului. Dovedind multă înțelepciune, cel puțin în acest caz, în loc să încerce să-i dea lovitura de grație, lăsase să-i cadă armele și, desfăcîndu-și larg brațele, începuse să laude măreția și nemăsurata putere a monstrului. Amintindu-și cum predecesorii săi, de felul lui Iona, petrecuseră ani îndelungați în acea întunecime greu mirositoare, datorită blestemelor și necontenitelor

cîrteli la adresa cerului, făcuse să vibreze într-însul cele mai elocvente coarde imnice și tertipul îi reușise de minune. Trupul Leviatanului se cutremurase mai întîi de scîrbă, apoi, pur și simplu, îl vomitase aruncîndu-l afară.

Atunci norii descoperiseră luna, monstrul pierise în adîncuri și marinarii îl scoseseră bine zdrumicat din unde. Armele-i glorioase rămaseră, însă, pe vecie în pîntecul colcăitor.

Unii autori, specializați în ceea ce mai nou se numește demistificare, încearcă să ridiculizeze relatarea cavalerului din La Mancha, socotind-o o simplă halucinație provocată de năprasnica lovitură a cozii Leviatanului. Dacă în condiții normale — afirmă ei — hidalgul a fost în stare să ia niște mori de vînt drept uriași cu brațe rotitoare, mai trebuie, oare, să ne mirăm că, într-o atare conjunctură, adîncul în care s-a scufundat i-a apărut ca însuși pîntecul monstrului?

Ei bine, acestor autori fără căpătîi le interzicem să-și facă publice lucrările malițioase înainte de a-și dovedi bravura, aruncînd mănușa în obrazul nepătat al eroului nostru. Se tem de apriga-i mînie? Fie și așa — sîntem dispuși să le mai acordăm o șansă, îngăduindu-le să-l provoace la luptă pe Sancho Ulmeria, primul care a așternut pe hîrtie această poveste, primul vinovat, așadar, de răspîndirea ei pe tot pămîntul. Pentru a le spori furia, le vom reaminti că ereticul scutier a făcut credibilă relatarea afirmînd că atît el, cît și întreg echipajul „Santei Quijada“ au zărit în zorii zilei cadavrul Leviatanului plutind pe ape, răpus și sfîșiat, fără-ndoială, de armele pe care neasemuitul cavaler le uitase în pîntecul său.

Neîncrezătorii să tragă spada! Cît despre noi, vom lăsa deschis finalul acestui capitol pînă ce adevărul va fi stabilit în chip peremptoriu de un duel cavaleresc pe viață și pe moarte.

Sanguis decrevit!

Printre ultimele aventuri ale hidalgului pe mare se înscrise și specifica, tradiționala, nelipsita aventură a înfruntării unei corăbii-pirat. Aceasta veni la timp, petrecîndu-se aievea (și întocmai cum o vom descrie mai jos), împiedicîndu-i pe scrupuloșii cronicari quijotiști să o născocească și să păcătuiască, astfel, împotriva adevărului. Că, la o cercetare mai atentă, corabia funestă s-a dovedit a nu fi propriu-zis una piratească și nici căpitanul ei un răufăcător notoriu, ba dimpotrivă, nu e vina nimănui — important rămîne numai faptul că don Quijote n-a fost frustrat, în datele ei esențiale, de o pățanie consacrată și ținută la mare cinste de toți aventurierii mărilor.

Împrejurările în care corabia-pirat s-a înfățișat echipajului de pe „Santa Quijada" au fost dintre cele mai amenințătoare. Lipsa vîntului făcea imposibilă fuga ori manevrele menite apărării, curentul oceanic favoriza apropierea navelor, iar tunurile comandate de căpitanul Samsón nu voiau nicicum să funcționeze. Cînd unul din ele scuipă totuși o ghiulea, țeava-i plesni și răni mai mulți oameni, făcînd multă pagubă-n jur.

Resemnați, așteptîndu-se la tot ce putea fi mai rău, dar pregătiți să-și vîndă scump pielea, marinarii își aduseră dintr-o dată aminte de don Quijote. Trezit de explozia tunului dintr-un somn adînc și binefăcător, închipuindu-și că Leviatanul revenise și ataca furios corabia, hidalgul se-mbrăcase deja și-și pusese armura, scotocind prin toate ungherele în căutarea unor arme. Cum cele autentice îi fuseseră înghițite de monstru, trebui să se mulțumească cu altele, boante, fără tăiș și cam fragile, folosite de marinari în timpul turnirului.

Cînd află despre ce era vorba, mulțumi cerului și destinului pentru minunatul prilej ce i-l ofereau și, fără să-ntîmpine de astă dată nici o împotrivire, urcă

într-o barcă alături de Sancho şi alţi trei marinari, îndreptîndu-se glonţ spre corabia agresoare. Nava, plutind în derivă, fu uşor de abordat — don Quijote, icnind şi congestionîndu-se la faţă, urcă singur pe punte, cu ajutorul unei funii. Acolo îl aşteptau pe puţin douăzeci de piraţi, în cele mai neverosimile şi mai nepotrivite poziţii (care şezînd, care dormind, care privind în cu totul altă parte decît s-ar fi cuvenit), tratîndu-l dispreţuitori şi indiferenţi.

Neînfricatul cavaler văzu roşu înaintea ochilor şi din pieptul lui ieşiră asemenea răcnete, încît marinarii de pe „Santa Quijada" simţiră că li se face părul măciucă. Aidoma unui taur înfuriat, don Quijote porni la atac. Primul răufăcător pe care spada lui boantă-l atinse se dădu de-a berbeleacul în mare; următorul, privindu-l cu nişte ochi goi şi stupizi, primi o asemenea lovitură în foale, încît se frînse numaidecît din mijloc. Convins că banditii îngheţaseră pur şi simplu de spaimă la vederea lui ori fuseseră vrăjiţi de căutătura-i semeaţă, hidalgul nu-şi făcu nici o problemă în legătură cu pasivitatea şi nemişcarea acestora. Răsucindu-se ca o sfîrlează, însufleţind acel univers adormit, răvăşindu-l şi dîndu-l peste cap, nici nu avu timp să observe cît de uşor îi cădeau victime toţi rivalii. Unui munte de om ce stătea lîngă cîrmă, rezemat într-o halebardă şi aninat — fără îndoială din pricina greutăţii lui — în cîteva funii legate de cel mai apropiat catarg, îi reteză genunchii şi, în cădere, uriaşul fu cît pe-aci să-l îngroape sub el. Însuşindu-şi halebarda, armă adevărată şi de temut, don Quijote semănă pustiul în jur. Capete de bărboşi şi de spîni, de adolescenţi şi de bătrîni, cu înspăimîntătoare cicatrice, începură să se rostogolească pe covertă ori să zboare peste bord.

Cumplită era mînia manchegului, neistovită puterea ce izvora dintr-însul! O, voi, piraţi ce străbateţi trufaşi şi răzvrătiţi mările lumii, feriţi-vă în veci de co-

rabia pe care s-ar putea afla din întîmplare un asemenea cavaler!

Ajuns lîngă catargul mare, don Quijote văzu ca printr-o ceață un ins ce-l țintuia cu aroganță, zîmbind într-o doară și ținînd în mîna dreaptă o floretă cu garda de aur. Cu o lovitură iute, îi zdrobi pieptul, apoi, cu încă una bine plasată, îi reteză picioarele — trufașul hoțoman continuă să-l privească zîmbind. Ușor tulburat, hidalgul îi turti capul de catarg și, cu un trosnet teribil, acesta plesni; zîmbetul rămase totuși încrustat pe chipul ciopîrțit și galben, ca de ceară. Abia atunci, simțind că-l ia cu friguri, cavalerul nostru descoperi vicleșugul celuilalt: tot trupul îi era înfășurat în funii legate de catarg — le tăie și dușmanul căzu la pămînt, cum ar fi trebuit să facă, în mod normal, încă de la prima lovitură. Lupta continuă și mai aprigă după aceea și fără nici un alt incident, deoarece don Quijote descoperi șiretlicul piraților care, fie pentru a-l înspăimînta, fie pentru a-și ține drepte trupurile cuprinse de tremurul fricii, se legaseră cum putuseră de diferite obiecte de pe corabie.

Între timp, pe punte se cățăraseră Sancho și ceilalți trei marinari. În urma lor soseau alții, cu toate bărcile disponibile de pe „Santa Quijada", dînd strigăte vitejești de asalt și fluturîndu-și în aer armele și bonetele. Cuprins de un nou avînt, manchegul voi să isprăvească cu ultimii ticăloși înainte de a primi sprijinul echipajului, dar nu-și putu înfăptui dorința deoarece Sancho Ulmeria, ca un neautentic scutier ce era, îi încătușă brațele iar marinarii îl legară fedeleș. Apoi, nedreaptă răsplată pentru o asemenea faptă de bravură, cavalerul se văzu murat din creștet în tălpi de mai bine de zece hîrdaie cu apă.

Abia atunci, trezit ca dintr-un vis și privind cu luare aminte în jur, se dumiri că pirații pe care-i spulberase cu atîta rîvnă nu erau decît niște biete păpuși, neîndemînatic lucrate, iar sîngele și mațele risipite pretutindeni doar cîrpe, ceară, rumeguș și paie.

Să nu-şi închipuie cineva că prin aceasta don Quijote se dezonorase ori se făcuse de ruşine; marinarii îl dezlegară, îi lăudară îndrăzneala şi-l asigurară că întîmplarea nu-i ştirbea cu nimic faima — cutezase oare vreunul din ei să atace corabia-pirat cînd încă nu se ştia că echipajul îi e format numai din aceste stranii şi neverosimile păpuşi? Ba mai mult — presupunînd că ar fi ştiut şi acest lucru, care marinar nu s-ar fi îngrozit la gîndul de-a păşi pe o corabie a nălucilor, supusă, poate, unei cumplite osînde? Graţie haosului pe care don Quijote îl sădise-n jur, totul arăta mai omenesc şi mai puţin îngrijorător. Unul cîte unul, luîndu-şi inima-n dinţi, marinarii începură să cerceteze corabia şi să pătrundă-n interiorul ei. Peste puţin, don Quijote fu condus într-o cabină retrasă, unde fusese descoperit, agonizînd, un om între două vîrste — nici un alt suflet viu nu se mai afla pe corabie. De multe zile, probabil, muribundului nu i se mai dăduse nici o îngrijire, căci veşmintele îi erau murdare şi rău mirositoare. Broboane reci de sudoare îi curgeau de pe fruntea pleşuvă şi-naltă pe faţa gălbejită, atinsă de paloarea morţii. Mai păstra o scînteie de viaţă doar în ochii înceţoşaţi, ţintuiţi cu încăpăţînare asupra unui scut aşezat la picioarele patului — scut măiestrit lucrat şi cu blazon cavaleresc. Cu uimire şi tulburare, don Quijote recunoscu pe suprafaţa lui însemnele gloriosului şi venerabilului cavaler Amadís de Gaula, pildă vie şi model al întregii cavalerimi rătăcitoare.

Marinarii se-ntoarseră pe punte. Lîngă suferind rămaseră doar hidalgul, franciscanul şi scutierul. Îi spălară trupul cu veneraţie, îi primeniră veşmintele şi aşternutul şi încercară să-i picure printre buzele strînse cîţiva stropi de vin. Spre seară, nefericitul cavaler dădu semne de viaţă, obrajii îi prinseră puţină culoare şi, sprijinit, reuşi să se aşeze în capul oaselor. Ciuguli cîteva fărîmituri de pîine şi izbuti să dea peste cap un pahar plin ochi cu vin rubiniu de Plebanos.

Cu toate acestea nu scoase nici un cuvînt pînă ce don Quijote nu-i arătă consideraţia adîncă ce i-o purta, rugîndu-l, de-i stătea-n putinţă, să le dezlege enigma ciudatei corăbii, altă fiinţă vie care să le aducă vreo lămurire nemaiaflîndu-se în cuprinsul ei. Auzind de această pustiire, muribundul se-ntunecă la chip şi o clipă cei trei crezură că-i venise sorocul, dar apoi, golind stacană după stacană, îşi reveni şi limba i se dezlegă. Numele său era Amadís al XXX-lea (stră-stră-strănepot al marelui Amadís de Gaula), cavaler rătăcitor exilat de bunăvoie, alături de întreaga floare a cavalerimii rătăcitoare din Spania, pe nefericita corabie cu flamură piraterească. El şi ceilalţi patruzeci de cavaleri faimoşi — morţi cu toţii între timp — hotărîseră să se supună acestui exil voluntar, înainte cu cîţiva ani, din pricina unui anume hidalg din La Mancha, pe nume, pare-se, don Quijote, ale cărui aventuri deşănţate îi eclipsaseră, ridiculizîndu-i, ruşinîndu-i şi punîndu-i în cele mai blestemate încurcături. Semnele dizgraţiei li se arătaseră mai întîi pe la hanurile unde trăgeau, toate tîrfele din partea locului înghesuindu-se să-i admire şi oferindu-se să-i armeze, din nou, cavaleri. Apoi, avuseseră de furcă cu paznicii morilor de vînt, cu vizcainii, cu alcazii, cu Santa Hermandad, fiind excluşi din rîndurile ei, şi-n cele din urmă, pentru a le încununa nefericirea, însuşi regele scosese un edict ce le interzicea să se apropie vreodată de slăvitul Escorial. Ca urmare, în loc să fie cinstiţi cum le cerea rangul, începuseră să fie trataţi ca nişte golani smintiţi, arătaţi cu degetul de toţi mocofanii şi luaţi în tărbacă. Cu alte cuvinte, acel năstruşnic mancheg le mîncase pîinea. Faima lui incertă o copleşise pe-a lor şi figura lui ajunsese să fie singura preţuită de oameni. Nimic nu-i mai putuse mulţumi pe aceştia. Încercaseră să-i semene necunoscutului cavaler, dar le fusese peste putinţă să-i egaleze năstruşnicia şi vitejia năbădăioasă. Fiind crescuţi la o cu totul altă şcoală a cavalerimii rătăcitoare decît la

aceea pe care căuta să o impună obscurul hidalg, nu izbutiseră să țină pasul cu dînsul. Cînd își dăduseră seama că învățătura lor nu mai corespundea vremii și că noua credință impusă de mancheg cîștigă inimile în pofida celei vechi, reprezentată de ei, hotărîseră să-și piardă urma în lume, să se exileze, lăsînd Spania pe seama noii sale sminteli. Cumpăraseră o corabie, făcuseră jurămînt de credință și de tăcere, făgăduindu-și unii altora să nu mai calce pe uscat decît pentru a se aproviziona cu cele necesare traiului pe mare, și deveniseră navigatori stingheri și singuratici. Ridicaseră flamura piraterească pentru a se feri de orice întîlnire nedorită și pentru a sili toate corăbiile să-i ocolească. Astfel, din cavaleri ai faimei deveniseră cavaleri fără faimă, fideli noului și vitregului lor statut. Conform înțelegerii de la început, spre a nu fi copleșiți de disperare la moartea unuia sau altuia dintre ei, îndată ce un cavaler pierea într-o furtună, într-o încăierare cu băștinașii din insule ori cu adevărații pirați, supraviețuitorii îl înlocuiau cu o păpușă cît de cît asemănătoare cu dînsul, pe care o țintuiau pe punte.

Spre dimineață, după ce le dezvăluise alte și alte nefericite episoade din existența sa de sihastru, Amadís al XXX-lea îi întrebase cu tremur în glas dacă în Spania se mai vorbea de acel don Quijote, vestit și preamărit în vremea lui. La această întrebare, Sancho se-nroși, părintele Bartolomé se cufundă-n rugăciune, iar don Quijote, punîndu-și mîna pe piept, îi dădu un răspuns vrednic de laudă, asigurîndu-l că acel obscur hidalg din La Mancha fusese uitat de toată lumea și, dacă cineva îl mai ținea minte, era numai pentru adînca prețuire arătată cavalerimii rătăcitoare și pentru marea sinceritate cu care deplînsese exilul neprețuiților cavaleri, morți pe această corabie. Pentru a le duce faima mai departe, se informă și el, umilul servitor și admirator al lui Amadís al XXX-lea, de numele tovarășilor săi, făgăduindu-i să le preamărească în întreaga lume. Numele celor patruzeci de cavaleri

alungați din Spania de faima inegalabilului don Quijote de la Mancha sunt acestea: Amadís al XXXI-lea, al XXXII-lea, al XXXIII-lea, Florisel de Niquea al XI-lea, Tancred de Clorinda, Morrigán de Morrigán, Luis de Avilla al XLI-lea, Barahona de Angélica, Baltasar de Alcazar, Pedro de Padilla al XVIII-lea, Bernardo de Iberia, Quirieleison de Montalbán al II-lea, Palmerín de Inglaterra, Palmerín de Francia, Palmerín de España, Tirante-cel-fără-pată-și-prihană, Bernardo del Carpio al X-lea, Rogel cel Roșu, Rogel cel Negru, Rogel cel Violet, Lepolemo al XCIX-lea cavaler-al-Crucii, Olivante de Laura, Olivante de Teresa, Olivante de María, Olivante de Gloria, Roldán de Angélica al LXV-lea, Reinaldos de Montalbán al III-lea, Tirante cel Alb, Esferamundi de Maldonado, Esferamundi de Argán, Esferamundi de Maldonza, Florisando de Roncesvalles al X-lea și al XI-lea, Platir de Placerdemivida, Primaleón de Montemayor al XXI-lea și al XXII-lea, Lisuarte de Grecia al XXVIII-lea, Esplandián de Pintiquiniestra al VI-lea, Florismarte de Hircania al XVI-lea, Lancelot Osutăunu.

Sfîrșind de înșirat numele cavalerilor, Amadís al XXX-lea se arătă peste măsură de obosit. Cu un ultim efort, îi ceru lui don Quijote să-i împlinească dorința din urmă, și anume să incendieze corabia de îndată ce trupul lui neînsuflețit va fi cusut, după datina mării, într-un sac și cufundat în unde. Don Quijote îi făgădui și, cînd Amadís îl întrebă ce nume poartă, pentru a-i putea mulțumi, răspunse tulburat și trist: Alonso Quijano. Puțin după aceea, stră-stră-strănepotul lui Amadis de Gaula muri fără chin și fără regret, narcotizat de cei zece litri de vin ce-i băuse pe nerăsuflate în acea noapte. Trupu-i fu cusut în sac și don Quijote, înainte de a le face semn marinarilor să-l azvîrle în mare, îl plînse cu lacrimi adînci. Cu toate că echipajul și chiar căpitanul Samsón ar fi voit să se strămute pe corabia cavalerilor rătăcitori — aceasta fiind mult mai trainică și mai bine utilată decît „Santa

Quijada“ — hidalgul nu îngădui o asemenea profanare şi cu mîna lui îi dădu foc. Apoi se-napoie pe „Santa Quijada“ şi se-nchise-n cabină. Trei zile nu bău nici un strop de apă şi nu puse nimic în gură. Sancho, privindu-l printr-o crăpătură a uşii, îl văzu stînd nemişcat, pe un colţ al patului, cu capul în mîini şi repetînd necontenit acelaşi şi acelaşi nume: Alonso Quijano.

11 POETUL ŞI CRONICARUL

În mintea lui don Quijote se petrecuse una din acele deconcertante răsturnări, de natură să-i pună în cea mai mare încurcătură şi dificultate pe toţi biografii săi: cavalerii morţi de moarte bună pe corabia exilului îi apărură ca victime neîndoielnice ale mîniei lui oarbe, iar păpuşile spulberate pe punte i se înfăţişară ca oameni vii, măcelăriţi pînă la ultimul, dintr-o regretabilă eroare. Don Quijote — ucigaşul cavalerimii rătăcitoare din Spania: pas de mai scoate din creierii zăticniţi ai eroului o asemenea aiureală! Mîinile-i erau mînjite cu sînge, chipul îi era mînjit cu sînge, pieptul îi era şi el pătat, la fel ţurloaiele, spinarea, tălpile — o adevărată nenorocire! Numai penitenţa îndelungată şi aspră îl mai putea salva de flăcările veşnice ale Gheenei. Covîrşitoare şi sumbre gînduri frămîntau cugetul însinguratului cavaler.

Nu acelaşi lucru se putea spune despre părintele Bartolomé cel Trist, devenit peste noapte senin şi chiar voios. Ne sunt cunoscute planurile acestuia în legătură cu don Quijote, cu răspîndirea quijotismului pe tărîmurile virgine ale Lumii Noi, dar nu ştim nimic despre felul cum înţelegea să le pună în practică. Pînă de curînd nici abilul franciscan nu prea avusese habar. Îl familiarizase pe mancheg cu limba náhuatl,

îi deschisese noi orizonturi de cunoaştere, îi dezvăluise numeroase taine ale Conchistei, dar se văzuse mereu constrîns să le învăluie, din lipsa unei tactici nimerite, într-un veşmînt străin, mistagogic şi vrăjitoresc. Acum, în sfîrşit, se simţea pregătit să-i spună adevărul şi aştepta doar prilejul nimerit. Spovedania lui Amadís al XXX-lea îl inspirase şi-i arătase limpede calea pe care o avea de urmat Cavalerul. Faţa Lumii Noi nu putea fi schimbată decît înlocuind vechiul tip de conchistador cu altul nou, după chipul şi asemănarea acestuia; Noua Spanie nu putea renaşte decît supunîndu-se unei noi cuceriri întru legea şi idealurile quijotismului. Gîndul părea simplu, dar nu era lesne de înfăptuit: lucrurile trebuiau să se desfăşoare în aşa fel încît don Quijote să ajungă singur la el şi să voiască recucerirea noilor pămînturi. Deocamdată Lumea Nouă, Conchista, conchistadorii şi indienii erau pentru el simple ficţiuni. Cu nerăbdare, marele Protector al Indienilor aştepta ca hidalgul să ia contact cu aceste realităţi şi să se convingă de necesitatea prefacerii lor. Din fericire, contactul aşteptat nu întîrzie prea mult şi constitui, din toate punctele de vedere, o revelaţie cu adînci urmări pentru don Quijote.

La cinci zile după incendierea falsei corăbii pirateresti, „Santa Quijada“ acostă lîngă o mică insuliţă din apropierea coastelor Mexicului, pentru a-şi împrospăta proviziile cu apă. Insuliţei i se spunea La Isla de los veinte nombres*, deoarece cartografii nu se putuseră hotărî asupra nici uneia din denumirile date de cei douăzeci de corăbieri ce o descoperiseră — fapt imposibil, dar atestat de ticluitele jurnale de bord — în aceeaşi zi. Denumirile-i merită să fie amintite deoarece caracterizează, cum nu se poate mai elocvent, imaginaţia navigatorilor spanioli: Insula încîntării, Insula dezolării, Insula rodiilor, Insula Şerpilor, Insula Demonului, Insula Fecioarei, Noua Castilie, Noua Gra-

* Insula cu douăzeci de nume

nada, Noua Estremadura, Insula pustie, Insula belşugului, Insula Sf. Ignaţiu, Insula Sf. Gheorghe, Insula Sf. Ioan, Insula Sf. Petru, Insula Adormirii, Insula Trezirii, Insula Alfa, Insula Omega şi, în fine, Insula-fără-nume. Pentru a încununa aceste botezuri succesive, cronicarii quijoteşti o numiră, în amintirea păţaniei ce-o suferi don Quijote în cuprinsul ei, Insula conchistadorilor.

O vegetaţie luxuriantă o acoperea aproape în întregime. În urmă cu cincizeci de ani, un trib numeros o populase — între timp membrii lui fuseseră exterminaţi ori transformaţi în sclavi şi vînduţi, ca nişte păgîni ce erau, turcilor şi arabilor. Păsări exotice roiau în văzduh şi izvoarele calde răspîndite ici-colo ridicau aburi fierbinţi deasupra pădurilor. Se spune că piraţii îşi îngropau comorile în adîncul ei. În templele ruinate creşteau ierburi mucegoase şi arbori sfrijiţi, neatinşi vreodată de razele soarelui. Văi înguste, în care abia se putea strecura un călăreţ, urcau spre vulcanul de dimensiuni mijlocii ce-ncununa mijlocul insulei. Răsuflarea-i era aproape stinsă — fumega, dar fumul i se-nălţa străveziu ca o ceaţă. Tărîm sufocant de umbre şi năluci, străin de dulcea limpezime a cîmpiilor castiliene, La Isla de los veinte nombres ispiti sufletul dornic de sihăstrie al hidalgului.

În dimineaţa cînd „Santa Quijada“ trebuia să ridice ancora pornind spre Mexic, don Quijote ajunse înot pe plaja îngustă a insulei. Gol pînă la brîu, încins cu spada lui Amadís al XXX-lea şi desculţ, el se avîntă în junglă. Un ceas, hăţişul nefiind prea des, înaintă aproape alergînd, lăsîndu-şi trupul biciuit de crengi, de liane, de ierburi — epuizat de flagelarea vegetală se opri apoi lîngă un izvor. Sîngele îi şiroia pe umeri şi tălpile îl dureau. Se aplecă să bea şi chipul trist, hieratic, i se oglindi în suprafaţa umbroasă a apei. Privindu-se adînc în ochi, don Quijote îşi făcu jurămîntul de pustnic — tulbură apoi izvorul şi chipul celuilalt pieri. Porni mai departe, croindu-şi drum cu sabia.

Spre amiază, frînt de oboseală, poposi la poalele vulcanului. Aerul era încins şi arzător ca sub o lupă. Se cufundă în somn. Nu visă nimic, dar, aidoma profeţilor, trezindu-se, intră în adevăratul vis: cel al realităţii. Întîmplarea făcuse ca, în timp ce el dormea acoperit de-un morman de frunze, doi indieni fugiţi de pe un vas spaniol, încărcat cu aur şi sclavi, ce poposise în drumul său spre Spania de cealaltă parte a insulei, să se refugieze de urmăritori într-un arbore din apropiere. Vocile şoptite ale acestora păreau că vin din văzduh. Dilatate de tăcerea după-amiezii solare, păstrau prea puţine inflexiuni omeneşti. Spaima strecurase în ele accente misterioase. Don Quijote le ascultă fără teamă, începînd puţin cîte puţin să le înţeleagă. Indienii fugiţi grăiau în limba náhuatl, limba vrăjitorilor după ştiinţa hidalgului, aşadar, nu puteau fi decît nişte spirite. Tremurătoare, glasurile invocau fără şir ori discernămînt zei păgîni şi sfinţi creştini. Deşi se arătau confuze şi delirau, era totuşi limpede că aveau nevoie de ajutor. Stîrniseră probabil vreun vrăjitor temut ce se sălăşluise în acea insulă. Numindu-i pe spanioli demoni albi, nu trezirā nici o suspiciune în cugetul hidalgului. După bunul obicei al oricărui sălbatic aflat la ananghie, cei doi făgăduiră zeilor protectori şi sfinţilor Juan, Jorge, Pedro şi Alonso marea cu sarea, în schimbul mîntuirii lor. Don Quijote, auzindu-şi pomenit prenumele, îşi închipui că toate acele răsplăţi fabuloase îi sunt oferite lui. Răspunzîndu-le în náhuatl, îi asigură că nu mai aveau de ce se teme de vreme ce-şi puseseră nădejdea într-însul şi-i făgăduiseră daruri atît de bogate. Cîteva clipe, totul amuţi. Apoi se auziră cîinii. Cu toate că don Quijote nu ştia de nici un vrăjitor care să aibă nevoie de cîini pentru a-şi urmări spiriduşii, se pregăti de luptă. Şi cîinii demonilor albi se repeziră hămesiţi spre arborele apărat de neasemuitul cavaler. Vai lor — animale fără minte! În mai puţin de-un minut, lătraturile li se prefăcură-n horcăieli de moarte. Se lăsă din nou liniştea. Apoi se

ivire înşişi demonii albi, travestiţi, spre a-l induce în eroare pe erou, în soldaţi spanioli. Văzîndu-şi haita spîrcuită de strania arătare, aceştia ezitară cîteva momente. Destul pentru ca unul din ei să primească o lovitură năucitoare în chivără şi, împleticindu-se, să cadă lat la pămînt. Uitînd de pustnicie şi de jurămîntul făcut, don Quijote, redevenit cavaler al neprețuitei sale Dulcineea, le pretinse să i se închine, aducîndu-i acesteia laude. Convinşi că n-au în faţă o nălucă ori un duh rău, ci un om aievea, pe care numai dracu-l aruncase de cine ştie unde în calea lor, soldaţii mai prinseră ceva inimă şi-şi scoaseră spadele. De prisos încercare! Ştiindu-se protejat de forţe supranaturale, hidalgul nu mai cunoştea teama. Se repezi spre tăişurile amenințătoare, semănînd în jur groază şi alegîndu-se cu multe răni (fiecare primi apoi un nume ales, simbolic, în limba náhuatl). Încărcîndu-şi rănitul, soldaţii dădură bir cu fugiţii. Prea vlăguit, învingătorul renunţă să-i mai urmărească. Căzu în genunchi, sîngerînd din toate mădularele. Ca prin vis, văzu două siluete ce se apropiau de el, sfîşiindu-şi veşmintele. Fu bandajat, sîngele i se opri şi, puţin după aceea, ridicat pe braţe, leşină. Astfel luă sfîrşit scurtul şi neizbutitul episod al îndepărtării sale de lume.

Cînd îşi reveni, era din nou pe „Santa Quijada" şi echipajul stătea roată în jurul lui. Limba vrăjitorească nu înceta să-i răsune-n urechi amestecată cu crîmpeie de spaniolă. Cei doi indieni, avîndu-l tălmaci pe părintele Bartolomé, povesteau marinarilor cum fuseseră descoperiţi şi salvaţi de hidalg, aducîndu-i nenumărate laude şi numindu-l adesea mare tlacatécatl*. Cu o voce slabă, don Quijote ceru o cupă din vinul luat de pe corabia-pirat, o goli pînă la fund şi, vlăguit de greaua pierdere de sînge, se cufundă iarăşi în somn. La căpătîiul lui rămase numai Sancho. Peste puţin, îl înlocui unul din marinarii armaţi cavaleri. Pe covertă

* conducător al bărbaţilor

îl aşteptau, aşezaţi pe rogojini, ca pentru un mare sfat, căpitanul Samsón, o parte din marinari, franciscanul şi cei doi azteci.

Numele celui dintîi era Netzualcoyotl, prinţ, poet şi sfetnic al ultimului rege aztec răzvrătit, Cuahtemoc. Al doilea se numea Xichinpopin, bărbat de viţă nobilă, învăţat, bun astrolog, recitator şi cronicar al Conchistei. Amîndoi fuseseră buni prieteni ai franciscanului Bartolomé înainte de plecarea acestuia în Spania. Convinşi după o vreme că Protectorul indienilor nu avea să se mai întoarcă, încercaseră să organizeze o disperată rebeliune a sclavilor din mine, dar, surprinşi în timpul pregătirilor, fuseseră puşi în lanţuri şi osîndiţi parte la moarte, parte la o cumplită robie dincolo de ocean. Doar ei reuşiseră să fugă de pe corabia încărcată cu aur, mirodenii şi sclavi şi, graţie nesperatului ajutor al hidalgului, să scape cu viaţă. Vărsînd lacrimi amare, bătîndu-se cu pumnii în piept şi jelind apusa glorie a miticului Aztlan în versuri nespus de sugestive, cei doi nobili îi impresionară adînc pe ascultători.

Ridicîndu-se în cele din urmă în picioare şi înălţîndu-şi glasul deasupra lor, grăind în náhuatl şi traducînd apoi în spaniolă, franciscanul Bartolomé le făgădui mîntuirea. Pe corabia ce se-ndrepta acum spre Mexic se afla omul speranţei, omul dreptăţii şi al bucuriei, cel care cu faima şi braţul său avea să stîrpească Răul. O mare tăcere se lăsă în larguri şi deasupra „Santei Quijada". Bartolomé cel Trist vorbi pînă spre seară, neîntrerupt, despre virtuţile cavalerului din La Mancha, despre neţărmurita-i putere de-a înrîuri cugetele şi inimile, reaminti tuturor aşa-zisul flagel al imitaţiei ce bîntuise în Spania, neocolind nici echipajul de faţă, despre înnobilarea tuturor celor din preajma cavalerului, despre sămînţa revoltei metafizice ce stăruia într-însul, avînd nevoie doar de un obiect potrivit pentru a irumpe în şuvoaie irepresibile, despre măreţie, despre renaştere, despre credinţă; purtat de

avîntu-i oratoric, nu ezită să-l asemuiască pe don Quijote cu Quetzalcoatl, zeul aşteptat, ființa cu puteri supraomeneşti, hărăzită să dea un nou chip Mexicului şi samavolnicei cuceriri dintru-nceput.

Adunarea de pe „Santa Quijada" hotărî să facă tot ce-i stătea-n putință pentru a aprinde în sufletul minunatului cavaler dorința de-a îndrepta tot Răul din Lumea Nouă. Putem oare acum, după atîtea veacuri, să ne-ndoim de buna lor credință? Putem oare să punem nădejdea lor numai în seama unei însufleţiri ori iluminări specifice oricărui început? Cei patruzeci de exilaţi, de scelerați şi de robi de pe „Santa Quijada" credeau în naşterea unei noi epoci, închinată dreptăţii şi curajului; pentru această miraculoasă Utopie nu li se cuvine decît cinste, pentru tentativa reală de a o înfăptui — numai admirație! Aventura lor a fost una dintre cele mai fascinante şi, cel puţin pentru noi, care scriem această cronică, ea are forța şi valoarea marilor mituri ale istoriei.

Convalescența lui don Quijote şi revenirea-i la viaţă coinciseră astfel cu o profundă trezire a conştiinţei sale. Limba náhuatl, prin mărturia plină de pocăinţă a franciscanului, deveni pentru dînsul ceea ce fusese întotdeauna — limba aztecilor, limba războinicilor înfrînţi şi nimiciţi în lupta cu conchistadorii spanioli. Aceştia, din simple viziuni, deveniră oameni în carne şi oase, ca şi indienii. Episodul din junglă îi fu lămurit pe deplin. Formulele fals-vrăjitoreşti i se reorînduiră în minte, alcătuind o frescă a Conchistei. Numele atribuite unor duhuri şi puteri nevăzute redeveniră nume ale regilor azteci, ale zeilor şi ale cavalerilor spanioli. Pentru prima oară în viaţă, ajuns la o vîrstă destul de înaintată, cavalerul Tristei Figuri află, cu neîncredere mai întîi, apoi cu groază, cu uimire şi cu revoltă, despre existența cîmpurilor de exterminare în masă (avu nevoie de mult timp pînă să înveţe corect aceste trei cuvinte stranii şi respingătoare), despre lagărele de muncă forţată şi despre umilirea celor sortiţi unei

pieiri lente şi necruţătoare. Netzualcoyotl, prinţul poet, şi Xichinpopin, cronicarul, îi recitară seară de seară din cîntecele lor compuse anume pentru a-l lumina şi, pătrunşi de un quijotism de ordin intuitiv, îi deveniră în scurt timp prieteni apropiaţi. Lor li se datorează cîteva din cele mai frumoase poezii dedicate, în taină, Dulcineei. Cititorul le poate găsi şi acum în oricare din antologiile poeţilor mexicani ori în vreunul din numeroasele codice ale Conchistei. Versurile glorifică Iubita ca pe un rod nepreţuit al lumii: părul ei îmbină culori nenumărate „într-un penaj cu joc de nestemate", buzele ei sînt „licoare ameţitoare ce-i îmbată pe prinţi", braţele ei de neguri, de răcoare au mireasma „porumbului copt ce îmbie fierbinte", gîtu-i e „lujer crud de manita", „inima-i de foc bate între corole de lumină", şi pîntecul său tresaltă aidoma unei „păsări de jar", ce-l vrăjeşte şi-l ademeneşte pe îndrăgostit în „Casa Primăverii". Ţărăncuţa din Toboso e numită cînd „ploaie azurie, învăluită-n fum", cînd „frunziş ce se deschide-n taină", şi ridicată la demnitatea niciodată jinduită de ea a celei „ce iscă viaţa în cîmpie". Dragostea manchegului se-nveşmîntă ca însuşi „Pomul înflorit al vieţii", iar aleasa lui, „cea vrednică să o contemple zeii", păşeşte regal pe-ntinderile Tenochtitlanului, urmărită de gingaşul descîntec al cîntăreţului:

Să dăinui îndelung!
Deschide-ţi mirabila coroană aici, pe pămînt;
De te undui, florile tale se-aştern peste noi...
Tu singură podoaba-ţi risipeşti...

Delicatelor stihuri de amor li se adăugară în timp altele, pentru a descrie pe un ton de sumbră exultanţă şi revoltă înfrîngerea aztecă şi umilitoarele-i consecinţe. Dacă vrem să înţelegem cu adevărat tulburarea ce-o pricinuiră hidalgului şi hotărîrea ce-o zămisliră într-însul, trebuie să pătrundem şi noi în peisajele lor crepusculare, înroşite de văpaia rugurilor, colbuite de

pulberea scuturilor zdrobite peste care se-ntind vrăjmaşele umbre ale morţii şi jeluirile orfanilor. Principii sînt în lanţuri, cei născuţi pentru bucurie zac în ţărînă, spun poemele, şi astăzi, cînd ceasul mîniei a sunat, neomenia, dezmăţul, mîrşăvia au ajuns la mare cinste, cu toţii-s întinaţi încă din fragedă pruncie, regii sînt robi, totul cade, se-nvălmăşeşte, tronurile s-au surpat şi zidurile palatelor poartă mărturii de sînge. Moştenirea a fost pierdută, ca un vis, peste noapte, templele fumegă iar lacrimile curg şuvoi, spălînd oasele celor morţi pentru onoarea şi mîndria seminţiei lor. Poeţii deplîng risipirile de suliţi, războinicii pieriţi în luptă, „florile inimii pe-ntinsul cîmpei", şi robia nedemnă, chinuitoare în care au căzut fraţii, copiii şi părinţii lor, căci omul nu mai face acum nici cît „stîrvul unui şobolan". „Pustie, ay, cît de pustie e inima mea", se lamentează Netzualcoyotl, „sînt poetul Ţărmului celor nouă şuvoaie şi pe limanul învolburat, o, prieteni, cît de curînd a venit vremea greu giulgiu să aruncaţi peste mine. Pe ţărmul turturelelor, acolo, departe, voi pogorî în mormînt".

Mişcat pînă la lacrimi şi pornit pe fapte mari, minunatul hidalg din la Mancha îi ceru părintelui Bartolomé, primul său iniţiator în tainele Conchistei, să-l numească neîntîrziat Cavaler al Noii Spanii, pentru a îndrepta toate nedreptăţile săvîrşite acolo.

Spre a da mai multă solemnitate mult aşteptatei clipe, Marele Protector îl lăsă să-nţeleagă că nu avea căderea să decidă singur, trebuind să ceară sfatul cavalerilor Umilinţei, căpitanului Samsón, scutierului Sancho şi mai cu seamă celor doi nobili azteci. Don Quijote se supuse resemnat aşteptării şi-n ceasul cînd în zare se iviră ţărmurile Mexicului primi învestitura. Bartolomé cel Trist îl unse cu mir şi, atingîndu-i umărul drept cu sabia de obsidian a prinţului Netzualcoyotl, îl declară Reconchistador general al Lumii Noi. Numirea ca şi jurămîntul hidalgului fură rostite atît în spaniolă, cît şi în náhuatl.

Investitura de pe „Santa Quijada“ fu semnul incendiar a ceea ce mai tîrziu se numi în istorie Reconchista întru don Quijote. Ea se întinse pe mai multe veacuri, strămutînd quijotismul în Lumea Nouă şi dîndu-i nuanţa specific sud-americană cu care avea să se întoarcă din nou în bătrîna Europă.

Reconchistadorii nu veniră în chip de colonizatori, ci de luptători în numele unei continue cuceriri, în numele unei nelinişti noi, ce-i făcu duşmani neîmpăcaţi ai vechilor stăpîni dornici de linişte şi de chivernisire. Dispreţuiră bogăţiile, şi jurămîntul pe care-l păstrară întotdeauna cu sfinţenie fu acela de sărăcie. După pilda Modelului lor, îşi închinară vieţile unor domniţe fără prihană de peste ocean, şi numai datorită acestora cronicarii de azi izbutesc să-i distingă oarecum pe unii de alţii. Sunt cunoscuţi peste o sută de don Quijoţi de Laura, peste trei mii de María, peste opt sute optzeci de Iñes, peste trei sute cincizeci de Hernánda, peste şase sute de Sofia, peste o mie de Dolores şi aproape zece mii de Dulcineea. Acestor nenumăraţi cavaleri identici în manifestări şi, miraculos adevăr, identici la înfăţişare, li se datorează, înainte de orice, legenda ubicuităţii celui dintîi don Quijote, legenda nemuririi Modelului.

Cu toate că manchegul nu a participat direct la Reconchistă, el a fost mereu prezent în imitatorii săi, născîndu-se şi murind cu fiece prozelit, cu fiece veteran. Timp de secole nimeni nu s-a desprins, orgolios, de învăţătura sa; a fost urmat cu credinţă şi fanatism atît în slavă, cît şi în anonimat, imitîndu-i-se, cum s-a putut mai bine, pînă şi perioada obscură, misterioasă, de la sfîrşitul vieţii. Regula Ordinului a fost deosebit de strictă în această privinţă: cavalerul ale cărui fapte atingeau numărul tabù al faptelor neasemuitului hidalg, avea datoria de onoare să se re-

tragă din lume, pierzîndu-şi urma în deşerturi ori munţi pustii. În rest, Regula Imitaţiunii îngăduia ca novicii să-şi aleagă fără constrîngere tărîmul prin care să hălăduiască, să nu asculte de nici un superior, să făptuiască numai ceea ce credeau de cuviinţă să făptuiască şi să nu dea socoteală decît modelului din inima lor. Trecut de iniţierile necesare, cavalerul închinat Tristei Figuri era liber să propovăduiască învăţătura quijotistă după plac, unde şi cînd voia. Nici o reţea secretă, organizată, de pildă, după tipul celei masonice, nu i-a unit vreodată pe răzvrătiţii quijotişti. Singuratici, temerari, desăvîrşiţi în sine şi însemnaţi dintru-nceput de aceeaşi fatalitate, ei nu au reuşit să-i făurească Noii Lumi o istorie ideală, dar au izbutit, în schimb, să sădească la rădăcinile ei revolta împotriva a tot ceea ce nu era ideal. Stră-strănepoţii reconchistadorilor întru don Quijote au fost acei colonei cu miile ce-au făcut să izbucnească pretutindeni pe vastul continent revolte disperate şi curajoase, lupte anarhice pentru independenţă, răzmeriţe fără sorţi de izbîndă pentru cine ştie ce dreptate uitată, pentru cine ştie ce adevăr suprem ori idee neverosimilă. Reconchistadorii întru don Quijote au populat Lumea Nouă cu o rasă aparte, nobilă şi nepăsătoare la cele vremelnice, disperată, smintită şi hărăzită unor superbe înfrîngeri şi unor biruinţe fără viitor.

Totul a început în ziua cînd manchegul a păşit pe tărîmul încă virgin şi fecund al Mexicului, însoţit de cei douăzeci de Cavaleri ai Umilinţei, întru totul asemănători cu dînsul. Autorităţile însărcinate să-l ţină sub strictă supraveghere au fost confruntate cu un fenomen de mimetism fără precedent şi silite să-şi disperseze agenţii în toate teritoriile. La trei luni după invazia primilor quijotişti, numărul lor ajunsese la patru sute; după alte două luni, la o mie, atingînd curînd o arie impresionantă de răspîndire. Securitatea noilor posesiuni fu pusă în primejdie. Escorialul, alarmat de veştile de peste ocean, recurse la o stratagemă umili-

toare, sfătuind viceregii de la Tenochtitlán să încerce o oficializare a primejdiosului curent. Rezultatul acestei tentative se arătă, însă, dezastruos. Pentru 166 de zile un anume Sancho Ulmeria luă puterea, desfiinţă sclavia, proclamă egalitatea oamenilor în faţa statului şi a cerului şi înălţă Utopia la valoare de lege. În zece vase, încărcă întreaga armată a inchizitorilor şi a juzilor, expediind-o înapoi, în Spania, cu nenumărate asigurări că funcţia ei va fi suplinită magistral de el însuşi. Institui norme de convieţuire străine de datinile ierarhizate ale bătrînei Spanii şi porunci ca toate bisericile să fie închinate pocăinţei conchistadorilor. Îi sili pe aceştia să-şi împartă averile şi să intre în mănăstiri, organizînd procesiuni de penitenţă în timpul cărora mulţimea îi putea biciui în voie. Apoi declară deschisă prima săptămînă a Jocurilor quijotiste. Un turnir rămas celebru reuni tinerimea din Mexic sub flamura unei tulburătoare fraternităţi. Cinci mii de adolescenţi fură învestiţi cavaleri ai Tristei Figuri, primiră arme noi şi depuseră jurămîntul de credinţă. Datorită lor, această primă perioadă a Reconchistei, încheiată în chip tragic, mai fu numită în analele vremii şi Cruciada Adolescenţilor. În timpul reacţiunii regaliste, ei se dovediră buni luptători şi pieiră aproape toţi. Ca urmare a înfrîngerii, Sancho Ulmeria fu condamnat la moarte. Execuţia sa fu de-a dreptul cutremurătoare. De şase ori năstruşnicul eretic izbuti, datorită vastei sale experienţe, să scape de pe rug neatins de flăcări, exasperîndu-şi călăii; de şase ori nobilii ce asistau la execuţie trebuiră să-l fugărească prin piaţa pustie, înconjurată numai de trupe călări, şi să-l readucă la locul supliciului; de şase ori Sancho Ulmeria birui moartea — înfricoşaţi, temîndu-se de naşterea unei noi legende, nobilii făcură cerc în jurul lui şi, la un semn, îi străpunseră trupul cu zeci de pumnale, blestemîndu-l ca pe un tiran temut şi nu ca pe un oarecare eretic rebel. Aceeaşi soartă o împărtăşiră, o zi după aceea, trei din miniştri săi: Net-

zualcoyotl, Xichinpopin și căpitanul Samsón. Al patrulea, datorită faptului că era preot, fu osîndit doar la încarcerare pe viață. În închisoare, folosindu-se de acest răgaz, el își desăvîrși vestitul *Manual de quijotism* — regaliștii, regretînd că nu-l executaseră la timp, își repară numaidecît greșeala, ucigîndu-l mișelește și în taină.

Sîngeroasa represiune nu reuși să pună capăt Reconchistei. Quijotiștii se retraseră pentru cîțiva ani în locuri pustii, dar nu se făcură uitați, ieșind din cînd în cînd la marile drumuri și clădind peste noapte, de-a lungul lor, cu o energie și o rapiditate de invidiat — în amintirea primei fapte a marelui mancheg — mori de vînt. Acestea deveniră simbolul rezistenței și revoltei lor nestinse. A doua perioadă a Reconchistei fu pusă, așadar, sub semnul Morilor de Vînt.

Cînd forțele ordinei nu mai prididiră să distrugă ziua ceea ce quijotiștii clădeau noaptea, fu limpede că numărul acestora îl întrecuse pe al soldaților regaliști. Venise timpul ca reconchistadorii să iasă la lumină, să coboare din munți, să se adune din pustiuri și să întemeieze în vecinătatea străvechiului Tenochtitlán orașul-fortăreață Dulcineea, inaugurînd perioada matură, de triumf a quijotismului. În cincizeci de ani fortăreața fu atacată de 9826 de ori, fără a putea fi înfrîntă măcar o dată. Loc de inițiere al celor ce aspirau la demnitatea de cavaleri rătăcitori, cocoțată pe vîrful unei coline, cuprinzînd trei izvoare între zidurile ei și rînduită asemenea unei mănăstiri, ea a sfidat veacurile pînă la marele cutremur din 18 ... cînd, spune legenda, El espíritu de los Terremotos, ros de invidie și de ranchiună, a fărîmat-o, nelăsîndu-i piatră pe piatră.

Perioada Asediilor fu urmată de cea a Cenușii — mărturie a neputinței și a slăbiciunii bolnăvicioase a vechilor conchistadori. Uriașe păpuși, înfățișînd don Quijoți călare, fură aduse în fața unor juzi sclerozați, supuse unor judecăți sumare și osîndite, cu o vană satisfacție, la mistuirea pe rug. În grandioase și festive

auto-dafé-uri, peste zece mii de astfel de întruchipări se prefăcură-n cenuşă. Nici un don Quijote aievea nu căzu viu ori mort în mîinile torţionarilor. Pretutindeni în Noua Spanie răscrucile, porţile oraşelor şi pieţele începură să fie vegheate de schelete mutilate şi carbonizate, amintind tuturor pedeapsa cuvenită răzvrătiţilor. Contrar aşteptărilor, drastica şi ridicola măsură a regaliştilor spori numărul reconchistadorilor, consolidîndu-le renumele în rîndurile poporului de jos. Mai mult sau mai puţin, toţi ajunseră să simtă quijoteşte. Practica auto-dafé-urilor folosită de autorităţi se asemăna atît de mult cu cea vrăjitorească, încît, în cele din urmă, Inchiziţia s-a simţit datoare să intervină, punîndu-i capăt şi înlocuind-o cu o alta, mai subtilă şi mai perversă. Meşterilor pietrari şi sculptorilor din vice-regate li s-a dat ordin să cioplească cît mai multe statui închinate hidalgului din La Mancha. Statuile au fost ridicate pe socluri. În piatra lor s-au săpat epitafuri nostalgice şi pline de fervoare. La inaugurarea fiecărei noi statui, se celebra o mesă pentru morţi: don Quijote murise, li se spunea tuturor, don Quijote nu mai era decît un vis.

Reconchista şi quijotismul erau înmormîntate cu o pompă şi cu un fast nemaivăzut. Perioada cunoscută sub numele de Războiul Statuilor a fost, cu siguranţă, cea mai grea şi mai dramatică din istoria Recuceririi. Cavalerii rătăcitori, confruntaţi cu propriul lor cult, s-au simţit o vreme dezarmaţi şi neputincioşi. Apoi, au început un necruţător război cu întruchipările lor de piatră. În cursul acestor tragice lupte, mulţi au căzut victime furiei poporului; alţii au fost măcelăriţi în ambuscadele regaliştilor. Se ştia că acolo unde avea să se ridice o statuie, mai devreme sau mai tîrziu, se va ivi şi modelul ei, întruchipare vie şi adevărată a cavalerului din La Mancha. Reconchistadorii suferiră pierderi de ordinul miilor — ştiindu-se aproape, foarte aproape de o înfrîngere definitivă, ţinură primul sfat din istoria lor şi, căzînd de acord asupra unei

disperate măsuri de apărare, îi răpiră a doua zi pe toţi meşterii pietrari din Noua Spanie, îi duseră în faţa muntelui Chichen Itza şi îi siliră timp de cinci ani să-şi răscumpere vina, săpînd aidoma unor sclavi, în piatra dură, chipul monumental şi înfricoşător al Cavalerului Tristei Figuri. Ca urmare, statuile fură uitate şi putură fi nimicite, altele nu se mai înălţară, căci meşterii refuzară chiar sub ameninţarea pedepsei cu moartea să mai dăltuiască altele. Poporul, cuprins de o nouă fervoare, de un nou val de credinţă, copleşit de măreţia Chipului, începu să bată calea spre Chichen Itza ca spre un loc de pelerinaj.

Astfel, reconchistadorii obţinură răgazul de care aveau nevoie pentru a-şi obloji rănile şi pentru a-şi îndesi iarăşi rîndurile decimate. O perioadă de o sută de ani intră în istorie sub numele de Noua Expansiune, dar nu mai avu cum să egaleze în importanţă şi valoare perioada Asediilor. Numărul cavalerilor crescu nemăsurat, dar flacăra dintr-înşii se domolise, dînd semne vădite de oboseală. Quijotismul, ca şi Marele Chip de la Chichen Itza, bătut de ploi, de ninsori, de vînturi, de soare, îmbătrînea.

Ultimul episod al Reconchistei — doar parţial şi fragmentar înfăptuite — îl constitui adunarea generală a veteranilor quijotişti pe marele Podiş mexican. Ei se-ntîlniră acolo, populînd pustiul cu umbre prelungi şi uscăţive, se strînseră în jurul focurilor de tabără şi al corturilor, făcînd bilanţul strădaniilor lor, numărîndu-şi înfrîngerile şi biruinţele, rănile şi isprăvile vitejeşti, morţii şi viii din cele cîteva secole de luptă. Prin analogie cu o altă fatidică şi blestemată „numărătoare“ cuprinsă într-unul din episoadele biblice ale domniei lui David, cronicarii denumiră această ultimă acţiune a reconchistadorilor Numărătoarea. La cîteva zile după încheierea ei veni cutremurul, citadela Dulcineea pieri şi quijotismul se întoarse în Spania — locul său de obîrşie.

Iată pe scurt istoria Reconchistei. Iată, la fel de

sumar expuse, faptele reconchistadorilor întru don Quijote. Biruitori și biruiți, solitari și credincioși unui Unic model, ei au făcut să curgă mult sînge, dar au știut să-l șteargă de pe blazonul lor, semeți, plătind cu propria viață. N-au impus Utopia, dar au dat adîncime unei istorii altfel sărace și precare. Nu au clădit o împărăție veșnică a dreptății, dar au crezut neclintiți și puri în mitul ei. În ce măsură, în marea aventură sud-americană, și-au trădat (fără voie) Maestrul și Învățătorul, cititorul poate să judece singur. Noi ne-am făcut o datorie din a-i înfățișa numai adevărul, la fel cum îi făgăduim că vom face și mai departe, în capitolele următoare ale acestei vrednice de scris istorioare.

13 SEARA TRISTĂ

Pentru a nu-i dezamăgi pe cei care-i pronosticaseră o pieire sigură, „Santa Quijada“ se scufundă la mai puțin de o leghe de coastele Mexicului, pe o mare liniștită și aproape fără vînt. Cei mai mulți comentatori atribuie catastrofa unei cauze naturale, unei avarii mai vechi, nedescoperite la timp ori unei stînci submarine, neocolite cu destulă prevedere, dar alții, dînd crezare unui zvon acreditat de primii Cavaleri ai Umilinței, pun totul în seama neasemuitului hidalg. Conform acestui zvon, proaspătul Reconchistador general ar fi ieșit pe punte cu puțin înainte de scufundare, ar fi poruncit ca Rocinante să fie numaidecît scos la lumină și, înălțîndu-și brațele, cu o mînă solemnă, ar fi cerut Puterilor de Sus ca noua confrerie a reconchistadorilor să pășească pe noile tărîmuri într-un chip nemaivăzut și cu totul diferit de felul cum pășiseră pe ele primii conchistadori.

De îndată, corabia începuse să pîrîie, să trosnească din toate încheieturile și, luînd apă, se scufundase ver-

tiginos. În vălmăşagul ce-a urmat, nimic din cuprinsul ei n-a mai putut fi salvat. Don Quijote, purtat voiniceşte în spinare de Rocinante, s-a aruncat primul în valuri, îndreptîndu-se spre ţărm. Cînd marinarii au ajuns şi ei goi-puşcă pe plajă, urmaţi de Sancho, de căpitanul Samsón şi de franciscanul Bartolomé, don Quijote le-a făcut semn de rămas bun, binecuvîntîndu-i din înaltul falezei, a smucit frîul şi silueta lui a dispărut pentru totdeauna în negura serii.

Nici unul din supravieţuitorii de pe „Santa Quijada" nu l-a mai văzut de atunci şi nici vreun urmaş al primilor reconchistadori nu l-a însoţit în peregrinarea sa prin vastele meleaguri ale Americii Latine, cu toate că Regula Iniţierii, respectată de fiecare, cuprindea şi o îndelungată etapă în care ucenicul nu făcea altceva decît să-şi caute, neodihnit şi cu mare dor în suflet, Maestrul pierdut. Seara în care don Quijote s-a cufundat în mister şi în legendă e cunoscută în analele quijotismului ca Seara Tristă.

14 ÎNCHEIERE

Şi totuşi, ce s-a întîmplat mai departe? Mărturisesc, iubite cititorule, că mi-am pus de nenumărate ori această întrebare. Frămîntat de enigma trecutului şi urmărit de fantoma tulburătoare a manchegului, am muncit cu multă rîvnă, scotocind prin arhivele vremii şi cercetînd documente ignorate de contemporanii noştri. Am eşuat pe numeroase căi; m-am încrezut într-altele, dar am fost înşelat; m-am simţit tentat să abandonez lucrul ori să născocesc un final după puterea minţii mele. Am citit biblioteci întregi şi m-am pierdut în hăţişul lor. Captivat, aparent, de alte subiecte, am scris între timp cîteva opuscule cu diferite teme. În cele din urmă, răbdarea mi-a fost răsplătită,

şi pe un raft mucegăit am descoperit cîteva file stinghere ce cuprindeau două legende aztece (scrise şi traduse în spaniolă de aceeaşi mînă) purtînd semnătura fostului ministru Xichinpopin. Ele se referă limpede la primele şase luni de existenţă a strălucitului hidalg în Mexic. Numele eroului nostru nu e pomenit în nici un loc, dar anumite indicii ne fac să credem că e vorba de el.

Cea dintîi scriere istoriseşte revolta indigenilor dintr-un cîmp de muncă şi de exterminare, condusă de un personaj numit Marele Alb sau Marele Reconchistador. El e înfăţişat călare pe un armăsar costeliv, dar puternic, înarmat cu lance, scut şi spadă, uscăţiv la trup, cu barbă şi mustăţi argintii, vorbind perfect limba náhuatl. Revolta organizată de el e fulgerătoare, spontană. Reconchistadorul apare peste noapte în rezervaţia morţii, ucide paznicii sau îi pune pe fugă, înspăimîntă cu glasul său tunător soldaţii şi, eliberîndu-i pe ostateci, îi convinge să-l urmeze într-un lung exod spre munţii încă liberi. Marele Alb nu dă nici un amănunt despre el însuşi. Oamenii îl numesc noul Cuahtemoc şi el le cere să se închine unei femei cu pielea albă al cărei nume legenda nu-l pomeneşte. Poeţii aflaţi în rezervaţie îi închină cîteva poeme, făgăduindu-i să slăvească în veci nobleţea acelei domniţe necunoscute. Dezrobit, poporul porneşte spre munţi cu ariergarda formată din cîţiva războinici mai răsăriţi şi din enigmaticul Cavaler. Următorii sînt înfrînţi de mai multe ori şi aztecii ajung în ţinuturile libere fără pierderi prea mari — războinicii, însă, sunt capturaţi într-o ultimă luptă. În ziua execuţiei, prin jertfa celorlalţi, misteriosul Alb reuşeşte să evadeze. E greu de spus dacă în persoana Liberatorului mitic trebuie să-l vedem pe însuşi hidalgul din La Mancha ori pe vreunul din epigonii săi. E aproape cu neputinţă să dovedim — datele fiind atît de sărace — că eroul acestei legende nu a fost altul decît cel dintîi don Quijote. Inima ne spune, însă, că ar fi putut fi dînsul.

Ceva mai concludentă ni se pare a doua scriere, cadrul ei fiind mult mai exact şi trimiţîndu-ne în adîncurile mitului. Importanţa ei pentru spiritualitatea aztecă e atît de mare, încît, pe drept cuvînt, ne putem întreba dacă nu cumva Visul, visul veşnic izbăvitor a zămislit-o, conferindu-i amănunte atît de convingătoare... Citindu-i doar titlul ne simţim cutremuraţi: *Întoarcerea lui Quetzalcoatl*. Da, chiar aşa, iubite cititorule, ea vorbeşte despre întoarcerea omului-zeu, despre întoarcerea, de veacuri făgăduită, a dezrobitorului, a Şarpelui-cu-pene-verzi, a făpturii dătătoare de Speranţă, pe care nefericitul rege Moctezuma a putut-o confunda, spre pierzania întregului său popor, cu conchistadorul Cortés, primul alb intrat în Tenochtitlán. Ceea ce ne duce cu gîndul la don Quijote în această stranie legendă e descrierea extrem de precisă pe care cronicarul Xichinpopin o dă rănilor de pe trupul Marelui Întors — răni ce sunt identice cu cele primite de hidalg pe Insula-cu-douăzeci-de-nume; pînă şi denumirile lor corespund (rana de sub coasta stîngă La Ensangrentada*, rana de la braţ La Famosa**, cea de pe piept La pluma de quetzal***, cea de la şold La Divina**** ş.a.m.d.). Xichinpopin susţine, cu marea fervoare a credinţei, că aceste răni au fost pricinuite Făpturii Zeieşti de duhurile potrivnice întoarcerii sale în mijlocul poporului îndurerat. „Quetzalcoatl s-a întors! Quetzalcoatl s-a întors! Zeul speranţei e printre noi! Sus frunţile şi inimile! Dănţuiţi în munţi, dănţuiţi la marginile mării! Quetzalcoatl e cu noi!" — exultă cronicarul pe pagini întregi. Face el, prin aceasta, operă istorică, religioasă ori încearcă, disperat, folosind o ultimă resursă mitică, să-şi mîntuiască poporul de flagelul deznădejdii? Crede oare cu adevărat în întoarcerea zeului ori caută numai să-i facă pe alţii

---

* Însîngerata
** Faimoasa
*** Pana de quetzal
**** Divina

să creadă? Pornind de la această îndoială, întrebările se țes, din ce în ce mai enigmatice, în cugetul nostru. Hidalgul să fi fost sfătuit chiar de el — în timpul tainicelor conciliabule de pe „Santa Quijada" — să joace marea dramă a Întoarcerii? Sufletul manchegului să fi sîngerat auzind de zecile de mii de oameni ce așteptau, încă, făptura de vis făgăduită lor? Să se fi crezut aievea cel așteptat? Să-l fi convins Netzualcoyotl că el e Alesul? Să fi intuit don Quijote filonul secret, dar profund quijotesc, al marii Așteptări aztece și să fi fost ispitit să-l desăvîrșească? Să fi voit să-și încheie aventurile printr-o unică, măreață Aventură care să-l înalțe deasupra veacurilor și oamenilor? E dificil de presupus și de susținut o asemenea idee — spiritul cavalerului era mai degrabă copilăros decît orgolios, mai mult viteaz decît înțelept. Și totuși . . . totuși, dacă cineva *a trebuit să-l joace* pe Quetzalcoatl, dacă cineva l-a întrupat și l-a reînviat în fața aztecilor, acela n-a putut fi altul decît don Quijote. Isprava lui (dacă s-a petrecut în realitate) merită toată cinstea și prețuirea noastră. Cei ce își ridică glasul spunînd că a fost o înșelătorie să asculte mai întîi urmarea legendei. Quetzalcoatl s-a întors. *El n-a mărturisit nimănui că e Quetzalcoatl, ci a fost recunoscut ca atare.* Din prima clipă cînd s-a ivit călare pe un armăsar neînșeuat, înveșmîntat numai în albul lințoliu smuls odinioară, în largul mării, leului muribund, cu trupul numai o rană, străpuns de nenumărate ace de cactus (penele verzi ale șarpelui mitic), a fost recunoscut ca zeu. Nu s-a împotrivit credinței celor simpli. Nu le-a furat încă o dată speranța. Nu i-a batjocorit. S-a lăsat purtat în triumf pînă la Templul cel Mare din munți și acolo a stat de vorbă cu preoții și i-a convins de adînca-i știință. Ce-au vorbit preoții cu zeul nu e îngăduit să se știe. Quetzalcoatl le-a cuvîntat apoi mulțimilor din Munte, neaducînd slavă decît divinei Speranțe. Nu și-a spus Quetzalcoatl, dar s-a numit pe sine Omul Speranței și al Dreptății. I-a sfătuit pe toți să se în-

creadă în reconchistadori și le-a făgăduit că se va întoarce din nou, peste veacuri, pentru a se bucura împreună cu ei de viață. Încununat cu flori, plîns de mulțimi, a fost urcat după aceea pe o plută și împins în largul mării. „Quetzalcoatl se va întoarce! Quetzalcoatl se va întoarce negreșit în mijlocul poporului său. Să-l așteptăm cu credință!“ — încheie Xichinpopin.

Laudă ție, cronicar al epocilor apuse! Laudă ție pentru iubirea ce-ai arătat-o lui don Quijote, născocind această poveste! Laudă ție și Cavalerului Tristei Figuri, dacă istoria poartă într-însa un sîmbure cît de mic de adevăr!

O a treia știre despre don Quijote ne vine din Spania și vorbește despre întoarcerea acestuia acasă. Din păcate, relatarea nu cuprinde episodul îmbarcării, astfel că nu avem știre dacă gloriosul cavaler a fost pescuit din largul mării de pe pluta îmbrăcată în flori ori a pornit în călătoria de întoarcere dintr-un oarecare port, sub un nume de împrumut. Scurta istorioară descrie stările sufletești ale eroului, adînca nostalgie după plaiurile natale, înfiorarea și bucuria lui la revederea țărmurilor Spaniei, anonimatul în care străbate toată calea spre La Mancha și vlăguirea ce pune stăpînire pe dînsul odată ajuns în pacea casei bătrînești, reluînd pe ultimele pagini finalul cărții lui don Miguel de Cervantes a Saavedra și ignorînd, în chip neiertat, întreaga experiență mexicană a hidalgului.

Alte două texte, de dată ceva mai recentă, socotesc de la sine înțeleasă întoarcerea în Spania a cavalerului. Cel dintîi text cuprinde aventura lui don Quijote cu El Burlador de Sevilla care, zice-se, ar fi încercat să o seducă pe Dulcineea, atras nu atît de plăcuta-i înfățișare, cît de faima pe care îndrăgostitul hidalg i-o crease prin ani. Eroul nostru, ne asigură licențioasa povestire, a căzut la pat auzind de această tentativă, apoi, temîndu-se să nu fie socotit un încornorat, s-a înarmat și a pornit în căutarea seducătorului. Întîl-

nindu-l, s-a luptat cu el şi l-a rănit grav, dar i-a cruţat viaţa în schimbul unui jurămînt solemn prin care Înşelătorul s-a angajat să slăvească frumuseţea şi castitatea Dulcineei în faţa tuturor fustelor din Spania. Să ne fie îngăduit a nu da crezare acestei povestiri. Toţi cei ce cunosc întrucîtva vieţile celor doi eroi, atît de diferiţi, vor fi de acord că nici unul, nici altul nu ar fi putut proceda după litera mincinoasei legende. Pe de-o parte, don Quijote nu s-ar fi îndoit nici o clipă de puritatea şi credinţa Dulcineei şi deci nu s-ar fi avîntat într-o aventură absurdă şi, pe de altă parte, don Juan, chiar învins (într-o ipotetică luptă), nu şi-ar fi renegat existenţa şi condiţia de seducător, cu nici un preţ.

Al doilea text apocrif îl hotărăşte pe don Quijote unic şi solitar apărător al celor o sută de mii de copii porniţi în Cruciadă fără nici un ajutor de nădejde. Scrierea e alcătuită de un călugăr cu puţină cultură şi prost mînuitor al condeiului. Moştenitor al unor remuşcări tîrzii, schimnicul ia prea puţin aminte la cronologia firească, la realitatea istorică, contopeşte epocile, amestecă anii şi sporeşte confuzia tuturor, declarîndu-l pe don Quijote mort şi îngropat în Ţara Sfîntă, cu mult înainte de a se fi născut.

Aşa stînd lucrurile, cum vom afla adevărul? Cititorul exasperat are tot dreptul să se întrebe la ce va recurge autorul acestor rînduri: va născoci un final, mai mult sau mai puţin fericit? — se va mărgini să copieze, ca atîţia alţii, finalul cărţii lui don Miguel? — va lăsa neterminată povestea exilului? Nu, nicidecum. Cititorul poate fi liniştit, nu avem de gînd să-l atragem în nici una din aceste capcane. De curînd ne-a parvenit în chip providenţial o scrisoare de la distinsul cercetător şi arheolog mexican Manuel de Mayo. Finalul pe care misiva acestuia ni-l oferă, pe baze larg documentare, e de-a dreptul senzaţional. În urmă cu şase luni, expediţia condusă de dînsul a descoperit, îngropat undeva în adîncul Podişului mexican, un obe-

lisc de piatră, datînd de patru-cinci secole. După o studiere atentă, don Manuel şi-a dat seama, contrariat, că obeliscul a fost ascuns în pămînt imediat după cioplirea sa, neîndeplinind niciodată funcţia îndeobşte acordată unor astfel de obiecte comemorative. După părerea autorizată a prietenului nostru (membru al Societăţii pentru studierea fenomenului quijotist în America Latină), obeliscul îl înfăţişează, stilizat, pe Cavalerul Tristei Figuri, indicînd locul morţii sale ori, cel puţin, al mormîntului în care a fost coborît. În sprijinul îndrăzneţei ipoteze (ce are să provoace, fără-ndoială, un adevărat scandal în lumea cercetătorilor quijotişti), el aduce textul de pe acest obelisc, text care cuprinde un epitaf cît se poate de clar, compus, pare-se, de un Cavaler ce şi-a întîlnit Maestrul cu puţin înainte de moarte, i-a vegheat agonia şi l-a îngropat, întipărind în piatră mărturia vie a dragostei şi preţuirii lui.

În încheierea cărţii noastre, iubite cititorule, să dăm citire împreună, cuprinşi de aceeaşi vrajă şi reculegere, acestei scrieri anonime, acestui ultim omagiu adus de un Cavaler al Tristei Figuri iscusitului hidalg din La Mancha: „Slavă ţie, făptuitor şi model al Reconchistei, mai glorioasă şi mai vestită ca oricare altă Revoltă de vis, slavă ţie, năprasnic biruitor al morilor de vînt, al cavalerilor rătăcitori, al Minotaurului, al Leului şi al Iadului cu toţi diavolii săi, mărire ţie, îmblînzitor al apelor şi al Leviatanului din al cărui pîntec ai înălţat imne Creaţiunii, laudă ţie, hidalg de viţă veche, mancheg cu sînge nobil, vărsat întru slava Dulcineei şi a şarpelui-cu-pene, Quetzalcoatl, laudă ţie, luptător neînfricat, care, pornind să înfrunţi Moartea, ai clipit cu înţeles spre robul tău, zicînd: «Biruind-o şi pe Aceasta, puţine voi mai avea de îndreptat pe lume» . . .

Dormi în pace, Neasemuitule!“

CUPRINS

Lector: M. OPRIȚĂ
Tehnoredactor: L. HLAVATHY

Apărut: 1982. Bun de tipar: 25. X. 1982. Comanda nr.: 2262.
Coli de tipar: 11,5. Hîrtia: velină 70 g/m². Format: 16/50×80.

Tiparul executat sub comanda nr. 451/1982
la Întreprinderea Poligrafică Cluj, Municipiul Cluj-Napoca
B-dul Lenin nr. 146.
Republica Socialistă România

